



MAGYAR
HELSINKI
BIZOTTSÁG

**Intézeti bántalmazások
következmények nélkül**

**Ombudsmani jelentések
vizsgálata**

2025. november

INTÉZETI BÁNTALMAZÁSOK KÖVETKEZMÉNYEK NÉLKÜL

A Magyar Helsinki Bizottság áttekintette az elmúlt 10 év ombudsmani vizsgálatainak jelentéseit

- „Sokat ordibál, üvöltözik, csúnyán beszél, veréssel fenyeget” – állítják gyerekek.
- „[...] az elmúlt évek tapasztalatai alapján a speciális gyermekotthonban a gyermekek 40 százaléka érintett a prostitúcióval valamilyen módon.”
- A szakdolgozók a gyermekprostitúció gyanúja esetén nem teljesítették a jelzési kötelezettségeiket.
- „Több interjúban is elhangzott, hogy a legfiatalabb, 11 éves gyermeket állandóan bántják a felnőttek, ütik (elmondásuk szerint van egy bot, amit külön erre a célra tartanak és a fiúról nevezték el), futtatják az udvaron, felsikáltatják vele a padlót ...” „A bántalmazás egy bambusz bottal történik, amellyel a fejét, hátát, karját üti meg” – jelezte a gyermekjogi képviselő. „Elmondták a gyermekek, hogy a bántalmazó felnőtt nevet is adott ennek a botnak, „Benji” botnak hívja.”
- „Több ellátott fogát nem a saját, hanem 2 db közös fogkefével mossák meg, a minden ellátott részére egyébként névvel ellátott fogkefék és fogmosó poharak használata helyett, azokat ugyanis külön tárolták, elzártan, egy esetleges ellenőrzés esetére.”
- „[...] néhány növendék sérelmezte a rendészek agresszív megnyilvánulásait. Állításuk szerint [...] „tockos”, rúgás és „gyomrozás” is előfordult. [...] tipikus büntetésnek számít a sarokba állítás, a „rogyasztás” (guggoló pózban kitartott kéz), és a takarítás, esetenként fogkefével kell a fugákat kitisztítani.”
- „30 másodperc van kiállni az ajtó elé vigyázzban” az ébresztéstől számítva [...]” „Nincs nézegetés”, „Nincs repeta”, „Nincs ételcsere”, „Nincs beszéd”, „Maximális fegyelem”, „Maximális tisztelet”, „Nincs kérdés senkitől, [...]”. [A] falra függesztve, sorszámozva megdöböntő a [feliratok hatása]. [...] Amellett, hogy egyik-másik utasítás önmagában is megalázó, csokorba gyűjtve pedig az ötvenes évekbeli büntetőtáborokra emlékeztet ...

Ezek az idézetek az elmúlt 10 évben végzett ombudsmani vizsgálatokból valók, amelyeket gyermekotthonban, javítóintézetben, fogyatékos otthonban, büntetés-végrehajtási intézetben végzett az alapvető jogok biztosa.

Az elmúlt több mint 10 évben az alapvető jogok biztosa számos vizsgálatot végzett zárt intézményekben: a vizsgálatok egyik fókuszja a kínzás, megalázó és embertelen bánásmód feltárása, megelőzése, valamint a kezelésére vonatkozó intézkedések meghatározása volt.

A Magyar Helsinki Bizottság célja az volt, hogy áttekintse: az ombudsmani vizsgálatok feltárták-e az ott élő kiszolgáltatott emberek sérelmére elkövetett bántalmazásokat, és ha igen, ezekre milyen válaszokat adott az állam.

A Magyar Helsinki Bizottság áttekintette az elmúlt években készült összes olyan ombudsmani jelentést, amely gyermekotthonokban és javítóintézetekben készült. A vizsgálatot kiegészítettük:

- A gyermekvédelmi rendszer vizsgálatáról készült átfogó jelentéssel
- A bicskei gyermekotthonban 2011-ben készült jelentéssel
- A TOPház fogyatékos otthonban készült jelentéssel
- A Szombathelyi és a Tiszaörsi Országos Büntetés Végrehajtási Intézetéről készült jelentéssel.

Ezek az intézmények különösen súlyos és sokkoló esetekről váltak ismertté a sajtóból és civil szervezeti vizsgálatokból.

Egyes intézetekben (például a bicskei vagy kalocsai gyermekotthon) komoly törvénysértések kerültek felszínre. A jelentéseket nyilvánosságra hozták, ami lehetőséget és kötelezettséget adott volna az erőteljes állami cselekvésre. Azonban ezeknek a vizsgálatoknak sokszor nem lett a szakmai nyilvánosság előtt ismert olyan hatása, amely a szabadságelvonásban lévő embereknek, gyerekeknek valóban hatékony védelmet vagy jogsérelmeik orvoslását biztosította volna.

Ennél is súlyosabb helyzet, ha a jogsértések egyáltalán nem kerülnek felszínre. Példa erre a Szőlő utcai Budapesti Javítóintézet, ahol értelemszerűen lehetőség sem volt külső beavatkozásra. Ez komoly kérdéseket vet fel az ombudsmani és ügyészségi kontroll megfelelőségéről, ha az emberi méltóságot sértő bűncselekmények felderítetlenül maradhatnak.

A jelentésekből – jellegüknél fogva – nem ismerhető meg, hogy a javasolt intézkedéseknek lett-e eredménye, a javaslatok címzettjei – a minisztériumok, az intézményi vezetők és felügyeleti szervek – milyen beavatkozásokat tettek, ezek mennyire voltak eredményesek. Ezekre csak az esetlegesen lefolytatott utóvizsgálatok vagy egyes ügyek nyilvánosságra kerülése esetén nyílik részleges lehetőség.

A jelentésekből nem érzékelhető az sem, hogy milyen egyéni, személyre szabott, konkrét, és milyen hosszabb távú segítséget kaptak azok a zárt intézetben elhelyezett gyerekek vagy felnőttek, akik a dolgozók vagy társaik által elkövetett súlyos bántalmazásról, szexuális visszaélésekről vagy más abúzusokról számoltak be.

Az intézkedések között egyetlen egyszer sem szerepel, hogy az ombudsman feljelentést tett volna, holott több esetben súlyos bántalmazás gyanúja merült fel.

Az ombudsmani ajánlások között egyetlen esetben sem szerepelt az, hogy a gyermekvédelmi szakma súlyos forráshiányban szenved. Ennek pótlása kizárólag az ágazat finanszírozásának jelentősebb növelésével érhető el, amely hiányában a gyerekek és más fogvatartottak gyakorlatilag egyenes következményként szenvednek el testi vagy lelki bántalmazást, mert a dolgozók egy része alkalmatlan a speciális felkészültséget, tűrőképességet és személyiséget igénylő feladatok elvégzésére, és ezt többször az igazán felkészült és alkalmas munkatársak sem tudják kompenzálni.

A vizsgálat alapvető kérdéseket vet fel az ombudsmani és ügyészségi kontroll hatékonyságáról, valamint az állam felelősségéről:

- **Megfelelő-e a kontroll,** ha az emberi méltóságot sértő bűncselekmények felderítetlenül maradhatnak?
- **Mi a kontroll értelme,** ha a jogsértések kiderülése után sem érzékelhető érdemi hatás az érintettek helyzetére?
- **Miért nem kezelik a** rendszerszintű finanszírozási válságot, amely az egyik közvetlen oka a bántalmazásoknak?
- **Miért nem tesznek feljelentést,** amikor súlyos bűncselekmények gyanúja merül fel?

2025. november 14.

Magyar Helsinki Bizottság

A Magyar Helsinki Bizottság által végzett vizsgálat módszertana

Áttekintettük valamennyi, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala (ombudsman, AJBH) által az elmúlt 10 évben büntetés-végrehajtási intézetekben, javítóintézetekben és gyermekotthonokban végzett vizsgálatairól készített jelentéseit. Az alábbi anyag azokat a jelentéseket foglalja magában, amelyekben rendszerszintű bántalmazásról van szó. Ezekből a jelenésekből a zárt intézményekben élő embereket (gyerekeket) ért bántalmazásokról, súlyos visszaélésekről szóló részeket kivonatoltuk.

Az elemzést a fenti időtartamon és vizsgált intézményi körön túl kiterjesztettük a korábbi már súlyosságuk okán szakmai körökben és a nyilvánosságban ismert (pl. a [legutóbb megjelent cikk](#) által hivatkozott esetekre is tekintettel), a bicskei gyermekotthonban végzett 2011. évi vizsgálatra, és a gödi TOPház speciális otthon 2017. évi vizsgálatára is, valamint annak átfogó jellege miatt a 2011. évi, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, rendőrkapitányságok, gyámhivatalok átfogó vizsgálatáról szóló jelentésre is.

E dokumentum első részében alább egy táblázat található, amely feltünteti az egyes jelentések legfontosabb adatait, a panaszokat, amelyeket a vizsgálat során az ombudsman feltárt, valamint az általa javasolt intézkedéseket. A táblázat szövegezés az ombudsmani jelentések összefoglalása, interpretációja. A szövegbeli kiemelések (vastagbetű) a szerkesztő Magyar Helsinki Bizottság kiemelései. Az összefoglaló táblázatot kiegészítettük olyan információkkal, amelyek az adott intézmény más szervezet általi vizsgálatából, más szervhez érkezett információkból fakad, ezeket a *táblázatban dőlt betűvel jeleztük*. A táblázatban feltüntettük a Magyar Helsinki Bizottság által fontosnak tartott (de nem teljeskörű) megjegyzéseket „*MHB megjegyzés*” kitétellel. A táblázatban található jelentések vonatkozó részei, a pontos megállapítások, a kontextus a táblázat után következő ombudsmani jelentésekből készített kivonatokból kereshető vissza. Utóbbiak *dőlt betűs részei* szó szerinti idézetek.

	intézmény	vizsgál- t ideje	főbb panaszok és megállapítások	intézkedések
1.	gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, rendőrkapitánysá- gok, gyámhivatalok Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának Jelentése az AJB 1472/2011 számú ügyben de nem helyszíni vizsgálat!	2011	- ombudsman tájékoztatást kért a gyermekprostitúcióval kapcsolatban a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaitól, a települési gyermekjóléti szolgálatoktól, gyermekotthonoktól, megyei rendőr-kapitányságoktól, gyámhivataloktól, civil, szakmai szervezetekkel felvette a kapcsolatot - vizsgálat célja annak feltárása, hogy a szervek hivatalból milyen intézkedéseket tesznek a gyermekprostitúció kezelésére - (2011-ben még) szabálysértési eljárást vont maga után a „tiltott kéjelgés” - nagy a látencia, az esetek nagyrésze a gyereketthonokból szökötteket érinti, akiknek rendszerint a családja is bántalmazó volt, gyermekek nem sokszor nem számolnak be az ügyekről, ezt a szervek szükségesnek tartják a bizonyításhoz - bűnszervezetek települnek a gyermekek prostitúciójára, vagy partnerük futtatja a lányokat, akik nem mernek kilépni, erre csak terheségükkor tud sor kerülni - a gyermekotthonok nem rendelkeznek a megfelelő eszközökkel a gyermekprostitúcióval szembeni fellépéshez, fontos lenne a szökések magakadályozása (szigorított házirend), bizalmi ember, de ez nincs a fluktuáció miatt - speciális intézménybe kerülhetnek, ha van prostitúcióra vonatkozó jelzés - a jelzőrendszer működése kifogásolható, nincs jelzés; az otthonok munkatársai sok esetben késedelmesen, illetve csak a gyermekek elmondása alapján értesültek a gyermek szexuális kizsákmányolásáról	- a miniszter gondoskodik arról, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai eleget tegyenek, jelzési és együttműködési kötelezettségüknek, dolgozzon ki prevenció programot, fordítson figyelmet a gyermekek jogtudatosítására, hogy hova fordulhatnak segítségért - a belügyminiszter fordítson figyelmet, intézkedjen a gyermekeket kizsákmányoló bűnszervezetek felszámolására - az ORFK vezetője gondoskodik arról, hogy a továbbképzéseken téma legyen a gyermekprostitúció jelensége

			- a gyermekotthonok munkatásai legtöbb esetben csak a teljes bizonyosság esetén intézkednek, ami azonban a gyermekekre hátrányos lehet, bizonyítási nehézségek vannak - összevont szakmai képzéseket kellene tartani, hatékonyabbá tenni a gyermekvédelmi hálózatot, speciális gyermekotthonok és csoportok kellenének, figyelem az áldozatvédelemre, utógondozásra	
2.	gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, rendőrkapitányságok Az alapvető jogok biztosának JELENTÉSE az AJB-1485/2018. számú ügyben de nem helyszíni vizsgálat!	2018	- ombudsman tájékoztatást kért a jelzőrendszer tagjaitól, szervezetektől, amelyek érintettek a gyermekprostitúció visszaszorításában, ez a 2011-es vizsgálat utóvizsgálata - egyes speciális gyermekotthonokban, javítóintézetekben elhelyezett gyerekek 25-40%-a érintett prostitúcióval - nincs kifejezetten a gyermekprostitúcióra irányuló szakmai protokoll, módszertani útmutató, a bántalmazás felismerésére, kezelésére viszont rendelkezésre áll módszertani útmutató - 2016-ban gyermekprostitúció elleni magas szintű munkacsoport alakult, célja a teljes körű helyzetjelentés, módszertani útmutató, jogyakorlatok bemutatása - a gyerekek izolálására lenne szükség (ne hagyassák el a gyermekotthont) súlyos esetekben, de ennek nincs jogszabályi alapja - a szakellátásban dolgozók pusztán a gyermek prostituálttá válásának gyanúja esetén – közvetlen bizonyíték hiányában – nem tudnak ilyen jelzést tenni - nincs kifejezetten a gyermekotthonokban dolgozók munkáját segítő intézkedési terv, képzés, protokoll	- a miniszter javasolja, hogy módosítsák úgy a Szabstv.-t, hogy 18 év alatti személy ne lehessen felelősségre vonni tiltott prostitúció miatt - a miniszter segítse a szakértői munkacsoportot, dolgozzon ki intézkedéscsomagot a gyermekek jogtudatosítása, a dolgozók képzése érdekében - az országos rendőrfőkapitány tekintse át a szakmai protokollokat, működjenek együtt a gyermekotthonokkal, az állomány tagjait képezzék <i>MHB megjegyzés: a 2011-es vizsgálat óta láthatóan nem csökkent a rendkívül jelentős probléma súlya, kérdés, hogy a</i>

				<i>bevezetett intézkedések mennyiben hatékonyak</i>
3.	bicskei Kossuth Zsuzsa Gyermekotthon Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-3091/2012. számú ügyben de nem helyszíni vizsgálat!	2012	- állampolgári bejelentés, hogy gyermekek panaszzolják az igazgató (VJ) szexuális bántalmazását - korábban több gondozott gyerek jelzéssel élt szexuális abúzus miatt, de „valós segítséget nem kaptak”, felnőttek csak egymás között próbálták megoldani és az érintett igazgatóhoz fordultak, a dolgozók nem kértek külső segítséget; szakdolgozók rendszerabúzust követtek el - bejelentések alacsony számának, magas látenciának lehet oka, hogy gyermekek az érintettek, akik nem tudják egymaguk működésbe hozni a gyermekvédelmi rendszert - gyerekek jogszerűtlen befolyása történt (pl. nyilatkoztatták őket, hogy korábban hazudtak, amikor panaszt tettek, valójában nincs gond) - megindult büntetőeljárásban a gyerekek képviselőtét gyámként a panaszolt igazgató helyettese (KE) látta el, ami veszélyezteti a gyerekek jogait - igazgató sakkozás során elkövetett szexuális zaklatásai ellen a dolgozók nem léptek fel	- miniszter hívja fel a figyelmet a dolgozók együttműködési kötelezettségére - legfőbb ügyész ismertesse (különösen a tv-es képviseletre vonatkozó részt) a nyomozásban részt vevő ügyészi szervekkel <i>MHB megjegyzés: a gyerekekkel szembeni szexuális visszaéléssel kapcsolatos büntetőeljárásban a gyerekek jogainak korlátozását, fenyegetésüket tárta fel az AJBH, amely alapvetően befolyásolhatta, hogy az igazgató felelősségre vonására nem került sor, mégis az ezzel kapcsolatos javaslatok, komolyabb intézkedések nem voltak érzékelhetőek;</i> <i>az igazgató elítéléséhez vezető büntetőeljárás végül csak 2016-</i>

				<i>ban indult el, 4 évvel az ombudsmani vizsgálat után</i>
4.	bicskei Kossuth Zsuzsa Gyermekotthon Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-273/2017. számú ügyben de nem helyszíni vizsgálat!	2017	- sajtóhírekben szexuális bántalmazásra vonatkozó panasz vált ismertté - 2012-ben az igazgató ellen indult nyomozást megszüntetették - a minisztérium kezelte a gyerekek törvényes képviselőjének kérdését: már a gyermekvédelmi gyám látja el, aki nem az intézmény dolgozója - dolgozók nem megfelelően felkészítettek és kiválasztottak, személyi és tárgyi feltételek hiányosak, nincs szakmai-módszertani támogatás és életpálya sem	- gyerekek számára jogvédelmi kiadványokat tegye elérhetővé a minisztérium - gyerekek részt vehessenek jogtudatosítási programon <i>MHB megjegyzés: szexuális bántalmazásra volt bejelentés, aggályos rendőrségi eljárás volt ismert, mégis csak iratok alapján vizsgálódott az előző látogatását követő 5 évvel (!) az AJBH; a szexuális bántalmazásról szóló panaszt semmilyen módon nem érinti az ombudsman, csak a törvényes képviselőre vonatkozót, ebben a tekintetben javaslattal nem él sem a jogalkalmazó, sem a gyermekvédelem irányában</i>
5.	a Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ Speciális Gyermekotthona	2015	- az ombudsmani jelentés az kormányhivatal vizsgálatán és annak megállapításán alapul, maga az ombudsman a helyszínen nem vizsgálódott - a panaszos arról számolt be, hogy több alkalommal is előfordult, hogy a férfi gyermekfelügyelők fizikailag is bántalmazták a gondozott gyerekeket	- a miniszter jogszabáymódosítással biztosítsa, hogy a speciális csoportokban kizárólag speciális ellátási feladatokra

	Az alapvető jogok biztosságának Jelentése az AJB-2648/2015. számú ügyben de nem helyszíni vizsgálat!		- korábbi panasz szerint két traumatizált, pszichiátriai gondozás alatt álló, súlyos akut tüneteket mutató 17 éves gyereket súlyosan ill. enyhébben bántalmazták a dolgozók, gyám jelzett az otthonnak, az otthon indított vizsgálatot, de nem tudta megállapítani, hogy történt-e bántalmazás, így további intézkedés nem volt - a vizsgálat alapján a kormányhivatal felvetette a gyermekfelügyelők jogviszonyának megszüntetését; a dolgozók képzését - az ombudsman által korábbi jelentésben tett javaslatok alapján a miniszter szerint a fluktuáció miatt nem megoldható, hogy alkalmazási feltétel legyen a speciális ellátási feladatokra felkészítő képzésen való részvétel, továbbá a munkavégzésük alatti továbbképzés sem megoldható - rendszerszintű problémák: fluktuáció, betöltetlen állások, képzések hiánya, szupervízió hiánya	felkészítő képzésen részt vett, illetve ilyen irányú továbbképzésre kötelezett szakdolgozót lehessen alkalmazni - a miniszter tájékoztassa az AJBH-t a szupervízió megvalósulásáról, a speciális gyerekekkel való foglalkozásról szóló módszertani anyag hasznosulásáról
6.	Kossuth Lajos Gyermekotthon, Budapest Az alapvető jogok biztosságának Jelentése az AJB-166/2016. számú ügyben de nem helyszíni vizsgálat!	2016	- az ombudsman a kormányhivatalt, az OBDK-t kérte fel a vizsgálatra (amelyeknek egyébként is feladata az intézmény ellenőrzése) - két édesanya nyújtott be panaszt, a panasz szerint bántalmazás történt, a nevelők ételmegvonást alkalmaznak büntetésként, az épületben csótányok és poloskák vannak, nincsenek zárható szekrények, a berendezés rossz állapotú, a gyerekek nem kapják meg a zsebpénzüket - az egyik esetben a zaklatott gyerekeket a nevelő hátulról a karjával szorító fogással fogta át, dulakodtak, majd a nevelő az arccal földön fekvő gyereket tarkójánál fogta le - a gyermekotthon igazgatója feljelentést tett a bántalmazás miatt, a vizsgálat idején az eljárás folyamatban volt, a nevelő felmondott	nem volt

			- az igazgatói vizsgálatban az ételmegvonás nem, csak az azzal való fenyegetődzés igazolódott	
7.	Cseppkő Gyermekotthon (Budapest) Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus Jelentése az AJB-1603/2016. számú ügyben	2016	- a gyermekotthon igazgatója és munkatársai akadályozni igyekeztek a vizsgálatot, mert a korábbi vizsgálatok elmarasztalásai miatt „romlott az intézmény megítélése”: gyerekeket távol tartották, dolgozókkal beszélgetést akadályozta az igazgató - elérhető szupervízió, színvonalas képzések vannak, de a munkatársak kiégtek, kevés a létszám - nagy fluktuáció, szakmai képesítéssel nem rendelkező alkalmazottak - a szakdolgozók gyermekprostitúció gyanúja esetén nem teljesítették jelzési kötelezettségüket - a gyermekek beszámoltak arról, hogy a dolgozók bántalmazták őket, sokat ordibálnak, üvöltöznek, veréssel fenyegetnek, néha ütnek, megpofozzák őket, gyerekek között is gyakori az erőszak, de ezt a dolgozók tagadták - az AJBH munkatársai kortársbántalmazásnak is tanúi voltak (egyiknek csontja repedt egy verekedésben), a gyerekek szerint a nevelők nem tudják megvédeni őket	- az SZGYF vezetője intézkedjen, hogy az igazgató a jövőben együttműködő legyen a vizsgálattal, biztosítson képzéseket a dolgozóknak - az otthon igazgatója megfelelő végzettségű munkatársakat foglalkoztasson, komplex prevenciós programot dolgozzon ki a prostitúció ellen, biztosítson továbbképzést a dolgozóknak a (kortárs)bántalmazás megelőzésére, legyen elérhető a gyerekeknek panaszláda - a miniszter dolgozzon ki a gyermekprostitúció ellen bűnmegelőzési és áldozatsegítési stratégiát
8.	Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni	2016	- falakon kiplakátolva a szabályok „30 mp van kiállni az ajtó elé vigyázzban”, „Vonulás alatt nincs nézegetés”, étkezésnél „Nincs repeta”, „Nincs beszéd”. „Nincs kérdés senkitől csak ... egyeztetés után”, „Mindent elmondasz.”, „Kabátban nem lépsz be”, „Azt csinálod, amit mondanak.”, „Mindenhez	- a miniszter és az SZGYF vezetője biztosítson szupervíziót, képzést a

	Javítóintézete és Nagykanizsai Telephelye Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus JELENTÉSE az AJB-493/2018. számú ügyben	engedélyt kérsz.” – ötvenes évekbeli büntetőtáborokra emlékeztet, önkényre ad lehetőséget - gyerekek szerint a rendészek agresszívak („tockos”, „gyomrozás”, „rogyasztás”), megalázó büntetéseket (fogkefével fugasikálás, kötelező vízívás, 100x leírni: „Nevelőmnem nem válaszolok úgy, hogy nem tudom.”), kollektív büntetést is alkalmaznak (ezt írásban is rögzítik), a kollektív büntetés az ombudsman szerint kortársbántalmazást okozhat - gyerekek panasza, hogy felnőttek kiabálnak, durván beszélnek, ezt az ombudsman munkatársai is hallották - volt folyamatban közfeladatot ellátó személy által elkövetett bántalmazás miatt eljárás - ombudsman szerint elfogadhatatlanok az alkalmazott módszerek, azok megalázó bánásmódot valósítanak meg - védtelen gyerekeket gyakran elkülönítették a többiektől, a munkatársak csoportmódszereket nem tudnak alkalmazni - a növendékeknek kb. 10%-a homoszexuális a dolgozók szerint, de nem tudják, hogy a többi gyereket hogyan tehetnék elfogadóbbá velük szemben - a kortársbántalmazásokat felderítését nehezíti, hogy az érintettek gyakran csak későn jelzik, vagy azt állítják, hogy baleset történt, áldozat is balesetként állítja be az ügyet, egy esetben kórházba került a gyerek súlyos sérülésekkel - kortársbántalmazás megelőzése a dolgozók feladata lenne - nincs megfelelő panaszmechanizmus, a gyerekek szerint a rendészek azt mondták nekik, feleslegesen tesznek feljelentést, mert jóban vannak az ügyészekkel	bántalmazás megelőzéséről, másság elfogadásáról - a javítóintézet igazgatója biztosítson szupervíziót, esetmegbeszéléseket, képzéseket, - a kollektív, megalázó büntetéseket szüntessék meg, az ezekről szóló feliratokat vegyék le a falról, legyen biztosítva az anonim panasztétel lehetősége
--	---	---	--

			- a panaszládát csak felnőtt jelenlétében lehet használni, Nagykanizsán kamera is figyeli - nincs szupervízió, ez visszahat az ellátottakra	
9.	Kalocsai Gyermekotthon Általános Iskola és Szakiskola Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-130/2016. számú ügyben de nem helyszíni vizsgálat!	2016	- volt nevelő panasza, hogy a dolgozók a gyermekeket rendszeresen bántalmazzák, megalázzák: felpofozzák, kulcscsomóval, ökölrel ütlegelik, rugdossák, napokig alsóneműben tartottak egy gyereket, nem öltöztetett fel - az ombudsman a hatóságokat (SZGYF, OBDK) kérte fel iratok továbbítására, válaszadásra, de nem végzett helyszíni vizsgálatot - volt gyámi feljegyzés arról, hogy kulcscsomóval a tenyerébe csapnak a gyerekek, további intézkedés nem történt - gyerekek nem tartják bántalmazásnak a kulcscsomóval tenyerbe csapást, pofont stb., ezért panaszt sem tesznek - a gyerekek közötti bántalmazás enyhébb megítélés alá esik - magas a dolgozói fluktuáció, nem jól képzettek a jelentkezők, nem jártasak az agressziókezelésben, nincsenek megfelelő pedagógiai eszközeik a magatartási zavarok kezelésére, megoldására - több visszasság a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával kapcsolatban - gyerekeknek állandóság, érzelmi biztonsága nem biztosított, de ombudsman nem tesz intézkedést, mert az EMMI megígérte, hogy jogszabályban teszi kötelezővé a munkatársak felkészítését, noha a vizsgálat idején azt a gyakorlatban kivitelezhetetlennek tartotta	- a miniszter adjon tájékoztatást a jogtudatosítás érdekében tett intézkedésekről - a miniszter mérje fel, hogy a gyermekvédelmi gyámok személyesen találkoznak-e a gyerekekkel, tegye meg a szükséges intézkedéseket <i>MHB megjegyzés: az ombudsman a gyerekek bántalmazására, az alkalmatlan szakemberekre nem tesz semmilyen erőteljes javaslatot, az egyéb javaslatok azok megvalósítása esetén sem tudnak megoldást jelenteni a gyerekek számára</i>
10.	Kalocsai Gyermekotthon	2021	- a 24.hu cikke alapján egy OGY képviselő súlyos lelki és fizikai bántalmazásról szóló jelzés tett, ennek nyomán indult a vizsgálat	- a főügyész kísérje figyelemmel a gyermek

	Általános Iskola és Szakiskola Az alapvető jogok biztosának JELENTÉSE az AJB-416/2021. számú ügyben	- a kortársbántalmazásokkal kapcsolatos feljelentések ügyében a nyomozás sokáig húzódik, ugyanakkor következmény gyakorlatilag nincs - korábban az érsekség folytatott vizsgálatot a gyermekek pap általi szexuális bántalmazása ügyében, de nem igazolódott a panasz - a dolgozók nincsenek megfizetve - a gyerekek szobái is sivarak, a börtönből leselejtezett vaságyakon alszanak - több meghallgatott gyermek elmondása szerint a gyermekotthonba érkezésüket követően, mintegy beavatási szertartásként bokszolniuk kell a régebben ott nevelkedőkkel, a dolgozók ezt nézik, „legalizálják”, ez ellehetetleníti a későbbi segítségkérést a dolgozóktól, rendszerbántalmazás - a sajtóban említett bántalmazó kolléga jelenleg is a gyermekotthonban dolgozik - a gyermekotthonban élő gyermekeket szakdolgozó részéről ért bántalmazásáról is beszámoltak: „ütöget, lefog, ordibál, üti a fejemet”, „kutya módon bánt velünk” - szexuális bántalmazást is panaszolt gyerek - ombudsmannal beszélő dolgozó félt ennek a következményeitől - dolgozók által jelentett esetek kivizsgálásának eredményét a dolgozók felé nem jelzik - a gyermekjogi képviselőnek és a gyermekvédelmi gyámoknak csak gyerekek egymás közötti bántalmazásáról volt tudomása	bántalmazásával szembeni zéró tolerancia elvének érvényesülését - az SZGYF főigazgatója biztosítsa, hogy a gyermekotthon munkatársai részt vehessenek agressziókezelésével kapcsolatos tréningeken - a gyermekotthon vezetője tekintse át, hogy milyen eszközökkel kerülhető el a kortárs bántalmazás <i>MHB megjegyzés: mivel az AJBH nem tudta „bizonyítani” a gyerekek által panaszolt felnőtt általi bántalmazást, nem tett intézkedést, holott maga írta le, hogy a kortársagresszió tétlen követése ellehetetleníti a gyerekek általi segítségkérést, ez rendszerabúzust jelent</i>
--	---	---	--

			- 2020-ban a 24.hu több cikket tett közzé, amelyben az intézet dolgozói és volt növendéke panaszolják az gyermekotthonbeli súlyos visszaéléseket (a dolgozók airsoft puskával lövik a gyerekeket, csípőfogóval tekerik a mellbimbóját, heréjét tapossák) - az újságban megjelent állítások miatt a gyermekotthon pert indított, azonban a bíróság megállapította, hogy a kapott információkat az újságíró ellenőrizte, azok közzététele nem volt jogsértő - az újság részletes írást közölt a gyermekek elleni szexuális bántalmazás gyanújába keveredett papról is, aki a gyermekotthonban szolgált és azt közzétették róla, hogy „állami jogszabályokba” nem ütköztek a cselekményei, azonban az események pontosan nem derültek ki	
11.	Zalaegerszegi Gyermekotthon Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-159/2017. számú ügyben	2016	- panasz érkezett arról, hogy az intézményben a gyermeket rendszeresen bántalmazzák, sőt egyes szakdolgozók szexuális kapcsolatot is létesítenek velük - a gyermekek a gyermekjogi képviselővel és a gyermekvédelmi gyámjukkal nem beszélhetnek négy szemközt, egy gyermekotthoni dolgozó mindig jelen van - egy nevelő a bizalmas beszélgetéseket úgy akarta megakadályozni, hogy ki akarta azokat a gyermekeket jelölni, akivel az ombudsman munkatársai beszélhetnek - a gyerekek szerint a legtöbb dolgozó nem veszi őket emberszámba, nem fordulhatnak hozzájuk bizalommal, azt mondják nekik „nem kérnek utasítást” - a gyerekek szerint az éjszakai nevelők rendszeresen alkoholt fogyasztanak - akadályozzák, hogy a gyermek a gyámhoz forduljon, de ha sikerül, annak sincs eredménye, olyan esetben sincs, amikor megverik őket; előfordul, hogy	- az ombudsman a legfőbb ügyész útján törvényességi felügyeleti eljárást kezdeményezett - az SZGYF főigazgatója adjon tájékoztatást arról, hogy az ellenőrzési kötelezettségének miként tesz eleget - az intézet igazgatója a gyermekek közötti, kortárs agresszió kezeléséhez kérjen módszertani segítséget <i>MHB megjegyzés: az ombudsman súlyos bántalmazásra utaló jeleket,</i>

		a gyám azt mondja, le kell írni a panaszt, addig nem tud mit tenni, amikor leírta, széttépték a papírját többször - több gyerek szerint gyakori verbális és fizikai bántalmazás a dolgozók részéről, ha panasznak a gyerekek, akkor „bűnvádizzák”, fenyegetik, provokálják őket - egy gyermek elmondása szerint a bántalmazástól felrepedt a szája, az egészségügyi szobán azt mondták neki, nincs semmi baja - többek szerint a 11 éves gyerekeket állandóan bántják (róla elnevezett bottal), futtatják az udvaron, padlót sikáltatnak vele - gyerekek elmondása alapján van éjszakás, aki rendszeresen felüvölti, megveri őket, szökésből visszatérve megverik őket - gyerekek szerint ápolók rendszeresen nem jelzik a bántalmazásokat - gyerekek úgy tudják, hogy van nevelő, aki ellen büntetőeljárás van folyamatban, másik nevelő mellette tanúskodott, pedig akkor szabadságon volt, terhelt továbbra is az otthonban dolgozik - gyerekek tudomása szerint előfordult, hogy női dolgozónak szexuális viszonya van növendékekkel, szexuális visszaélés ér többeket - gyerekek között is van szexuális és fizikai erőszak - ha a gyerek a gyermekjogi képviselőnek tesz panaszt, az jelzi a gyereketthonnak, ami kivizsgálja az ügyet és megállapítja, hogy alaptalan a panasz, intézkedés nem vagy max. minimális történik (pl. másik csoportba helyezés) - az ombudsman szerint a gyermekek szavahihetőek, a bántalmazás valószínűsíthető, az ombudsman munkatársai is láttak sérüléseket	<i>beszámolókat tapasztalat, de nem tett feljelentést, komolyabb intézkedésre vonatkozó javaslat, a gyerekeknek való prompt segítségnyújtás nem ismert</i>
--	--	--	---

			(monokli, nyílt seb, foltok a nyakon, stb.) a gyerekeken, arra lehet következtetni, hogy testi fenytéssel oldanak meg pedagógiai helyzeteket, ennek megfelelő szubkultúra alakult ki (pl. éjszakai verés, Benji-bot, stb.) - a gyermekvédelmi képviselőknek, gyámoknak azonban csak összesen 6-8 esetről volt tudomása, ők az intézménynek jelezték, ennek nem volt eredménye	
12.	Zalaegerszegi Gyermekotthon Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-299/2019. számú ügyben	2018	- az igazgató az AJB-159/2017. számú jelentésben tett ajánlásra válaszul arról tájékoztatta az AJBH-t, hogy szupervíziót biztosítottak az intézet dolgozóinak, a gyerekeknek személyiségfejlesztő tréningeket tartottak, az intézményben folyamatosan intézményvezetői és fenntartói ellenőrzést valósítanak meg - a kortársagresszió továbbra is jelen van - a dolgozók által elkövetett bántalmazásokra nem terjedt ki az utóvizsgálat, intézkedés sem volt ezzel kapcsolatban	nem volt ombudsmani ajánlás <i>MHB megjegyzés: 2 évvel korábban súlyos és rendszerszintű bántalmazást állapított meg az ombudsman, 2018-as vizsgálatában a kortársagresszió jelenlétét megállapította, mégsem tett semmilyen ilyen irányú intézkedést</i>
13.	gödi TOPHÁZ Speciális Otthon Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-257/2017. számú ügyben	2017	- 2017. január 19-én tett látogatást az ombudsman az intézetben - a dolgozók panasza szerint az intézményvezető-váltás a gyerekek életkörülményeit rontotta - a munkaerőhiány miatt a gondozottak bántják egymást: lakók bántják a fekvő társaikat, „akik félelemben töltik minden percüket”, káosz van, egymásra és gondozókra is támadnak - egy gondozottat a lábánál fogva kikötötték az ágyához, mint a láncra vert kutyát	- a miniszter dolgozzon ki stratégiát a személyi, tárgyi, működési, szakmai feltételek biztosításra - az SZGYF igazgatója biztosítsa, hogy a fenntartói ellenőrzésben rögzített intézkedések megvalósulnak, adjon szakmai segítséget az

			- mindennapos a bántalmazás a fejlesztés hiánya miatt - az SZGYF jelentése szerint a korábbi AJBH jelentés után körültekintően vizsgálják a fogyatékos emberek jogainak érvényesülését; szupervízióra annak költségigénye miatt nincs lehetőség, helyette esetmegbeszélések vannak - a Validity/MDAC civil szervezetet 2016. november 15-én nem engedték be az intézménybe, majd 2017. április 18-án látogatták meg azt, és a látogatásukat követően publikáltak egy jelentést (2017), amelyben az ellátottak brutális bántalmazásáról – jelentősen súlyosabbakról, mint az ombudsman – számoltak be (sérülések, éheztetés, ágyhoz kötözés) (sokkoló fotókat is készítettek), a jelentés a nyilvánosság előtt is ismertté vált - a magyar államot a jogsértésekért az EJEB később elmarasztalta	intézménynek, támogassa a kitagolást - az intézmény vezetője gondoskodjon a fenntartói ellenőrzésben rögzített intézkedések megvalósításáról <i>MHB megjegyzés: végletesen kiszolgáltatott emberek bántalmazását tárta fel a jelentés, azonban akut intézkedést erre egyáltalán nem javasolt az ombudsman. A Validity az azonos időszakban (2017. február – április) végzett monitorozó látogatásai alapján feljelentéssel élt a hatóságoknál.</i>
14.	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Gondviselés Háza Fogyatékos Emberek Otthona, Göd (a gödi TOPHÁZ jogutódja)	2021	- korábbi megállapítások ezek voltak: kitagolás sürgető, de nehezített a feladat; ellátás szakmai színvonala visszaesett; ellátottak jogai súlyosan sérültek - az AJBH-257/2017. sz. jelentés – és a Validity jelentésének – értékelését követően az intézményben átfogó ellenőrzési folyamatok történtek, fenntartóváltás volt és 2 Mrd állami támogatást juttattak - az intézményben folyó munkavégzéssel és ellátással kapcsolatban a fenntartóváltást követően nem érkezett panasz az AJBH-hoz	nem volt ombudsmani ajánlás, a jelentést figyelemfelhívásnak szánta <i>MHB megjegyzés: a bántalmazásokról, azok kezeléséről, a korábban érintett ellátottak helyzetéről, sorsukról, a jogkövetkezményekről - a 2017-</i>

	Az alapvető jogok biztosának JELENTÉSE az AJB-3751/2021. számú ügyben		- megfelelő a lakók egészségének védelme, ellátásának biztosítása, ellátási körülményei, hála a MMSz-nak	<i>ben kitudódott esetek ellenére - nem szól a jelentés</i>
15.	Somogy Megyei II. Rákóczi Ferenc Gyermekotthon Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-569/2023. számú ügyben	2023	- a panasz szerint az intézményben „folyamatos a gyerekbántalmazás”: az egyik gyerekelügyelő rendszeresen veri a gyerekeket, mások alkoholt, cigarettát vásárolnak nekik - ombudsmannak az intézményvezető elmondta, hogy két eset volt, az egyikben egy dolgozó ököllel ütötte egy gyerek fejét, ezt a vezető kivizsgálta, megállapította, hogy nem történt bántalmazás; másikban a gyám feljelentést tett - egy gyerek beszámolt, hogy egy nevelő többször megrúgta, megpofozta, ezt jelezte a szakembereknek, volt megbeszélés, nevelő felmondott, gyerekek pszichológushoz kell járnia; többek szerint a bántalmazás nem igaz - két kortárs szexuális abúzus volt: 12 és 13 éves fiúk „homoerotikus tevékenysége” miatt feljelentést tett az intézmény, pszichológusi segítségnyújtásra nem került sor; másikban 15 éves megerőszakolt egy másik gyereket, feljelentést tett az intézet, gyereket áthelyezték, sértett pszichés segítséget kapott - további bántalmazási ügyeket jegyezték fel, számoltak be ilyenekről - az ombudsman a beszámolók ellenére nem látta igazoltnak a „rendszeres fizikai és lelki bántalmazást” - kortársbántalmazás jelen van, több bántalmazást elkövető gyerek nem volt 14 éves	- útmutatóban jelezzék, kortársbántalmazásnál milyen esetekben szükséges a rendőrség értesítése - az intézet vezetője gondoskodik arról, hogy a speciális csoportokban a dolgozók létszáma megfeleljen a jogszabályi előírásoknak, a dolgozók megfelelő felkészítő képzésben vegyenek részt - kortársbántalmazás esetén a gyermekeknek tartanak csoportfoglalkozást, a dolgozóknak képzést - a gyámhivatal vezetője adjon tájékoztatást az ellenőrzés elmulasztásának okáról, annak tervezett időpontjáról

			- ombudsman megállapítása, hogy a bántalmazás előfordulása esetén körültekintő, külső szerveket, szakértőket bevonó eljárást kell lefolytatni, de erre többször nem került sor	<i>MHB megjegyzés: a dolgozók által potenciálisan elkövetett cselekményekkel kapcsolatban az ombudsman nem tett javaslatot (pl. kötelező feljelentés)</i>
16.	Bolyai Farkas Gyermekotthoni Központ Zirzen Janka Gyermekotthona Az alapvető jogok biztosának JELENTÉSE az AJB-374/2023. számú ügyben (előzményi szám:1940/2022.)	2023	- a panaszos szerint a gyermeket a kortársai folyamatosan meglopják, bántalmazták, megalázzák, a szakdolgozók a rendszeresen testi fenytést alkalmaznak a gyerekekkel szemben - gyermekbántalmazás gyanúja miatt 2021 nyarán elbocsátottak egy munkatársat az intézményből, feljelentés történt, belső vizsgálat indult - 2021 novemberében kamasz fiúk között szexuális abúzus történt, jogvédelmi képviselő jelezte a szakmai megbeszélésen a gyermekotthoni központ igazgatója felé a felnőttek képzésének szükségességét, rendőrségi feljelentés történt, a sértett pszichés segítséget kapott, az elkövetőt másik intézetbe helyezték - a szakmai egység vezetője jelezte a gyermekjogi képviselőnek, hogy bántalmazták a panaszos gyermekét, de nem lehetett kivizsgálni, mert a gyermek elszökött az intézetből - gyermekjogi képviselő szerint a panaszos gyermekei valóban többször lehettek tanúi bántalmazások különböző formáinak, a legkisebb pedig ezek elszenvedője (pl. utóbbi eset) - igazgató szerint: 2020-tól megnőtt a rendkívüli események száma; gyerekek egymással és dolgozókkal is agresszívek; többen felmondtak, létszámhiány van, nincs alkalmas jelentkező; egy gyermekfelügyelő átlagos nettó bére 200.000, a nevelőé 250.000 Ft	- a gyermekotthon igazgatója gyermekbántalmazás esetén kezdeményezze külső szakemberek igénybevitelével a gondozott gyermekek számára csoportfoglalkozások tartását, szükség esetén a krízisszolgáltatás igénybevitelét, a szakdolgozók e téren való képzésével <i>MHB megjegyzés: több jelentésnél látható, hogy a problémák egyik jelentős oka a dolgozói hiányokból fakad, ennek ellenére a finanszírozás (jelentős) javítására az ombudsman nem tesz javaslatot</i>

			- a gyermekotthon a szükséges intézkedéseket megtette, de azok nem voltak hatékonyak, nincs hatékony megelőzés, így sérülnek a gyerekek jogai	
17	Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthon Az alapvető jogok biztosának JELENTÉSE az AJB-3101/2023. számú ügyben de nem helyszíni vizsgálat!	2023	- ombudsman felkérte a BM-et, hogy a gyerekjogi képviselő a gyámokkal együttműködve vizsgálja ki a jelzést, továbbá iratokat kért az IJSZ-től, OGYSZ-től - a panasz négy gyereket érintett: 1. abortuszra kényszerítették, 2-3. nem kapott megfelelő egészségügyi ellátást, 4. gyermekfelügyelő szexuális kapcsolatot létesített gyerekekkel, nem indult eljárás - további panasz szerint egy gyermekfelügyelő a szökés elősegítéséért cserébe szexuális szolgáltatást kért és kapott az egy 15 éves lánytól, a próbaidős gyermekfelügyelő munkaviszonyát azonnal megszüntette az igazgató, de feljelentést nem tett az intézmény hírneve miatt, azt a gyermekvédelmi gyám tette meg, de erre csak hónapokkal a történetek után került sor - az ombudsman hangsúlyozta, hogy a feljelentés megtétele nem mellőzhető, mert direkt erőszak hiányában is a kiszolgáltatott helyzet kihasználására kerül sor	- az OGYSZ igazgatója hívja fel a figyelmét arra, hogy ilyen esetben feljelentést kell tenni - az intézet igazgatója ilyen esetben a szakdolgozó munkaviszonyának azonnali hatályú megszüntetésével egyidejűleg intézkedjen a büntetőfeljelentés megtételéről
18	Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző	2016	- előfordult, hogy a bántalmazásra utaló sérülésekkel az egészségügyi körletre került fogvatartottak azt állították, hogy az ágyról estek le - súlyos (öntudatlanságig verés), fogvatartottak közötti bántalmazás évente 2-3 alkalommal történik, kisebb súlyúak rendszeresek - a fogvatartottak felügyelő által elkövetett bántalmazásokról is beszámoltak, egyiküknek azt mondta a nevelő, “nem indokolt” feljelentést tenni a bántalmazás miatt, dolgozók szerint sok a mondvacsinált ügy	nem volt

	mechanizmus JELENTÉSE az AJB-793/2017. számú ügyben		- verbális bánásmódra vonatkozóan eltérő beszámolók voltak verbális abúzust is panaszolva - a személyi állomány több tagja is panaszkodott, hogy folyamatosan fáradt, alvási nehézségei vannak, a munkát stresszesnek érzi, ez a fogvatartottak való bánásmódra és a fogvatartottak közötti erőszak megelőzésére is hatással lehet - személyi állomány nem beszél a benti pszichológussal, mert nem akarnak kiszolgáltatott helyzetbe kerülni	
19.	Tiszaölki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus JELENTÉSE az AJB-1532/2024. számú ügyben	2024	- a látogatást egyrészt a CPT 2023-as látogatása, az Intézetben történt vezetőváltások és az AJBH-hoz érkező panaszok indokolták - 2023. november 15-től a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka az V. Agglomerációs Központ parancsnokának kinevezését, valamint a két parancsnok-helyettes megbízását megszüntette - a BvOP szerint az új vezetés alatt a korábbi látenciában maradt esetek felszínre kerültek, ezért ugrott meg a dolgozók által elkövetett bántalmazások regisztrált száma - 2023-ban 19 büntetőeljárás indult bántalmazás miatt, 2024-ben a látogatásig egy sem - a felügyelet létszámbíránya és a túlzott munkaterhe ronthatja a fogvatartottakkal való bánásmódot - CPT látogatás után intézkedési terv született, a személyi állomány oktatását írta elő, fogantatosítandó intézkedések a bántalmazás ellen - számos jellegű és tartalmú oktatást tartottak, de BVOP vizsgálata szerint a személyi állomány tagjai az oktatás anyagáról nem tudtak kellő mértékben számot adni	- az országos parancsnok ellenőrizze a képzések megvalósulását, növelje a testkamerák számát - az intézet parancsnoka tegye meg az intézkedéseket a verbális agresszió megelőzése érdekében, tartsa fenn a képzéseket, az orvosokat és pszichológusokat is képezzék, vizsgálja felül az oktatás számonkérési rendszerét, törekedjen rá, hogy a fogvatartottak ne bántalmazzák egymást

			- a pszichológia osztály agressziókezelő tréningeket tartott - személyi állomány rendkívüli rotációjára került sor, majd negyedéves átforgatás - 10 db testkamerát, riasztókat osztottak ki az ellenőrzések jogszerűségének visszaellenőrzésére - az intézkedéseket követően már nem jött panasz az AJBH-hoz bántalmazás miatt, fogvatartottak sem számoltak már be rendszerszintű bántalmazásokról, elvértve igen - <i>a CPT 2023-as látogatásán hiteles beszámolókat kapott fogvatartottaktól arról, hogy többször előfordult, hogy a felügyelet tagja bántalmazta a fogvatartottakat, az egészségügyi személyzet nem segítette elő a bántalmazás feltárását; a beszámolók és a rendelkezésre bocsátott adatok alapján a CPT tagjai valószínűsítették, hogy a panaszok helytállóak. 2022-ben történt az az eset is, amikor az egészségügyi személyzet tagjai chilipaprikába mártott gumikesztyűvel végeztek anális vizsgálatot fogvatartotton</i> - <i>a Magyar Helsinki Bizottság számos alkalommal jelezte, hogy az intézetben rendszerszintűek a bántalmazások, az azokat érintő nyomozások pedig nem hatékonyak</i>	
--	--	--	--	--

A szövegben az alapvető jogok biztosának jelentéséből átvett szó szerinti idézetek *dőlt betűvel*, az általunk írt magyarázatok normál betűtípussal szerepelnek.

1.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának Jelentése az AJB 1472/2011 számú ügyben

Vizsgált intézmények: gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, rendőrkapitányságok, gyámhivatalok

Vizsgálat módszere: az állampolgári jogok országgyűlési biztosa tájékoztatást kért a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaitól, a települési gyermekjóléti szolgálatoktól, gyermekotthonoktól, megyei rendőr-kapitányságoktól, gyámhivataloktól. A problémakör részletesebb megismerése érdekében felvette a kapcsolatot azokkal a szakmai és civil szervezetekkel is, akik aktív szerepet vállalnak a gyermekprostitúció visszaszorításában.

Az eljárás megindítása

... annak feltárására, hogy jelen van-e hazánkban a gyermekprostitúció és a gyermekek védelmére hivatott szervek milyen intézkedéseket tesznek, ha ezzel a jelenséggel találkozhatnak, hivatalból indítottam vizsgálatot.

A megállapított tényállás

A családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok válaszai alapján

IX. kerület

2010-ben 5 ilyen esetük volt, de gyanújuk szerint a tényleges előfordulás ennek többszöröse. Az esetek nagy részében a gyermekprostitúció a gyermekotthonokból, „intézetből” szökött fiatalok körében fordul elő nagy számban. Oka a megélhetés biztosítása, a droghoz való hozzájutás, a lakhatás, s ezeken túlmenően az ezekre települt bűnszervezetek tevékenysége.

A gyermekotthonok válaszai alapján

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye

Miskolci Gyermekvédelmi Központ

Fiatal lányok esetében jellemző a prostitúció, a központ munkatársai ennek tényéről a szökésből visszatért gyermek meghallgatásáról készült jegyzőkönyvből értesülnek. Amennyiben tiltott kéjelgés gyanúja merül fel, a rendőrség hivatalos értesítőt küld a központnak. Az otthonba beutalás okaként nem a prostitúció áll, de több esetben tudomása van a munkatársaknak arról, hogy a bekerülése előtt ilyen jellegű tevékenységet folytatott a gyermek. ***A lányok átlagosan 14 évesen prostituálódnak, az otthonba kerülésüket megelőzően már a családjuktól is megszöktek, iskolába nem járnak, gyakori a családon belüli bántalmazás, alkoholizmus, gyógyszerfogyasztás. Rossz társaságba keverednek, amely elősegíti őket abban, hogy prostituálódjanak. A 16-17 évesen beutalt lányok az otthonba beutalást követően szinte rendszeresen szökésben vannak. A lányok elmondása szerint a „futtató” ellátásukat fedezi, ruhával, dohányáruval egyéb, a lányoknak „luxus” cikkel kedveskedik; a lányoknak fontos, hogy ők is ugyanolyan márkás ruhát viseljenek, mint kortársaik, megvehessék azt, amit egy normál körülmények***

között nevelkedő gyermeknek a családja biztosít. **Több személyes beszélgetés alkalmával kiderül, hogy a lányok többségénél megjelenik a gyermekkori szexuális zaklatás, molesztálás, pedofil személy a családban.**

A szökéseket (engedély nélküli távozás) jelzik a rendőrségnek, akik elrendelik a gyermek körözését, és amennyiben sikerül felkutatni a tartózkodási helyét, beszállítják a gondozási helyére. Időközben a gondozó felkeresi az általa ismert címen a gyermeket, és megkísérli a gondozási helyére szállítani; amennyiben új tartózkodási helyről szerez tudomást, arról a rendőrséget értesíti. A szökésből visszatért gyermeket meghallgatják, jegyzőkönyvet készítenek a beszélgetésről, és tájékozódnak arról, hogy engedély nélküli távolléte alatt mi történt vele.

A jelzőrendszer működése nem minden esetben összehangolt, sajnos több esetben történt mulasztás. Több esetben előfordult, hogy egészségügyi intézményben (toxikológia, pszichiátria, szülészet) ellátták a szökésben lévő gyermeket, a gyámot sem értesítették, és zárójelentéssel kiengedték a 18 éven aluli gyermeket. A pártfogó felügyelet részéről is történt jelzés elmulasztása – egy esetben a szökésben lévő fiatal havi rendszerességgel megjelent pártfogójánál, akitől jelzést nem kaptak, továbbá a gyermek új tartózkodási helyéről sem tájékoztatta a központot.

A gyermekotthon nem zárt intézmény, az otthon munkatársai csak korlátozhatják a gyermek kimenőjének idejét, azonban akik a szabályokat figyelmen kívül hagyják, engedély nélkül hagyják el a csoportot. Kimenőre csak a családtagok, valamint azok a személyek kérhetik ki a gyermeket, akik időszakos kapcsolattartást kérelmeznek a gyámhivatalon keresztül. Az otthonban élő lányoknál nagyobb számmal fordul elő a prostitúció, mint a családban nevelkedő hasonló korú lányoknál. A családba való hazagondozás esélytelen, ugyanis ezt sem a szülő, sem a gyermek nem akarja, mivel a családi háttér nem megfelelő. Az utóbbi években tapasztalható, hogy a nagy vagyonnal nagykorúvá váló fiatal lányokat szerelemmel kecsegtetik erre specializálódott csoportok, családok; ezt a központ munkatársa a rendőrség felé jelezte. **A központ munkatársai kifogásolják, hogy a jogszabályi környezet nem biztosít számukra hatékony védelmi eszközöket.**

Győr-Moson-Sopron Megye Önkormányzatának Gyermekvédelmi Központja, Győr

Az intézményben több esetben is felmerült a gyermekprostitúció gyanúja az elmúlt években, azonban kevés esetben nyert bizonyítást a gyanú; a gyermekek kevés esetben beszéltek maguktól a történetekről.

A gyermekek elmondása szerint társuk kényszeríti őket a kéjelgésre; kapcsolatuk eleinte normális, idővel pedig kényszerhelyzetben találják magukat, és nem mernek kiszállni, mert félnek a fizikai bántalmazástól. A terhesség, illetve a gyermek születésével nyílik lehetőségük segítség kérésére. Az intézetbe fogadott várandós illetve kisgyermekes anyák felkutatása érdekében az őket kihasználó férfiak mindent megtesznek, például az otthon felgyújtásával fenyegetőznek, a munkatársakat félelemben tartják. Ilyen esetben a központ a rendőri segítséget próbálja igénybe venni, a körzeti megbízott a jelzést követően gyakrabban jár arra, szemmel tartja az otthont. Egy problémás esetben a veszélyben lévő lányt a Baptista Szeretetszolgálat egyik otthonába menekítették társa elől.

A központ munkatársainak véleménye szerint kevés eszköz áll a rendelkezésükre, hogy a hasonló helyzeteket megfelelően kezeljék. Különösen fontos lenne a gyermek részére bizalmi viszony kialakítása, ez azonban gyakorlatilag lehetetlen, hiszen a gyermek

rengeteg emberrel (gyám, nevelő, pszichológus) találkozik, mire a gondozási helyére kerül.

Pécs Megyei Jogú Város által fenntartott Pécsi Gyermekotthon és Gyermekek Átmeneti Otthona, Pécs

Több alkalommal találkoztak a prostitúció jelenségével, „azonban gyakrabban csak alapos gyanú merült fel” arra vonatkozóan, hogy a kiskorú, 14 év feletti lányok szexuális szolgáltatást nyújtanak.

A rendőrség jelzéssel él az engedély nélkül távollévő gyermek tartózkodási helyére vonatkozóan. **Az utóbbi időben fordult elő, hogy a 16 éves gyermek elmondása alapján – miszerint személyi szabadságában korlátozták és prostitúcióra kényszerítették – feljelentést tettek. A nyomozóhatóság azonban megszüntette az eljárást arra hivatkozással, hogy a kiskorú ismeretlen helyen tartózkodott, így nem lehetett meghallgatni, ennek következtében nem állapítható meg a bűncselekmény elkövetésének a ténye.**

A gyermekek védelmét szolgáló egyedüli hatékony eszközként a gondozási helyhez való kötődés kialakítását és megerősítését tartják az otthon munkatársai.

Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálat, Igazgatóság

Az igazgatóság befogadó otthonában a gyermekek ideiglenes hatályú ellátásban részesülnek. A beutalás indokaként – az elmúlt három évben – konkrétan három esetben jelölték meg a prostitúciót. A prostituálódásra való utalás vagy gyanú azonban többször is megjelenik a beutaló határozatokban.

Amennyiben a munkatársak tudomására jut a gyermek szexuális kizsákmányolása, a Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság speciális ellátás iránti szükséglet megállapítására irányuló vizsgálatot folytat. Bizonyos esetekben – devianciák halmozódása esetén – az ügyet felterjesztik az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Bizottsághoz, hogy a gyermek a Minisztérium által fenntartott speciális gyermekotthonban juthasson hozzá a kiemelt gyermekvédelmi szolgáltatáshoz.

Átmeneti gondozás keretében az intézmény fogad olyan gyermekeket is, akik vidékről, családjuktól, vagy a gyermekvédelmi intézményből távoztak el engedély nélkül. Ezeket a gyermekeket rendszerint a rendőrség szállítja az otthonba. **A hatósági jelentésben prostitúciós tevékenységre utaló bejegyzés általában szerepel, ami szabálysértési eljárást von maga után.** Az intézmény munkatársa a rendőrség jelentését mellékelve értesíti a gyámot, illetve a gyermek gondozási helyét. Évente kb. 30 ilyen esetet regisztráltak.

Budapest Város Önkormányzatának Kaffka Margit Gyermekotthona

A befogadásra kerülő gyermekek esetében nem bizonyítható egyértelműen a prostitúció. Hosszú idő elteltével – személyes beszélgetések, kapcsolatrendszer feltérképezése, bizalom kialakítása – szerezhettek csak tudomást az otthon munkatársai a velük történetekről. **A kizsákmányolás tényéről a legtöbb esetben akkor értesülnek, amikor a gyermeket a szökése alatt rendőr igazoltatja, és szabálysértési eljárás indul ellene.** A gyermekek az otthonba való bekerülést megelőzően kiterjedt kapcsolatrendszerrel rendelkeznek, így nem azért prostituálódnak, mert szakellátásba kerülnek. **A megszerzett információk sokszor nem elegendőek a rendőrség számára az eljárás**

megindításához, illetve a fiatal lányok nem mernek a futtató ellen vallani; több esetben szembesültek azzal, hogy a rendőrség ismeri a futtatót, a látókörében van.

A gyermekotthonokkal kapcsolatos megállapítások

A gyermekotthonok munkatársai kivétel nélkül arról tájékoztattak, hogy bár kifejezetten az otthonba való beutalás indokaként ritkán szerepel a gyermekprostitúció, azonban a tevékenységre utaló gyanú számos gyermeknél észlelhető.

A gyermekotthonok a bizalmi kapcsolat és az otthonhoz való kötődés kialakításán, valamint a személyes beszélgetéseken kívül nem rendelkeznek olyan eszközökkel, amelyek az otthont nyújtó ellátásban részesülő gyermek hatékony és biztonságos – például prostitúciós tevékenységre kényszerítő személyektől való – védelmét biztosítja. Egységes a szakmai álláspont arra vonatkozóan, hogy a szigorított házirend kifejezetten a gyermek érdekét szolgálná. A nyitott rendszerű intézményekben elhelyezett gyermekek ugyanis állandó szökésben vannak, így az otthonok munkatársai hatékony eszközök hiányában eredménytelenül próbálják a gyermekeket jobb útra terelni. Mindezekre tekintettel nagyobb figyelmet kellene fordítani az otthonból való engedély nélküli eltávozások (szökések) megakadályozására.

A jelzőrendszer működése a gyermekotthonok szemszögéből vizsgálva is kifogásolható; az otthonok munkatársai sok esetben késedelmesen, illetve csak a gyermekek elmondása alapján – és nem például az eljáró pártfogó felügyelőtől, gyermekjóléti szolgálattól stb. – értesültek arról, hogy valamely gyermek esetében a szexuális kizsákmányolás gyanúja merült fel, vagy arról, hogy a szökésben lévő gyermekkel távolléte idején mi történt. A prostitúcióra utaló gyanú bizonyítottságának, vagy megalapozatlanságának meghatározását illetően nem alakult ki egységes gyakorlat, így a gyermekotthonok munkatársai – a gyermekvédelmi jelzőrendszer többi tagjához hasonlóan – a legtöbb esetben csak a teljes bizonyosság esetén intézkednek, ami azonban a veszélyeztetett gyermeknek kifejezetten hátrányos lehet.

Célszerű lenne a gyermekotthonok munkatársainak a gyermekvédelmi jelzőrendszer más tagjaival (rendőrség, gyermekjóléti szolgálat, gyámhatóság) összevont képzése a gyermekprostitúció felismerését, az áldozatsegítést és a gondozást illetően. Az összevont szakmai képzések a jelzőrendszer tagjainak együttműködési készségének fejlesztését segítené elő. Kiemelten fontos lenne a vonatkozó hazai és nemzetközi jogszabályokról, protokollokról és esetekről való tájékoztatás; mindez egy hatékony gyermekvédelmi hálózat kialakulását alapozná meg.

Az egyéni igényekhez igazodó speciális gyermekotthonok, illetve otthonokon belül speciális gyermekcsoportok kialakítása lenne indokolt. Nagyobb figyelmet kellene fordítani a gyermekprostitúció áldozatainak védelmére és utógondozására, ennek megfelelően hatékony közrendszer kell kialakítani és programtervet kell készíteni a gyermekvédelmi rendszer tagjai részére.

Fentiek alapján megállapítottam, azáltal, hogy a gyermekotthonok munkatársai a szexuális kizsákmányolás gyanújának felmerülése esetén nem élnek jelzéssel a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai felé, valamint, hogy a jelzőrendszer tagjaival való együttműködési kötelezettségüket nem teljesítik, sérül a gyermekek védelemhez és

gondoskodáshoz való joga. A feltárt visszaállás állandósítja az állam gyermek- és ifjúságvédelmi, valamint intézményvédelmi kötelezettségével összefüggő jogsérelem bekövetkeztenek közvetlen veszélyét is. Megállapítottam továbbá, hogy a – gyermekjóléti szolgálatokhoz hasonlóan – gyermekotthonok munkatársai részére sem állnak rendelkezésre olyan szakmai protokollok, módszertani útmutatók, amelyek segítenék a munkájukat a gyermekprostitúció feltárásában és a gyermekek védelme érdekében kötelezően megteendő intézkedések meghozatalában. Számukra a jogalkotó csupán szűk és kevésbé hatékony eszközrendszert biztosít, amellyel nem garantálható a prostitúció áldozatává vált gyermekek védelme, gondozása és segítése.

Intézkedések

A vizsgálatom során feltárt alapjoggal összefüggő visszaállások orvoslása és jövőbeni megelőzésük érdekében

az Obtv. 20. § (1) bekezdése alapján felkérem a nemzeti erőforrás minisztert, hogy

– a szükséges szakmai protokollok és módszertani útmutatók kimunkálása és hatékony közvetítése segítségével gondoskodjék arról, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai eleget tegyenek jelzési és együttműködési kötelezettségüknek;

– kezdeményezzen komplex vizsgálatot azzal kapcsolatban, hogy milyen társadalmi okai vannak a gyermekprostitúciónak és megállapításai alapján dolgozzon ki prevenciós programot a veszélyeztetett fiatalok számára;

– fordítson kiemelt figyelmet a gyermekek jogtudatosítására, különös tekintettel annak az ismeretnek az elmélyítésére, hogy szexuális kizsákmányolásuk esetén mely szervekhez fordulhat segítségért;

Az Obtv. 25. §-a alapján felkérem a belügyminisztert, hogy

– fordítson kiemelt figyelmet és kezdeményezzen határozott intézkedéseket arra vonatkozóan, hogy a gyermeket szexuálisan kihasználó szervezett bűnözői csoportokat mielőbb felszámolják;

Az Obtv. 20. § (1) bekezdése alapján felkérem az Országos Rendőr-főkapitányság vezetőjét, hogy

– gondoskodjon arról, hogy a továbbképzések alkalmával az állomány tagjai részletes ismeretanyaghoz jussanak a gyermekprostitúció jelenségéről, illetve az annak visszaszorítására, és megelőzése érdekében tehető rendőri intézkedésekről.

2.

Az alapvető jogok biztosának JELENTÉSE az AJB-1485/2018. számú ügyben

Előző vizsgálat: [AJB 1472/2011](#)

Vizsgált intézmények: gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, rendőrkapitányságok

Vizsgálat módszere: az ombudsman tájékoztatást kért a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaitól, a területi gyermekjóléti szakszolgálatoktól, gyermekotthonoktól, az országos, a megyei és budapesti rendőr-főkapitányságok és a kerületi rendőrkapitányságok vezetőitől. Megkereste azokat a szakmai és civil szervezeteket, akik aktív szerepet vállalnak a gyermekprostitúció megelőzésében, visszaszorításában.

A vizsgálat megindítása

A 2011-es vizsgálat óta eltelt hosszabb időszak jogszabályi változásaira és jogalkalmazási tapasztalataira figyelemmel az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (4) bekezdése alapján hivatalból utóvizsgálatot indítottam. Az átfogó vizsgálatom célja annak áttekintése volt, hogy a jelentésben megtett ajánlások a gyakorlatban miként valósultak meg, milyen eredmények figyelhetők meg, illetve az időközbeni jogszabályi változások milyen módon adaptálódtak, továbbá a Magyarországot terhelő európai uniós, illetve nemzetközi emberi jogi kötelezettségek teljesülnek-e.

A megállapított tényállás

A megkeresett gyermekotthonok válaszai

Az EMMI Esztergomi Gyermekotthona

A gyermekek érintettségéről több forrásból is értesülnek: iratanyagok, gyermekvédelmi gyámok tájékoztatása, saját élmények megosztása a pedagógussal, nevelővel, pszichológussal, társakkal. **Az intézetben nevelkedők közel negyede érintett a prostitúcióval.**

Az EMMI Rákospalotai Javítóintézete és Speciális Gyermekotthona

Az intézményben a prostitúcióval való érintettség minden „egységben” felülreprezentált a gyermekvédelmi rendszeren belül. A javítóintézeti neveltek vagy előzetes letartóztatottak, de ritkábban a speciális gyermekotthoni elhelyezettek esetében is előfordul, hogy az intézetbe hivatalosan érkező szabálysértési hatóság által hozott határozatokból vagy még le nem zárt ügyek irataiból értesülnek prostitúcióval kapcsolatban álló tevékenységről.

Összességében **az elmúlt évek tapasztalatai alapján a speciális gyermekotthonban a gyermekek 40 százaléka érintett a prostitúcióval valamilyen módon, ebből 20-25% esetében folyamatosabb veszélyeztetettségéről beszélhetünk a bekerülés előtt, illetve nagyobb fokú a további veszélyeztetettség.** A **javítóintézetben összességében az elmúlt évek tapasztalatai alapján a gyermekek, fiatal felnőttek 40-45 százaléka érintett a prostitúcióval, valamilyen módon, ebből 25-30%, amely esetben egy folyamatosabb veszélyeztetettségéről beszélhetünk a bekerülés előtt, illetve nagyobb fokú a további veszélyeztetettség.**

Az intézetben dolgozó munkatársak – különböző szinten és aspektusban – rendelkeznek a gyermekprostitúció jelenségének kezeléséhez szükséges információkkal. Tisztában vannak azzal, hogy a prostitúció a bekerülő gyermek-és fiatalkorúak esetében milyen áldozati státusszal jár. A munkatársak a szakterületük és beosztásuk szerint rendelkeznek különböző tudásszinttel (vezetők, nevelők, 16 pszichológus, gyógypedagógus, szociális munkás) a beavatkozás és a kezelés tekintetében. Van olyan munkatárs az intézetben, aki rendelkezik az ehhez kapcsolódó jogi ismeretekkel is, követi az erre vonatkozó szabályozásokat.

Összességében elmondható, hogy az Intézet a gyámhivatal általi kapcsolattartási korlátokat betartja, a veszélyeztető személyekhez nem kezdeményeznek kapcsolattartást, de **önmagában a gyanú az intézményben történő korlátlan idejű „bent-tarthatóságot” nem teszi lehetővé. Kifejezetten a gyermekprostitúcióra**

irányuló szakmai protokoll, módszertani útmutató nincs, a bántalmazás felismerésére, kezelésére viszont rendelkezésre áll módszertani útmutató.

A Fővárosi Kornis Klára Gyermekotthon

A Gyermekotthonba kerülő gyerekek elhelyezésének egyik oka a gyermekprostitúció. A szakellátásba való elhelyezés indoka gyakran a prostitúció. A jogszabályi környezetváltozást a prostitúció témájában rendszeresen figyelemmel kísérik, a szakmai témájú konferenciákon pedig rendszeresen részt vesznek. Az engedély nélkül távollévő gyermekek esetében mindig a jogszabályoknak megfelelő, hivatalos formában kérik a rendőrséget a körözés kiadására, a gyermekek felkutatására. Az intézmény szakmai kapcsolata a rendőrséggel kielégítő. A gyermekvédelmi szakszolgálat jelzőrendszere megfelelő, a növendékek prostituálódásával kapcsolatban minden információ a rendelkezésre áll.

Az általános tapasztalatok összegzése

A gyermekprostitúcióval kapcsolatban több intézmény munkatársai számára nem adódott lehetőség, hogy ilyen témakörű képzésen, konferencián vagy továbbképzésen részt vehessenek. Az intézmények egyikének sem áll rendelkezésére külön szakmai protokoll, módszertani útmutató a prostitúció kezelésére, konkrét speciális programjaik sincsenek. Amennyiben a gondozási helyek azt észlelik, hogy a gyermek prostitúció áldozatává vált, minden esetben jeleznek a gyermekvédelmi gyámnak.

A gyermekotthonok nem zárt intézmények, ezért a 14 év fölötti gyermekek a kimenőhöz való jog csak kivételesen korlátozható.

Az ügy érdemében

Az NRSZH és az EMMI létrehozott egy **gyermekprostitúció elleni munkacsoportot**, amelynek 2016. szeptember 29-én volt az alakuló ülése. A kezdeményezés több Baranya megyei civil és gyermekvédelmi szervezettől indult. A munkacsoport az EMMI államtitkárának felkérésére alakult meg, tárgya pedig a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekeket érintő gyermekprostitúció visszaszorítása érdekében történő szakmai együttműködés. A végső cél, hogy egy olyan szakmai anyag készüljön el, ami teljeskörű helyzetjelentést, módszertani útmutatót tartalmaz és a jól bevált gyakorlatokról ad tájékoztatást mind az államtitkárságnak, mind a gyermekvédelemben dolgozóknak. Tekintettel arra, hogy a munkacsoport által kidolgozott záró tanulmány megállapításai jelentésem kiadásakor nem voltak nyilvánosak, így azok tartalmának kivonatát jelentésemben nem tudtam ismertetni

A kapott válaszokból kitűnik, hogy a gyermekotthonokban az engedélyezett eltávozás alatt, illetve az intézményből való elszökés alkalmával halmozottan megnő a prostituálódás veszélye (akkor is, ha nem eleve ez a szándék motiválta a szökést vagy a vissza nem térést). Jellemző tapasztalat az, hogy a futtatók sokszor már az intézmény előtt várják a gyermekeket, sőt adott esetben ismert a személyük is az intézmények előtt, de nincsen ellenük olyan közvetlen bizonyíték, amely nyomán eljárhatnának, intézkedhetnének velük szemben. Magam is osztom azt a véleményt, hogy a súlyosabb, visszatérő problémák esetében – az arányosság elvét tiszteletben tartva – **az indokolt izoláció jelenthet megoldást, azonban ennek alkalmazása megfelelő, garanciális jogszabályi rendelkezések hiányában – hiszen a gyermek jogait korlátozó**

intézkedésről van szó – nehezen működik. Kétoldalú a jelenlegi probléma: egyrészt eszköztelennek érzik magukat a gyermekvédelmi intézmények, a másik oldalról viszont a személyi szabadság arányos korlátozására hiányoznak azok az alapjogjogállami garanciák, amelyek az intézményektől számon kérhetőek lennének.

Mindezek okán üdvözöltem az **EMMI Szociális Ügyekért és a Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkársága által a speciális gyermekotthonok, speciális lakásotthonok és a gyermekotthonok speciális csoportjai működését érintő jogszabály-módosítások előkészítése érdekében létrehozott munkacsoport megalakítását.** A munkacsoportban az EMMI mellett az Igazságügyi Minisztérium, a Legfőbb Ügyészség, az OBDK (jogutódja az Integrált Jogvédelmi Szolgálat), a NRSZH, mint országos módszertani feladatellátásért felelős szervezet, a SZGYF, mint fenntartó és az EMMI Rákospalotai Javítóintézete és Speciális Gyermekotthona képviseltette magát. Az alakuló ülés kifejezetten a speciális gyermekotthonban élő gyermekek személyes szabadsága korlátozásának problémáira fókuszált.

A speciális gyermekotthon képviselője elmondta, hogy a frissen bekerültek esetében szükségesnek látják, hogy a jogalkotó minden esetben, általános jelleggel biztosítson egy olyan átmeneti, kezdeti izolációs időszakot, melynek során a gyermekkel kialakulhat a megfelelő kapcsolat, a bizalom minimális szintje, miközben védve van a külső veszélyeztető tényezőkkel szemben. Úgy látják, hogy a szökés után visszatérő gyermek esetében szintén indokolt egy olyan időszak automatikus meghatározása, amikor újraépíthető vele a viszony, illetve kideríthető, hogy pontosan mi történt vele a kint tartózkodása alatt, mire van szüksége, jó döntés volt-e, hogy elengedték oda, ahonnan megszökött, illetve „eltűnt”; erre 1-2 nap ugyanis nem elég. Alkalmazandó lehet ilyen intézkedés véleményük szerint súlyosabb szabályszegések esetében is.

Mind a 2011-es jelentés, mind a jelenlegi vizsgálat során kapott válaszokból kiderült, hogy **a szakellátásban dolgozók pusztán a gyermek prostituálttá válásának gyanúja esetén – közvetlen bizonyíték hiányában – nem tudnak ilyen jelzést tenni.** Mindez a jogi helyzet azonban alkalmas arra, hogy a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárás elvével és a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okozzon.

A gyermekotthonok válaszai alapján szerzett tapasztalatok szerint **nincs olyan központi, egységes gyakorlatot szolgáló átfogó intézkedési terv, valamint a szakemberek számára elérhető képzés, továbbképzés, iránymutatás, szakmai protokoll, amely kifejezetten a gyermekotthonban dolgozók munkáját segítené, illetve a gyermekvédelmi szakellátásban felmerülő kihívásokra adna választ.**

... továbbra is fenn kell tartanom azt a korábbi ombudsmani álláspontot, amely szerint **a specifikusan a gyermekprostitúció hatékonyabb felismerését, a gyermekprostitúcióhoz vezető helyzetek megelőzését célzó ténylegesen megvalósuló cselekvési terv, intézkedéscsomag hiánya, valamint a tematikus szakemberképzés, az átfogó megelőzési intézkedések elmaradása** nem felel meg a Lanzarote-i Egyezmény rendelkezéseinek és visszásságot okoz a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggésben.

Intézkedések

A jelentésben feltárt alapjogokkal összefüggő visszásság bekövetkezésének jövőbeli megelőzése érdekében

- 1) az Ajbt. 37. §-a alapján megfontolásra javasolom a belügyminiszternek, hogy – az igazságügyi miniszter és az emberi erőforrásokért felelős miniszterrel együttműködésben - a nemzetközi gyermekjogi standardokkal összhangban kezdeményezze a Szabstv. olyan tartalmú módosítását, amely értelmében a jövőben 18 év alatti személy nem büntethető semmilyen esetben sem tiltott prostitúció szabálysértésének elkövetése miatt
- 2) az Ajbt. 37. §-a alapján felkérem az emberi erőforrások miniszterét, hogy
 - a) aktívan támogassa, segítse elő a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekeket érintő gyermekprostitúciós fenyegetés visszaszorítása kapcsán tevékenykedő szakértői munkacsoportban megkezdett munkát és mindezek nyomán tegye meg a szükséges intézkedéseket, így különösen a személyi és tárgyi feltételek biztosítását, illetve a szakmai protokollok, képzési anyagok és jogszabály-módosítások előkészítését
 - b) kezdeményezze - a belügyminiszterrel, valamint a nemzetgazdaságért felelős miniszterrel együttműködésben - egy olyan specifikus intézkedéscsomag, cselekvési terv kidolgozását, amelyben kiemelt figyelmet fordítanak
 - ba) a gyermekek jogtudatosítására, speciális kampányok indítására a Lanzarote-i Egyezmény szerint annak elmélyítésére, hogy a gyermekprostitúció veszélyének, illetve bármilyen más szexuális zaklatásnak, kizsákmányolásnak kitett gyermek mely szervekhez, személyekhez fordulhat bizalommal segítségért, illetve támogatásért
 - bc) a gyermekprostitúció felismerése, megelőzése kapcsán a gyermekvédelemben - mind az alapellátásban, mind a szakellátásban - dolgozók munkáját segítő képzésekre
- 3) az Ajbt. 37. §-a alapján felkérem az országos rendőr-főkapitányt, hogy
 - a) tekintse át - szakértők bevonásával - a gyermekprostitúció jelenségének kezelését érintő meglévő szakmai protokollokat, valamint a rendőri szervek által jelenleg országos szinten működtetett bűnmegelőző programok gyermekprostitúció kérdésével kapcsolatos elemét, amennyiben indokolt, akkor vizsgálja felül és aktualizálja azok tartalmát, illetve vizsgálja meg az egyes megyei rendőrkapitányságok jó gyakorlatinak általánossá tételét,
 - b) kérje fel valamennyi megyei és fővárosi-rendőr főkapitányság vezetőjét arra, hogy egyes megyékben a rendőri szervek és a gyermekvédelmi intézmények, így különösen a gyermekotthonok közötti együttműködés érdemivé és folyamatossá tételének lehetőségét, megállapodások kidolgozását a gyermekprostitúció megelőzése területén
 - c) gondoskodjon arról, hogy a képzések, illetve a továbbképzések alkalmával az állomány tagjai folyamatosan részletes ismeretanyaghoz, aktuális információkhoz jussanak a gyermekprostitúció jelensége, illetve annak visszaszorítása, kezelése és megelőzése érdekében tehető rendőri intézkedések kapcsán.

3.

Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-3091/2012. számú ügyben

Vizsgált intézmény: bicskei Kossuth Zsuzsa Gyermekotthon

A vizsgálat módszere: helyszíni vizsgálat nem volt, a megkeresést és az ügyiratokat vizsgálta az ombudsman.

A vizsgálat megindítása

Hivatalomhoz állampolgári bejelentés érkezett, miszerint az egyik fővárosi fenntartású gyermekotthon néhány dolgozójának 2011 szeptemberében több gyermek panaszkodott arról, hogy a gyermekotthon igazgatója szexuálisan molesztálta őket. A beadványozók a fenntartó intézkedését kérték, amely vizsgálatot indított, majd bejelentést tett a rendőrségen. Eljárásom megindításakor az ügyben a Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Osztálya (a továbbiakban: rendőrség) szemérem elleni erőszak bűntett elkövetésének megalapozott gyanúja miatt eljárást folytatott.

A panaszos sérelmezte, hogy az ügyben érintett gyermekek neve hamarosan ismertté, helyzetük a gyermekotthonban tarthatatlanná vált.

A megállapított tényállás

A beadvány szerint a gyermekek közül többen arról panaszkodtak, hogy **az igazgató, a társaik, illetve a szakdolgozók egy része megpróbálta befolyásolni őket. Volt olyan gyermek, akinek – nevelői nyomásra – írásban kellett nyilatkoznia arról, hogy hazudott. Ugyanennek a gyermeknek az igazgató arra vonatkozó célzásokat tett, hogy akkor számíthat a családjával való kapcsolattartás támogatására, ha változtat a hozzá való viszonyán.** Más gyermekeket pedig előnyben részesítéssel próbáltak meg befolyásolni (pl. egyikük a családi pótlékából laptopot vásárolhatott, másikuk pedig lehetőséget kapott egy meglehetősen költséges sportban való tehetsége kibontakoztatásához).

A rendőrség 2012. április 4-én kelt levele szerint az ügyben a válaszádig 34 tanút hallgattak meg, közülük hárman gyermekkorúak, hatan fiatalkorúak, a többiek pedig felnőttek voltak. A 12-14 év közötti gyermekkorúak kihallgatására egy alkalommal került sor. A rendőr-főkapitányságon van gyermekbarát kihallgató szoba. **A rendőr-főkapitány véleménye szerint a gyermekek életkora, valamint verbális kifejezőkészsége a gyermekbarát kihallgató szoba alkalmazását nem indokolta.** A gyermekeket pedagógiai és szociálpedagógiai főiskolai végzettségű, gyermekvédelmi szakismerettel, több éves szakmai gyakorlattal és kellő empátiával rendelkező rendőrtiszt nők hallgatták ki.

Az eljárás során a gyermek- és fiatalkorúak törvényes képviselőjét gyámjuk, az intézmény igazgatóhelyettese látta el.

A rendőrség a nyomozást a 07000/1/126/2011. bü. számú, 2012. június 18-án kelt határozatával – mivel a nyomozás alapján nem volt megállapítható bűncselekmény elkövetése – megszüntette.

A fenntartó által rendelkezésemre bocsátott iratok szerint a gyermekotthon két munkatársa 2011. szeptember 16-án szóban, majd szeptember 22-én írásban, az intézmény igazgatójára vonatkozó közérdekű bejelentést tett. A bejelentés szerint közel négy éve a gyermekotthon egyik gyógypedagógusa elmondta, hogy az egyik, akkor 7. osztályos növendéke azt mesélte neki, hogy a gyermekotthon szolgálati lakásában lakó igazgatóhoz többször ment sakkozni. Az intézmény vezetője a gyermek jelenlétében szexuális tartalmú célzásokat tett és egy alkalommal megérintette a fiú heréjét. A fiú nevelőinek is elmondta a történetet. **Az eseményekről nyolc-kilenc kolléga tudott, a problémára közösen próbáltak megoldást találni. A gyermeknek a gyógypedagógus azt javasolta, hogy csak akkor sakkozzon az igazgatóval, ha másik felnőtt is jelen van.** Nincs arra vonatkozó adat, hogy ezen túlmenően a gyermekekkel foglalkozó szakemberek a gondjaikra bízott gyermek védelmében mit tettek.

A vizsgálat megállapításai:

Megállapítom, hogy a tanúként kihallgatott gyermekek törvényes képviselőjének az intézményvezetővel munkajogi függőségi viszonyban álló személy általi ellátása a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő joga sérelmének közvetlen veszélyét idézte elő.

A gyermekekkel szembeni rossz bánásmód (bántalmazás, illetve elhanyagolás) egyes aspektusainak feltárására irányuló jelentésemben – egyebek mellett megállapítottam, hogy a gyermekvédelmi rendszerbe bekerülő gyermekbántalmazási/elhanyagolási esetek száma jóval alacsonyabb, mint a társadalomtudományi kutatások által megállapított arány. Különös figyelmet igényel a gyermek általi segítségkérések alacsony száma, ami nem lehet pusztán annak eredménye, hogy az érintett gyermekek még túlságosan fiatalok ahhoz, hogy saját problémájukat jelezzék, jogaikat érvényesítsék. **A gyermekek életkori sajátosságai mellett – vagyis azon kívül, hogy bizonyos életkorig nem várható el a gyermektől, hogy maga hozza működésbe a gyermekvédelmi szervek valamelyikét – a jogtudatosság hiánya, továbbá a gyermekvédelmi jelzőrendszer egyes szerveinek nem megfelelő érzékenysége is oka lehet a beérkezett jelzések alacsony számának.**

Az áttanulmányozott iratok szerint, az elmúlt években a gyermekotthon több gondozottja szexuális abúzusra utaló jelzéssel élt. A szexuális bántalmazás gyanújáról a gyermekekkel foglalkozók közül többen tudtak, **a rendelkezésemre álló adatok alapján azonban a gyermekek valós segítséget nem kaptak. Az érintett gyermekek természetesen azokhoz a felnőttekhez fordultak, akiket ismertek, bizalmi kapcsolatban voltak velük, kötődtek hozzájuk. A bántalmazás gyanújáról tudomással bíró felnőttek azonban csupán egymás között tettek kísérletet a probléma megoldására, illetve az ügyben érintett igazgatótőhöz fordultak.** Nincs nyoma annak, hogy a fenntartóhoz érkezett bejelentést megelőzően a szakdolgozók segítséget kértek volna a gyámi, gondozói tanácsadótól, nem fordultak a gyermekjogi képviselőhöz, vagy bármely más gyermeki jogokat védő szervhez és a gondozásukra bízott gyermekeknek sem tanácsolták a segítségkérését. Elfogadhatatlannak tartom, hogy a szakdolgozók – mintegy a nyomozó hatóság szerepét átvéve – videofelvételeket készítettek a gyermekek által elmondottokról.

Álláspontom szerint már a gyermektől érkező első jelzést követően lehetőség lett volna arra, hogy az ügyben a gyermekotthon vezetőjével nem alá-fölérendeltségi viszonyban álló szakember (pl. a gyermekvédelmi szakszolgálat tanácsadója, pszichológusa) járjon el, a szükségesnek tartott intézkedéseket tegye. A gyámi gondozói tanácsadók azonban csak a fenntartóhoz érkezett bejelentést követően értesültek az eseményekről. Mindebből következően a szakdolgozók mulasztása kimeríti a rendszerabúzus fogalmát. **Megállapítom, hogy a gyermekekkel foglalkozó szakemberek jelzési és együttműködési kötelezettségének elmulasztása, az abúzus gyanújának késedelmes jelzése visszasságot okozott a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való alapjogával összefüggésben.**

Intézkedések

A jelentésben feltárt, alapvető jogokkal összefüggő visszasság bekövetkezte lehetőségének jövőbeni elkerülése érdekében, az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem

1. az emberi erőforrások miniszterét, hogy – a fővárosi/megyei területi gyermekvédelmi szakszolgálatok útján – hívja fel a gyermekvédelmi szakellátásban dolgozók figyelmét a Gyvt.-ben foglalt jelzési és együttműködési kötelezettség teljesítésének jelentőségére.
2. a legfőbb ügyészt, hogy jelentésemet – különös tekintettel annak a gyermekek törvényes képviselőjének ellátásával összefüggő megállapítására – ismertesse az irányítása alá tartozó nyomozó- és a nyomozás törvényességi felügyeletét ellátó ügyész szervekkel.

4.

Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-273/2017. számú ügyben

Vizsgált intézmény: bicskei Kossuth Zsuzsa Gyermekotthon

Korábbi vizsgálat az intézményben: [AJB-3091/2012.](#)

A vizsgálat módszere: helyszíni vizsgálat nem volt, az ombudsman az Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ (a továbbiakban: OBDK) főigazgatóját, illetve a Fővárosi Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (a továbbiakban: fővárosi szakszolgálat), valamint Fejér Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (a továbbiakban: Fejér megyei szakszolgálat) igazgatóját kereste meg.

A vizsgálat megindítása:

Sajtóhírek alapján értesültem a bicskei Kossuth Zsuzsa Gyermekotthonban (a továbbiakban: Gyermekotthon) elkövetett szexuális bántalmazás gyanújáról.

Korábbi vizsgálat:

Kiemelendő, hogy 2012-ben a Gyermekotthon igazgatója ellen – az intézmény fenntartójának jelzése alapján – rendőrségi eljárás indult. A büntetőeljárás során a tanúként meghallgatott gyermekek törvényes képviselőjét a Gyermekotthon igazgatóhelyettese látta el. A rendőrség az igazgató ellen folytatott nyomozást 2012 nyarán megszüntette, mivel a nyomozás alapján nem lehetett megállapítani bűncselekmény elkövetését. A vizsgálat feltárta, hogy az érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogát sértette, hogy a velük foglalkozó szakemberek nem, vagy késve jelezték a gondjaikra bízott gyermekeket érintő szexuális bántalmazás gyanúját. A biztos az emberi erőforrások miniszterét kérte, hogy hívja fel a gyermekvédelmi szakellátásban dolgozók figyelmét a gyermekvédelmi törvényben foglalt jelzési és együttműködési kötelezettség teljesítésének a jelentőségére. **A miniszter az ajánlásnak a szociális és gyámhivatalok útján eleget tett, a gyám és a gyámolt gyermekek közötti érdekellentét feloldását a gyermekvédelmi gyám jogintézményének bevezetésében látta.**

A jelentésben a biztos megállapította továbbá, hogy az érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő joga közvetlen veszélyét idézi elő, ha a tanúként meghallgatásukkor törvényes képviselőjüket a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított intézményvezetővel munkajogi függőségi viszonyban álló személy látja el.

Az ügy érdemében:

[...] a jogismeret, a jogérvényesítési utak ismerete a családban és a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedők esetében egyaránt előfeltétele annak, hogy a gyermek bizalommal fordulhasson a jogai védelmére hivatott és köteles szervezetekhez, illetve személyekhez, vagy akár számára hiteles személyekhez (pl. tanár, orvos vagy védőnő).

*Összességében álláspontom szerint **a feladatra nem megfelelően felkészített és kiválasztott munkatársak, a személyi és a tárgyi feltételek, a gyermekvédelmi szakellátásban dolgozók munkatársak számára elérhető szakmai-módszertani támogatás, valamint életpálya modell kidolgozásának jelenlegi hiánya a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okoz, mivel a jogsérelem közvetlen veszélyét állandósítja az intézményekben.***

Intézkedések:

A feltárt alapjogokkal összefüggő visszásságok jövőbeni bekövetkezése lehetőségének megelőzése érdekében az Ajbt. 31. §-a alapján az emberi erőforrások miniszterének javasolom, hogy

- 1) a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek jogtudatosításának, jogérvényesítésének növelése érdekében tegye lehetővé, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma Integrált Jogvédelmi Szolgálatának gyermekjogi kiadványai életkorának megfelelően minden gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekhez eljusson, azokat megismerhessék, valamint támogassa e kiadványok folyamatos aktualizálását és fejlesztését;*
- 2) a Jogvédelmi Szakszolgálat által szervezett jogtudatosítási programokon lehetőség szerint – életkorának megfelelően – minden gyermekvédelmi szakellátásban élő (ideértve a gyermekvédelmi nevelőszülőknél nevelkedőket is) gyermek részt vehessen.*

5.

Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-2648/2015. számú ügyben

Vizsgált intézet: a Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ Speciális Gyermekotthona

A vizsgálat módszere: helyszíni vizsgálat nem volt, az ombudsman vizsgálatra kérte fel a Baranya Megyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazságügyi Főosztály Szociális és Gyámügyi Osztályának (a továbbiakban: szociális és gyámügyi osztály) vezetőjét a gyermekotthon működése, különös tekintettel a panaszban jelzett kifogások kapcsán.

A vizsgálat megindítása

Hivatalomhoz állampolgári bejelentés érkezett a Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ Speciális Gyermekotthona (a továbbiakban: gyermekotthon) működésével kapcsolatban. A beadvány szerint a szigetvári intézményben a gyermekfelügyelők képzettség és gyakorlat nélkül dolgoznak. A beadványozó emellett arról számolt be, hogy több alkalommal is előfordult, hogy a férfi gyermekfelügyelők fizikailag is bántalmazták a gondozott gyerekeket.

A megállapított tényállás

A szociális és gyámügyi osztály – megkeresésemet megelőzően – a gyermekotthonban 2015. március 19-én hatósági helyszíni ellenőrzést tartott.

2015-ben az otthonban élő gyermekek nem fordultak panasszal gyermeki jogaik sérelme, vagy az intézmény dolgozóinak kötelezettségszegése miatt az otthon vezetőjéhez, az érdekképviselői fórumhoz, a fenntartóhoz, vagy a gyermekjogi képviselőhöz. 2015. március 27-én azonban az egyik, 17 éves gondozott gyermek gyermekvédelmi gyámja az otthon vezetőjének súlyos bántalmazást jelzett és vizsgálatot kért. Az intézmény vezetője vizsgálat során meghallgatta az érintett nevelőket és gyermekfelügyelőket. Az iratok alapján a szociális és gyámügyi osztály vezetője megállapította, hogy lényeges ponton, a gyermek szándékos fizikai (és esetleg lelki) bántalmazása kérdésében nem egyeznek az eset leírásai. A gyám álláspontja szerint a gyermeket lefogták, hátranyomták a fejét, többször oldalba rúgták.

A nevelők és a gyermekfelügyelők meghallgatásáról készült jegyzőkönyvben foglaltak szerint a gyermek ön- és közveszélyes állapotban volt, székeket, követ dobált, üvegcsereppel fenyegetőzött, három mentőápoló tudta csak lefogni. A klinikai zárójelentés ugyanakkor jelzi, hogy a gyermek bal felkarján szorítás nyomnak megfelelő bevérzés volt, vagyis erőteljes fizikai ráhatás történt, mely fájdalmat okozhatott a gyermeknek. Az eset 2015. március 24-én történt, de a gyermekotthon vezetője csak 2015. május 7-én – a gyermekvédelmi gyám jelzését követően – hallgatta meg munkatársait a történetekről. A körülmények tisztázása érdekében ekkor intézkedett csak, és a gyermekvédelmi gyámot is csak ekkor tájékoztatta a gyermek helyzetével kapcsolatban kialakított álláspontjáról. Az osztályvezető megítélése szerint eljárása betudható gyakorlatlanságának (2014 novemberétől dolgozik az intézményben), de tükrözheti az otthonban dolgozók munkakapcsolatának, szakmai együttműködésének hiányosságait is.

A vizsgálat során jutott az osztályvezető tudomására, hogy 2015. május 28-án egy újabb bántalmazás miatti jelzés érkezett a gyermekotthon vezetőjéhez. Az intézmény pszichológusa jelezte, hogy az otthonban élő ugyancsak 17 éves nagylány kapott két pofont az otthon egyik gyermekfelügyelőtől. Maga a gyermekfelügyelő jelentette ezt ki a pszichológus, az egyik nevelő és egy gyermekfelügyelő munkatársa jelenlétében. A jelzést követően a gyermekotthon vezetője intézkedést kezdeményezett a munkáltatói jogkört gyakorló gyermekvédelmi központ vezetőjénél, de a történeteket nem próbálta meg tisztázni közvetlen munkatársaival.

A munkatársak nyilatkozatai alapján az osztályvezető megállapította, hogy azok ellentmondásosak: ugyanazt a kijelentést nem hallotta minden jelenlévő, a bántalmazás gyanújába került gyermekfelügyelő azt állította, hogy nem tett a gyermek bántalmazására utaló kijelentést, nem ütötte meg őt. Az otthon eseménynaplójából megállapíthatóan a történeteket nagyon szűkszavúan írták le, a nevelők és a gyermek közti dulakodást, a gyermek zaklatott lelkiállapotát egyáltalán nem említve. A gyermek viselkedése (sírt, arcát fájlalta) és a gyermekfelügyelő kijelentése alapján, (amelyet egy munkatársa hallott, ketten viszont nem, illetve arra nem emlékeztek) arra következtetett az osztályvezető, nem zárható ki, hogy a gyermeket bántalmazás érte a gyermekfelügyelője részéről.

A bántalmazással érintett lányok mindkét alkalommal olyan állapotban voltak, hogy fizikai kényszer alkalmazásával – egyikük esetében rendőri közreműködés igénybe vételével – tudták csak őket az állapotuk által indokolt kórházi ellátáshoz juttatni. Egy ilyen eljárás még szakszerű lebonyolítás esetén is komoly lelki megrázkódtatást jelenthet

a gyerekeknek. Mindkét gyermeket súlyos pszichés tüneteik miatt helyezte el a gyámhivatal a speciális gyermekotthonban, ahol pszichés megsegítés mellett pszichiátriai gondozás alatt is állnak, gyógyszeres terápiában is részesülnek, az átélt trauma feldolgozásához szakszerű segítséget kapnak a pszichológus és a pszichiáter szakembertől.

A vizsgálat által feltártak okán az osztályvezető az alábbi intézkedéseket jelezte:

1) Felhívja a munkáltatói jogok gyakorlóját – a Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ igazgatóját – annak mérlegelésére, hogy a gyermekfelügyelővel szemben nem állnak-e fenn munkaköri kötelezettségének megszegése miatt közalkalmazotti jogviszonya megszüntetésének feltételei.

2) A munkavállaló közalkalmazotti jogviszonyának fenntartása esetén kötelezi a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Baranya Megyei Kirendeltségét, mint fenntartót és a Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központot, mint területi gyermekvédelmi szakszolgáltatást nyújtó szolgáltatót, hogy a gyermekfelügyelőt küldje az Országos Szociális és Gyermekvédelmi Továbbképzési és Szakvizsga Bizottság által minősített továbbképzésre a speciális szükségletű gyermekek állapotának megfelelő korszerű ismeretek, szakszerű eljárások elsajátítása céljából.

3) Felhívja a fenntartó figyelmét arra, hogy a speciális gyermekotthon valamennyi munkatársának ismernie és alkalmaznia kell az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által készített, a gyermekbántalmazás felismerésére, megszüntetésére vonatkozó módszertani útmutatójában foglaltakat, biztosítva ezzel a gyerekeknek a Gyvt. 6 § (5a) bekezdésében garantált jogát ahhoz, hogy a védelmük érdekében eljáró szakemberek egységes elvek és módszertan alkalmazásával járnak el.

4) Felhívja a Speciális Gyermekotthon szakmai vezetőjének és a Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ vezetőjének a figyelmét arra, hogy ki kell alakítani a gyermekotthonban a munkatársak szakmai együttműködésének kereteit, meg kell határozni annak szabályait.

A vizsgálat megállapításai

Az AJB-1604/2010. számú jelentésben a biztos javasolta a miniszternek, hogy fontolja meg az NM rendelet kiegészítését azzal, hogy a speciális csoportokban csak gyermekvédelmi gyakorlatot szerzett, a speciális ellátási feladatokra felkészítő képzésen részt vett szakdolgozót lehessen alkalmazni. **A miniszter az ajánlást szakmailag támogatta, de a fluktuáció miatt azt kivitelezhetetlenek tartotta, mert a feladatok ellátására jelentkezők alacsony számát a javasolt gyermekvédelmi gyakorlat előírása tovább szűkítené.** A biztos 2013-ban az AJB-545/2013. számon kiadott, a speciális ellátást nyújtó gyermekvédelmi intézmények működését átfogó jellegű, hivatalbóli vizsgálatot lezáró jelentésében ismét az NM rendelet kiegészítését kérte. A biztos kezdeményezte továbbá a minisztert, hogy gondoskodjon speciális ellátási igényű gyermekekkel foglalkozó szakemberek képzésének szervezéséről, finanszírozásáról. A miniszter az ajánlással egyetértett, de **ismét arra hívta fel a figyelmet, hogy a gyakorlatban a képzések szervezése tekintetében is nehézséget okoz a szakemberek gyors cserélődése.**

Tényszerűen megállapítható, hogy az NCSSZI hivatalos honlapján jelenleg is vannak olyan továbbképzési lehetőségek, amelyek célcsoportjában a speciális gyermekotthon is szerepel. Az előrelépés ellenére ezek a továbbképzések azonban továbbra sem

kötelezőek és több közülük térítésköteles. **A speciális ellátást igénylő gyermekeket ellátó intézményekben továbbra sem alkalmazási feltétel a szakmai tapasztalat, illetve a feladat ellátása előtt felkészítésen való részvétel, vagy a már alkalmazott munkatársak ilyen irányú továbbképzés elvégzésére kötelezése.**

A jelen vizsgálat újra az intézmény munkatársainak nagyarányú fluktuációját, a betöltetlen munkakörök miatti hiányosságokat, a képesítések, a speciális ellátási igényű gyermekkel való foglalkozásra való felkészítés hiányát tárta fel, de ezek egyben rendszerszintű problémáknak tekinthetők. Mindezek alapján pedig – minden ellenkező szándék dacára – a speciális szükségletű, fokozott védelmet igénylő gyermekek részére nem biztosított az állandóságot, érzelmi biztonságot nyújtó teljes körű ellátás, amely visszasságot okoz a gondozott gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggésben.

A rendelkezésemre álló információk alapján külön is hangsúlyoznom kell azt, hogy a gyermekotthonban dolgozó munkatársaknak a szakmai személyiségük fejlesztését, védelmét szolgáló **szupervízió való részvételre nincs lehetőségük.** Több korábbi ombudsmani jelentés megállapította, hogy a szupervízió hiánya több irányból is komoly aggályokat vet fel, így különösen a szakdolgozók egészséghez fűződő, valamint a gondozott gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga sérelme bekövetkeztének közvetlen veszélyét idézi elő.

Az AJB 1963/2014. számú jelentésében – egyebek mellett – a vizsgált intézmény fenntartóját kértem a gyermekotthon dolgozói számára a szupervízió való részvétel biztosítására. A szociális ügyekért és társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár az ajánlás kapcsán tájékoztatót, hogy a szaktárca kiemelt figyelmet fordít a szupervízió való részvételi lehetőség megteremtésére. A tervezés alatt álló, uniós forrásból megvalósuló Emberi Erőforrás Operatív Program keretében tervezik biztosítani a szociális szférában személyes gondozást nyújtó munkakörökben foglalkoztatottak, így a gyermekvédelmi szakemberek szupervízióját, mentálhigiénés támogatását. Vizsgálatom alapján megállapítható, hogy a szupervízió hiányából visszavezethető visszasság közvetlen veszélye továbbra is fennáll.

A kapott válasz alapján a konkrét ügyben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszás helyzetet teremtő gyakorlat és hiányosságok kiküszöböléséhez szükséges intézkedéseket a Baranya Megyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazságügyi Főosztálya Szociális és Gyámügyi Osztályának vezetője vizsgálatát követően megtette. Azokkal egészében egyetértve a vizsgált gyermekotthon tekintetében további ajánlás megfogalmazását nem láttam indokoltnak.

Intézkedések

A hosszú ideje fennálló, alapvető joggal összefüggő visszás helyzet jövőbeni megelőzése érdekében felkérem az emberi erőforrások miniszterét, hogy

- 1) az Ajbt. 37. §-a alapján az NM rendelet megfelelő tartalmú kiegészítésével biztosítsa azt, hogy a speciális csoportokban kizárólag speciális ellátási feladatokra felkészítő képzésen részt vett, illetve – a már foglalkoztatott munkatársak esetében – ilyen irányú továbbképzésre kötelezett szakdolgozót lehessen alkalmazni;
- 2) az Ajbt. 31. §-a alapján tájékoztatasson gyermekvédelmi szakemberek szupervízióját, mentálhigiénés támogatását szolgáló program megvalósulásáról, valamint arról, hogy a speciális ellátási szükségletű gyermekek oktatásával, fejlesztésével kapcsolatos módszertani anyag mikor és milyen módon vált elérhetővé a speciális ellátást nyújtó

intézmények számára, illetve annak gyakorlati használhatóságáról szaktárca kért-e, illetve kapott-e visszajelzést.

6.

Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-166/2016. számú ügyben

Vizsgált intézmény: Kossuth Lajos Gyermekotthon

Vizsgálat módszere: helyszíni vizsgálat nem volt, az ombudsman felkérte Budapest Főváros Kormányhivatala Gyámügyi és Igazságügyi Főosztálya főosztályvezetőjét, illetve az Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ főigazgatóját a Gyermekotthon működésének átfogó vizsgálatára. Tájékoztatást kért a Fővárosi Gyermekvédelmi Központ és Területi Szakszolgálat igazgatójától, emellett a gyermekvédelmi gyámnak a gyermekotthon működésével kapcsolatos tapasztalatairól, a gyámolt gyermekek jogainak védelmében tett intézkedéseiről. A megkeresésekben kérte, hogy csatolják az ügyben keletkezett dokumentumok másolatát is.

A vizsgálat megindítása

A Fővárosi Kossuth Lajos Gyermekotthonban (a továbbiakban: Gyermekotthon) elhelyezett egyik gyermek édesanyja fordult beadvánnyal Hivatalomhoz. A panaszos állítása szerint a Gyermekotthonban nincsenek zárható szekrények, a gyermekek ruhaneműit rendszeresen ellopják, a nevelők gyakran alkalmaznak ételmegvonást büntetésként, illetve bántalmazásra is sor került, amiről jegyzőkönyvet vettek fel. Tapasztalata alapján az épületben csótányok és poloskák vannak, a lakó- és mellékhelyiségek elhanyagoltak és rossz állapotúak. Tudomása szerint a gondozott gyermekek sokszor a zsebpénzüket sem kapják meg teljes összegben. A Gyermekotthon működése kapcsán ezt követően egy másik édesanya is panaszbeadványt nyújtott be, amiben vizsgálat lefolytatását kérte. Ez utóbbi panaszos gyermekeinek gondozási helyéül az illetékes gyámhivatal 2015. december 30-án másik gyermekotthont jelölt ki.

A megállapított tényállás

A panaszban említett „verekedés” az iratok szerint 2015. augusztus 26-án történt. Ekkor a panaszos fia zaklatott állapotban érkezett a csoportjába. Az éppen ügyeletet teljesítő csoportvezető nevelő megpróbált beszélni vele, azonban nem járt sikerrel, a fiú nem reagált arra, amikor beszélgetést próbált vele kezdeményezni. A szóváltás során a nevelőnek le kellett fognia a fiút, hosszabb idő telt el, amíg megnyugodott. Az esetnek több szemtanúja is volt, a gyermekvédelmi asszisztens illetve több növendék is. Az intézmény vezetősége az eset tisztázása során meghallgatta a gyermeket, a csoportvezető nevelőt és a tanúkat is, amelyről jegyzőkönyvet, valamint feljegyzéseket is készítettek.

A [másik] gyermek beszámolt a gyermekjogi képviselőnek nevelőjével történt konfliktusáról. Ismertette, hogy az édesanyjával történt nézeteltérését követően feldúlt állapotban érkezett vissza a Gyermekotthonba. A nevelő ezt érzékelvén megpróbálta lenyugtatni, amitől a gyermek csak feszültebb lett. Ahogy elindult felfelé a lépcsőn, a nevelő hátulról a karjával szorító fogással fogta át a nyakánál, s azt követő dulakodásban került a földre. Amíg arccal a földön feküdt, a nevelő felülről fogta le a tarkójánál. Amikor fel tudott kelni, értesítette a XI. Kerületi Rendőrkapitányságot, a Gyermekotthon pedig

kihívta a mentőket, akik beszállították a Vadaskert Kórház és Szakambulanciára. Az intézményvezető megerősítette a gyermek által elmondottakat. A konfliktust követő nap személyesen meghallgatta a nevelőt, a gyermeket, illetve azokat a személyeket, akik jelen voltak az eseménynél. **Fotó készült a gyermek nyakáról, melyen láthatóak voltak a szorítás nyomai. Ezt követően az intézményvezető megtette a kiskorú veszélyeztetése miatti feljelentést a Budapest XI. Kerületi Rendőrkapitányságon. A rendőrségi eljárás megindult, jelenleg is folyamatban van. A nevelő 2015 szeptemberében, a konfliktust követően felmondott.**

A vizsgálat megállapításai

A panaszos állítását – mely szerint a gyermekeket ételmegvonással büntetik – a vizsgálat nem igazolta. Megállapítható, hogy azon esetekben, amikor a Gyermekotthon igazgatója arról értesült, hogy egyes szakdolgozók a gyermeket büntetésként ételmegvonással fenyegették, fegyelmi intézkedést tett.

Megállapítom, hogy az intézményben a gyermeket ért bántalmazás – függetlenül annak kiváltó okától, előzményeitől, céljától, jellegétől vagy súlyosságától – alkalmas arra, hogy az emberi méltóságával összefüggő visszaállást okozzon. **Figyelemmel ugyanakkor arra, hogy a bántalmazással érintett nevelővel szemben a Gyermekotthon igazgatójának feljelentése alapján jelenleg is büntetőeljárás van folyamatban, továbbá, hogy a nevelő munkaviszonya megszűnt, az eset kapcsán további ombudsmani intézkedést nem teszek.**

7.

Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus Jelentése az AJB-1603/2016. számú ügyben

Vizsgált intézmény: Cseppkő Gyermekotthon (Budapest)

Vizsgálat módszere: előre be nem jelentett helyszíni vizsgálat

A helyszíni vizsgálat időpontja: 2016. március 1–2., április 26.

Az eljárás megindulása

Az utóvizsgálat jellegű látogatás helyszínéül választott Cseppkő Gyermekotthonban (a továbbiakban: Otthon) (1025 Budapest, Cseppkő u. 74.) normál- és különleges szükségletű szakellátásba vett gyermekek élnek integráltan. Az Otthon működését már több esetben vizsgálta az alapvető jogok biztosa. Az egyes nevelők, otthonvezetők bánásmódját sérelmező panaszok alapján indult vizsgálatok mellett, az Otthon hivatalból indított átfogó és utóvizsgálat helyszíne is volt 2011-ben.

A tényállás és megállapítások

Az NMM munkájának akadályoztatása

Az igazgató a kétnaposra tervezett látogatás első napján, a helyszíni vizsgálatkal kapcsolatos ellenérzésének adott hangot. Az igazgató sérelmezte, hogy az alapvető jogok biztosa az Otthonról szóló korábbi jelentéseiben elmarasztaló megállapításokat tett, amelyek nyomán romlott az intézmény megítélése.

A látogatás második napján a látogatócsoporthoz csatlakozott az alapvető jogok biztosának a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettese, és

titkárságának vezetője, valamint az OPCAT NMM Főosztály vezetője. A második nap délelőtt a látogatócsoport 3 tagja az Otthon általános igazgatóhelyettesével készített interjút, melyet az igazgató megszakított, és külön megbeszélést folytatott a helyettesével, majd vitatta, hogy az Otthon fogvatartási hely lenne. A félbeszakítás miatt csak közel egy óra elteltével lehetett folytatni az interjút. **A látogatás második napján a látogatócsoport valamennyi tagja tapasztalta, hogy feladatainak ellátása akadályba ütközik:**

– Az ügyeletes nevelő a gyerekeket külső játszótérre vitte annak ellenére, hogy előzetesen egyeztetett vele a látogatócsoport egyik tagja arról, hogy rövidesen felkeresi őket interjúkészítés miatt.

– Egy gyermek állítása szerint az Otthon egyik munkatársa azt mondta neki, az ombudsman azért van itt, hogy „kiküldje őket a specibe”.

– Az iskolából a gyermekek jelentős részét egyenest külső programra vitték.

– Annak a néhány gyermeknek, aki az Otthonba visszatért az iskolából „főnöki utasításra” azonnal el kellett mennie a Millenárison lévő úrkiállításra. Több gyermek egymástól függetlenül, egybehangzóan állította, korábban nem volt tudomásuk arról, hogy ezen a programon kötelező részt venniük. A beérkező gyermekek interjúzását, a kiállításra történő indulásra hivatkozva, az Otthon munkatársai megakadályozták.

Az említett akadályoztatások miatt az NMM 2016. április 26-án egy újabb, eredetileg nem tervezett, előre be nem jelentett látogatás keretében hallgatta meg az ellátott gyermekeket. Ekkor az egyik gyermek a korábbi látogatásra visszaemlékezve megemlítette, hogy aznap bombariadó miatt kellett elhagyniuk az Otthon területét. Többen azt mesélték, hogy az úrkiállításra nem is mentek be, egy játszótéren töltötték az időt

Személyi feltételek

A vezetőség több munkatárs számára biztosította a 10 alkalmas szupervízióon való részvételt, és célzott továbbképzésekkel is próbálja megelőzni a kiégést. Ennek ellenére a dolgozók egy részén a fáradtság tükröződött, néhányan arról számoltak be, hogy még szabadság alatt sem lehet elszakadni, telefonjuk folyamatosan be van kapcsolva. Többen úgy érezték, kevesen vannak az elvárt feladatok ellátásához. Az elérhető továbbképzésekkel a munkatársak általában elégedettek. Csermely Péter által tartott erőszakmentes kommunikációról szóló előadást például több dolgozó is említésre méltónak találta. Az Otthon vezetése néhány színvonalas továbbképzési anyagot a látogatócsoport rendelkezésére bocsátott, csatolt számos igazolást a továbbképzések elvégzéséről. Az NMM rendelkezésére álló dokumentumokból azonban nem derült ki, hogy a tárgyévben hányan teljesítették a továbbképzési kötelezettségüket, és hányan vannak elmaradásban. A továbbképzési terv nem átlátható, az SzCsM rendelet előírásának ellenére helyettesítésre vonatkozó tervet sem tartalmaz.

Az NMM aggodalmát fejezi ki a munkatársak között tapasztalt **magas fluktuáció, a jelentős számú megfelelő szakképesítéssel nem rendelkező alkalmazott, valamint a hiányzó szakemberek, illetve a szakemberek közötti együttműködés elmaradása miatt.** A gyakori személycsere lehetetlenné teszi a szakellátásban élő gyermekek számára fokozottan szükséges állandóság biztosítását. A hiányzó szakképesítéseket csak továbbképzésekkel nem lehet pótolni. Az újonnan belépő – gyakran képesítés nélküli – munkatársak betanítása, a helyi szokásokkal történő megismertetése fokozott terhet jelent a dolgozók számára. Az említett körülmények, továbbá az NM rendelet

létszámnormájának be nem tartása visszásságot okoz az Otthonban gondozott gyermekek – az Alaptörvény XVI. cikkének (1) bekezdésében deklarált – a megfelelő szellemi fejlődésükhöz szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggésben.

Egészségügyi, mentálhigiénés ellátás

A szakdolgozók elmondása alapján gyermekprostitúció áldozata lehetett 1-2 leánynövendék. A jelenséget a családi környezetben látott tapasztalatokkal magyarázták, és az engedély nélküli eltávozásokhoz kötötték. Gyanújukat főként a behozott tárgyi ajándékokra alapozták. **Az érintettekkel egyéni beszélgetést folytattak, de a jelzési kötelezettségüknek nem tettek eleget.** Az a tény, hogy a szakdolgozók nem kezdeményeznek hatósági eljárást gyermekprostitúcióval való veszélyeztetettség esetén, sérti a Gyermekjogi Egyezmény 34. cikkét, és az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésben biztosított embertelen bánásmód tilalmával, továbbá az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében biztosított, a gyermekek megfelelő szellemi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okoz

Az ellátottak egymás közötti, valamint az intézmény dolgozóival való kapcsolata

A gyermekek azt állították, hogy néhány felnőtt „sokat ordibál, üvöltözik, csúnyán beszél, veréssel fenyeget” és arra is volt példa, hogy „megpofozta, megütötte őket”. Annak ellenére, hogy a szakmai munkatársak állítása szerint „nincs olyan, hogy egy gyereket védeni kell egy másiktól”, és az igazgató is határozottan tagadta a gyermekek közötti agressziót, a gyermekek beszámolóí szerint gyakori közöttük az erőszak. Bár az igazgató állította, hogy sérülés is csak sportbaleset következtében fordult elő, az NMM látogatásának 3. napján földre került egy fiú, míg egy másiknak csontja repedt egy verekedés következtében.

Az áldozatszerepbe csúszott gyermekek számára a nevelők, gyermekfelügyelők nem képesek elég hatékony védelmet biztosítani.

Veszélyes hozzáállás a felnőttek részéről a hárítás, negligálás elfogadása, az erőszak „ugratásnak” vagy „hülyéskedésnek” tekintése, melyet az NMM is tapasztalt a korábban jelzett, sérüléssel végződött verekedéssel kapcsolatban és általában is, mert ezzel csak tovább erősítik a gyermekek közötti agressziót és fokozzák az áldozatok kiszolgáltatottságát.

Intézkedések

A látogatás megállapításaival összefüggésben a Jegyzőkönyv 19. cikk b) bekezdésének megfelelően az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján az NMM a következő ajánlásokat teszi a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság mint fenntartó vezetőjének:

1. intézkedjen annak érdekében, hogy a jövőben az igazgató az Ajbt. 25. § (1) bekezdése szerinti együttműködési kötelezettségét teljesítse;

5. dolgozzon ki prevenciós munkát segítő továbbképzéseket a droghasználat, a dohányzás, a gyermekprostitúció, a gyermekek közötti erőszak megelőzésének, felszámolásának témakörében, és biztosítsa a szakdolgozók számára a részvételt.

Az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján az NMM kezdeményezi az Otthon igazgatójánál, hogy

9. biztosítsa megfelelő végzettségű munkatársak foglalkoztatásával, hogy a különleges szükségletű, és/vagy sajátos nevelési igényű gyermekek megkaphassák az állapotuknak megfelelő gondoskodást;

17. komplex prevenció munkával lépjen fel a prostitúció, a drogozás és dohányzás ellen, vegyék igénybe a prevencióban jártas szakemberek segítségét;

18. intézkedjen, hogy egyetlen dolgozó se alkalmazzon erőszakos eszközöket a gyermekek ellátása, nevelése során;

19. biztosítsa (pl. továbbképzésekkel), hogy a szakdolgozók egységes elvek és módszerek alapján csökkentsék/szüntessék meg a gyermekek közötti agressziót; védjék meg a gyermekeket az önmaguk vagy mások által feléjük irányuló bármilyen (verbális, lelki, testi, szexuális) erőszakos cselekedetektől;

21. helyezzen ki az intézményben jól látható és könnyen elérhető helyen panaszládát,

A jegyzőkönyv 19. cikk c) bekezdése, valamint az Ajbt. 37. §-a alapján az NMM felkéri a belügyminisztert és az igazságügyi minisztert

26. az AJB-373/2015. és a 704/2016. számú jelentésekben foglalt ajánlását megismételve, hogy dolgozzon ki a gyermekek szexuális kizsákmányolására és a gyermekprostitúcióra vonatkozó bűnmegelőzési és áldozatsegítési stratégiát.

8.

Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus JELENTÉSE az AJB-493/2018. számú ügyben

Vizsgált intézmény: Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete és Nagykanizsai Telephelye

Vizsgálat módszere: előre be nem jelentett helyszíni vizsgálat

A helyszíni vizsgálat időpontja: 2016. szeptember 13-14. (Nagykanizsa); 2016. szeptember 26-27. (Debrecen)

A tényállás és megállapítások

Büntetés és jutalmazás

A nagykanizsai csoportszobák falain található – kézzel vagy géppel, a nevelők vagy a növendékek által írt – utasítások, szabályrendszerek jelzik, hogy nem volt véletlen az elkeseredett panaszkodás a választási lehetőségek hiányára. A speciális csoportban például „30 másodperc van kiállni az ajtó elé vigyázzban” az ébresztéstől számítva – tudjuk meg az eligazító tábláról. Ugyanott olvasható, hogy vonulás alatt „Nincs nézegetés”, vagy az étkezésre vonatkozóan, hogy „Nincs repeta”; „Nincs ételcsere”; „Nincs beszéd”. A fantáziánkra van bízva, hogy mit értünk az oktatás esetén elvárt „Maximális fegyelem”; és „Maximális tisztelet” alatt. Nem csupán a panaszjog érvényesülését veszélyezteti, hogy „Nincs kérdés senkitől, csak miután a csoportnevelőkkel egyeztettek (eü, Otthonvezető, Igazgatóhelyettes)”. Egy másik csoportszobában látható szabályok közül néhány jogos iránymutatásul szolgál (pl.: „Kabátban nem lépsz a nappaliba”; „Ami nem a helyiség kelléke, azt nem hozhatod be.”), vagy éppen tartalmaz, akár filozofikus síkig eljutó eszmefuttatás kiindulópontja lehetne

(pl.: „Mindent elmondasz”; „Soha nem hazudsz”), azonban falra függesztve, sorszámozva megdöbbenő a hatásuk. Óhatatlanul is felmerül a kérdés, hogy az a fiatal, aki azt olvassa nap mint nap, hogy „Mindenhez engedélyt kérsz”; „A szabályokat mindig, minden esetben betartod”; „Azt csinálod, amit mondanak”; „Betartom azt, amit mondanak nekem”, hogyan fog megtanulni mérlegelni, megfontolt döntéseket hozni? Másutt a nyomdafestéket nem tűrő stílusú, a WC-használatot részletesen ecsetelő szabályzatot talált a falon a látogatócsoport. Amellett, hogy egyik-másik utasítás önmagában is megalázó, csokorba gyűjtve pedig az ötvenes évekbeli büntetőtáborokra emlékeztet, további problémát jelent a betarthatóság. A tekintélyszemély hangulatától, türelmétől, önkényes értelmezésétől függ, hogy ki, mikor, mennyiben szegi meg őket. Nyilvánvalóan nem lehet mindenhez engedélyt kérni, és mindent elmondani sem, mint ahogy nehéz eldönteni, hogy hol kezdődik pl. a nézegetés.

A lefektetett tilalmak ellenére, néhány növendék sérelmezte a rendészek agresszív megnyilvánulásait. Állításuk szerint Nagykanizsán „tockos”, rúgás és „gyomrozás” is előfordult. Nagykanizsai és debreceni növendékek közül is többen beszámoltak arról, hogy **a speciális csoportokban, illetve a rendészek által felügyelt elkülönítés során (az elkülönítés gyakorlatát a következő, 2.9. alfejezet elemzi) tipikus büntetésnek számít a sarokba állítás, a „rogasztás” (guggoló pózban kitartott kéz), és a takarítás, esetenként fogkefével kell a fugákat kitisztítani.** A takarítás büntetesként való alkalmazását a növendékek állításain túlmenően, a rendészek által vezetett írásos dokumentáció is megerősítette.

Mások megemlézték, hogy a személyzet tagjai közül néhányan kiabálnak, durván beszélnek velük. A fiatalokkal szembeni verbális agresszió a látogatócsoport tagjai is fültanúi voltak. Az előző alfejezetben bemutatott fal táblákon nem csak a magatartási szabályokat, hanem megszegésük következményeit is feltüntették. A kérdezés szankcionálására kötelező vízivást vagy versmásolást alkalmaztak. A látogatócsoport meggyőződhetett róla, hogy az egyik növendéknek százszor kellett leírnia egy füzetbe, hogy „Nevelőmnek nem válaszolok úgy, hogy nem tudom”. A gyakorlat több szempontból is elfogadhatatlan. Egyrészt a kérdezést, az egyik alapvető információgyűjtésre, kapcsolatteremtésre szolgáló kommunikációs módot büntetendőnek állítja be, másrészt a büntetések nincsenek logikai kapcsolatban a „vétkekkel”, nem szolgálnak magyarázatul, nem eredményezik a hiba helyrehozását, javítását, csupán le akarják állítani az – esetenként csak a nevelő számára fárasztó vagy nemkívánatos – viselkedést. A megkövetelt másolási feladatok éppen ellentétesek azzal a céllal, hogy a növendékek megtapasztalják a tanulás értelmét, fontosságát. Hasonló a helyzet a takarítás büntetesként való alkalmazásával is. A javítóintézeti nevelésben a reszocializáció lépései között az egyik legfontosabb feladat a munkavégzés világára felkészíteni a fiatalokat. Abban az esetben, ha a növendékeknek büntetésből kell valamilyen szükséges feladatot – például takarítást – elvégezni, akkor lejárátódik a munka értéket teremtő funkciója.

Bár a nagykanizsai vezető hangsúlyozta, hogy elítéli a testi fenytést, küzd azért, hogy ne ilyen eszközökkel éljenek a munkatársai, a látogatócsoport tapasztalata szerint nem sikerült megakadályoznia. **Ügyészségi vizsgálat is indult közfeladatot ellátó személy által elkövetett bántalmazás büntetnének alapos gyanúja miatt.** A testi fenytés, a kollektív büntetés, a takarítás, a másolás, valamennyi fent részletezett büntetés pedagógiai-pszichológiai és jogi szempontból egyaránt elfogadhatatlan tartalmi elemekre épül. A méltóságát sértő, megszegyenítő nevelési módszerek, illetve szankciók

alkalmazása az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében nevesített megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmával összefüggő visszásságot okoz.

A hatályos jogszabályok, valamint a nemzetközi elvárások szerint **kollektív büntetés** még akkor sem alkalmazható, ha csoportosan követnek el fegyelmi vétséget. Ezzel szemben az egyik csoportnaplóban kollektív büntetésre utaló információk is szerepeltek. A bejegyzés szerint az egyik gyermek sorozatos normaszegése miatt az egész csoportot eltiltották a tévézéstől, focizástól és zenehallgatástól. **Ez az eljárás alkalmas a bűnbakképzés mechanizmusának beindítására, a csoporttagok zaklatásának áldozatául eshet az a személy, aki miatt egy egész csoport hátrányos helyzetbe kerül.**

Fiatalok egymás közötti kapcsolata

A gyerekekkel foglalkozó munkatársak többsége mindkét intézményben azt állította, hogy szóváltások gyakrabban, durva, verekedésig fajuló viták csak ritkán fordulnak elő a fiatalok között. Elmondásuk szerint a fiúk próbálják egymást lenyugtatni.

A meghallgatott gyermekek egy része azt mondta, „jól kijön” a társaival. Voltak, akik igyekeztek távol tartani magukat a többiektől, mások féltek a zaklatásoktól, panaszkodtak az annak következtében létrejövő kiborulásukra. A fenyegetések – mondták – egyik formája az „árnyékolás”, olyan bokszt, melyben az ütés még a bevitelét megelőzően leállításra kerül. Ennek gyakoriságát jelzi, hogy a speciális csoportra vonatkozó eligazító-tábla tiltólistáján is szerepelt.

A magukat megvédeni nem tudó áldozatok gyakrabban voltak elkülönítve a többiektől. Néhány munkatárs megjegyezte, hogy bár négy szemközt helyzetben képes segítséget nyújtani a kiközösített fiataloknak, de úgy érzi, csoportos keretek között nem tud hatékonyan fellépni a zaklatások ellen. **A látogatócsoport véleménye szerint az intézetek munkatársai nincsenek kellően felkészülve, felkészítve arra, hogy miként lehetne egy-egy csoport tagjainak attitűdjét a másság, például a meleg identitás irányába elfogadóbbá tenni, holott egyes szakmai dolgozók becslése szerint a növendékek 10%-a homoszexuális.** Azok a fiatakorúak, akik valamely kiszolgáltatott csoportnak – mint például az LMBT, a fogyatékossgal élők, speciális szükségletűek – a tagjai különösen veszélyeztetettek, így az ellenük irányuló atrocitások megelőzése és felderítése érdekében a személyzet kiemelt figyelmére lenne szükség.

A javítóintézetek munkatársai igyekeznek a napirend alakításával, a foglalkozásokkal, a szinte állandó felügyelet biztosításával megakadályozni a tettelegesséig fajuló piszkálódást. Az óvintézkedések, a büntetéstől való félelem ellenére előforduló **bántalmazások felderítését nehezíti, hogy a fiatalok legtöbbször csak később, hetek múlva jelzik valamelyik bizalmi személynek az esetet. Sérülések esetén gyakori, hogy az áldozat véletlen balesetként állítja be az eseményt.** Így történt röviddel a látogatást megelőzően Debrecenben, ahol az egyik fiatakorú – egy állítólagos baleset következtében – kórházi kezelésre szorult. A személyzet az esetet rendkívüli eseményként jelentette, és azt kivizsgálták. A vizsgálat megállapította, hogy a fiatakorú 8 napon túl gyógyuló sérülését az egyik fogvatartott okozta. A személyzet feladata a fogvatartottak társaik általi zaklatásától való védelme. Ha a személyzet nem képes kellő hatékonysággal fellépni a fiatakorúak között előforduló erőszakkal szemben, az veszélyezteti az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében tilalmazott embertelen, megalázó bánásmód érvényesülését.

Panaszmechanizmus

A rossz bánásmód megelőzésének egyik leghatékonyabb eszköze, ha az intézményben élők az elhelyezésükkel kapcsolatos, illetve egyéb sérelmeiket a lehető legrövidebb időn belül jelezhetik a személyzet felé. Sajnálatos módon, a Házirend a panaszok regisztrációjának, kivizsgálásának, illetve a panaszos tájékoztatásának rendjére vonatkozóan semmiféle szabályt sem tartalmaz. A Debrecenben látott házirend-értelmezésben szintén elsikkadt az anonim panaszlehetőség.

A fiatalok többsége egyik meglátogatott intézményben sem volt tisztában azzal, hogy a panaszládán keresztül – akár névtelenül is – jelezheti esetleges kifogásait az igazgató vagy a fenntartó felé. Sajnálatos, hogy **az a vélekedés terjedt el közöttük, hogy például a rendészek túlkapásai miatt „felesleges az ügyészeknek vagy bárkinek panaszkodni”.** Állításuk szerint a rendészek azt hangoztatják, hogy mivel ők „együtt kávéznak az ügyészekkel, egy esetleges vizsgálat során inkább nekik hinnének”. Néhány növendék megemlítette, hogy a napi átadások alkalmával közvetlenül lehet szólni az nyilvánosan igazgatónak.

A szóbeli, nyilvános jelzésen túlmenően feltétlenül szükség lenne arra, hogy a megtorlástól, büntetéstől féltő fiatalok anonim módon is jelezhessék a problémáikat. Nagykanizsán és Debrecenben ki volt helyezve 3-3 panaszláda. **A panaszládák anonim használatát nehezíti, hogy a vonulás szigorú rendje szerint „csak felnőtt jelenléte mellett” lehet közlekedni. Nagykanizsán a kihelyezett dobozokat kamera is figyeli.**

Összefoglalás

Az a sajnálatos hazai gyakorlat, mely szerint a szociális és gyermekvédelmi intézetek dolgozóinak nem biztosított a rendszeres szupervízió, esetmegbeszélés, az alkalmazottak nem kapnak kellő mértékű mentálhigiénés támogatást, jelen vizsgálat alatt is tapasztalható volt. Ez a munkavállalók teherbírásának csökkenése mellett visszahat az ellátottakkal való bánásmódra is.

A fáradt, kiegészítés által veszélyeztetett munkatársak nem tudnak az elvárható türelemmel, figyelemmel foglalkozni a növendékekkel, és csökken a hatékony fellépés esélye az ellátottak önmaguk vagy társaik felé irányuló agresszív késztetéseinek megfékezésére. Néhány alkalmazott bánásmódja megalázó volt. A látogatócsoport számos meg nem engedhető, pedagógiai-pszichológiai és jogi szempontból egyaránt kifogásolható fegyelmezési módszerre látott példát.

Intézkedések

A látogatás megállapításaival összefüggésben a Jegyzőkönyv 19. cikk b) bekezdésének megfelelően az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján az NMM a következő ajánlásokat teszi az Emberi Erőforrások Minisztériuma, illetve a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság mint fenntartó vezetőjének:

4. biztosítson rendszeres szupervíziót, és prevenciós munkát segítő továbbképzéseket, attitűdformáló, érzékenyítő tréningeket, a fiatalok közötti erőszak megelőzésének, felszámolásának; a hatékony büntetések, a restitúció; a másság, a kiszolgáltatott csoportok elfogadásának témaköreiben a szakdolgozóknak.

Az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján az NMM kezdeményezi a Javítóintézet igazgatójánál, hogy:

20. biztosítson rendszeres szupervíziót, esetmegbeszélést munkatársainak, a munkavégzés hatékonyságának, szakszerűségének fokozása, a kiégés veszélyének csökkentése érdekében; 21. tegye lehetővé mindkét helyszínen munkatársai számára, hogy attitűdformáló, érzékenyítő tréningeken vegyenek részt a másság, a kiszolgáltatott csoportok elfogadása, elfogadtatása érdekében, és biztosítsa a nagykanizsai szakdolgozók számára az agresszió- és konfliktuskezelő, restitúció témakörű képzéseken való részvételt;

23. szüntesse meg az esetenként betarthatatlan szabályokat, utasításokat tartalmazó, megalázó büntetésekre és bánásmódra utaló falitáblákat Nagykanizsán;

24. szüntesse meg a kollektív, megalázó büntetések gyakorlatát Nagykanizsán;

33. tájékoztassa a fiatalokat az anonim panasztétel lehetőségéről, és dolgozzon ki olyan eljárásrendet, melyben ez megvalósulhat a közös vonulás mellett is.

9.

Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-130/2016. számú ügyben

Vizsgált intézmény: Kalocsai Gyermekotthon Általános Iskola és Szakiskola

A vizsgálat módszere: az ombudsman az intézményt fenntartó Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: SZGYF), valamint az Országos Betegjogi, Ellátottjogi és Gyermekjogi Dokumentációs Központ (a továbbiakban: OBDK) főigazgatóját kérte fel a gyermekotthon működésének teljes körű vizsgálatára, különös tekintettel a beadványban jelzett bántalmazásokra. Kérte azt is, hogy válaszukhoz csatolják az ügyben keletkezett dokumentumok másolatát.

A vizsgálat megindítása:

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kalocsai Gyermekotthon Általános Iskola és Szakiskola (a továbbiakban: gyermekotthon) egyik volt – próbaideje alatt elbocsátott – nevelője az intézményben gondozott gyermekek védelme érdekében kérte eljárásomat. A panaszos állítása szerint a gyermekotthonban gondozott gyermekeket a **nevelők, illetve a gyermekfelügyelők rendszeresen bántalmazzák (felpofozzák, kulcscsomóval, ököllel ütlegelik, rugdossák őket), emellett előfordult az is, hogy a szökések megelőzése érdekében a gyermek több napon keresztül csak alsóneműben lehetett.**

A megállapított tényállás:

A vizsgálat során meghallgatott másik gyermek a bejelentésben leírtakra vonatkozó kérdésekre elmondta, hogy egyik társa egy éjjel – véleménye szerint – szexuális célzattal közeledett hozzá, amelytől azonban végül elállt. Az esettel kapcsolatban az intézmény vezetése vizsgálatot rendelt el. Az ügyben meghallgatott szakdolgozók és a gondozott gyermekek nem támasztották alá a fiú által elmondottakat. A gyermekjogi képviselővel folytatott párhuzamos vizsgálat során az SZGYF munkatársai felvették a gyermekvédelmi gyámokkal a kapcsolatot.

Az egyik gyermekvédelmi gyám feljegyzése szerint „Kérdésemre, hogy bántalmazták-e azt mondta nem, egy alkalommal fordult elő, hogy **a nevelő a kulcscsomójával a tenyerébe csapott (a pénzlopás után), de ezt ő nem nevezi bántásnak.**” A fenntartó vizsgálata

megállapította, hogy a gyermekotthonban elhelyezett növendékek körében a bántalmazás – akár elkövetői, akár áldozati oldalon – enyhébb megítélés alá esik, mint az átlagos gondozási szükségletű gyermekeknél, amely mindenképpen aggályos jelenség. A gyermekotthon vezetőinek és pszichológusának meghallgatása során elhangzottak alapján problémát jelent az is, hogy az indulatvezérelt gyermekek lecsendesítése során a dolgozók megfelelő kompetenciák hiányában esetenként nem képesek adekvát pedagógiai válaszokat adni.

A szakmai létszámok betöltésével kapcsolatban a vezetők elmondták, hogy **a megüresedő álláshelyek feltöltése a jelentkezők csekély száma, vagy a nem megfelelő végzettséggel jelentkezők miatt nagyon nehézkes.** A 2015-ben kiírt nevelői állásra például a panaszos egyedüli pályázóként adta be jelentkezését, és mivel végzettsége (ének-néptánc szakos pedagógus) szerint megfelelt, jogviszonyt létesítettek vele.

A gyermekjogi képviselő a korábbi intézménylátogatások és a beszélgetések során több problémát is észlelt. Kiemelte azt, hogy a gyermekotthonban jelentős a deviáns magatartású, agresszív, valamint szerhasználó fiatalok aránya. **A szakdolgozók, főleg a gyermekfelügyelők között nagy a fluktuáció. Előfordulnak kellő pedagógiai tapasztalat nélkül dolgozók, akik nem jártasak az agresszió kezelésében, illetve nem rendelkeznek megfelelő pedagógiai eszközökkel a gyermekek magatartási, viselkedési, beilleszkedési zavarainak hatékony kezelésére, megoldására.** Az intézményvezető szóban arról tájékoztatta a gyermekjogi képviselőt, hogy mindezt folyamatosan jelzi a fenntartónak.

A vizsgálat megállapításai:

A feltárt tényállás szerint a gyermekotthonban nevelkedő, speciális szükségletükre tekintettel fokozott védelmet igénylő gyermekek az elcsattanó pofonokat, a kulcscsomóval való tenyérbe ütést nem tartják bántalmazásnak, hanem nevelési eszköznek tekintik. Mindez egyértelműen a gyermekek jogismeretének, **jogtudatosságának alapvető hiányosságára utal.**

A jelenlegi, konkrét ügyben folytatott vizsgálat is igazolja, hogy a gyermeki jogok mind teljesebb körű érvényesülése érdekében nélkülözhetetlen a jogtudatosságot növelő stratégia kialakítása. A jogismeret, a jogérvényesítési utak ismerete ugyanis gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedők, különös tekintettel a fokozott védelmet igénylő, speciális szükségletű gyermekek esetében is előfeltétele annak, hogy a gyermek bizalommal fordulhasson a jogai védelmére hivatott és köteles szervezetekhez, illetve személyekhez.

Több korábbi ombudsmani vizsgálat (AJB-2604/2010., AJB-545/2013., AJB2648/2015.) is feltárta, hogy a speciális ellátási igényű gyermekeket gondozó intézményekben kiemelkedően nagyarányú a munkatársak fluktuációja. Az említett vizsgálatok megállapították azt is, hogy a betöltetlen munkakörök miatti hiányosságok, a képesítések, a speciális ellátási igényű gyermekekkel való foglalkozásra való felkészítés hiánya a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggésben okoz visszasságot. Legutóbb az AJB-2648/2015. számú jelentésemben – megismételt ajánlás keretében – **az emberi erőforrások miniszterét arra kértem, hogy az NM rendelet megfelelő tartalmú kiegészítésével biztosítsa azt, hogy a speciális**

csoporthoz kizárólag speciális ellátási feladatokra felkészítő képzésen részt vett, illetve – a már foglalkoztatott munkatársak esetében – ilyen irányú továbbképzésre kötelezett szakdolgozót lehessen alkalmazni. A javaslattal az Emberi Erőforrások Minisztériuma szociális ügyekért és társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára elméletben egyetértett, a gyakorlatban azonban – a fluktuáció, valamint a szakemberhiány miatt – a munkatársak munkába állásuk előtt felkészítő tanfolyamon való részvételének előírását kivitelezhetetlennek tartotta.

Álláspontja szerint azonban az e területen dolgozó munkatársak felkészítő képzésének meghatározott időn belüli elvégzésének jogszabályban való előírása megvalósítható. Az államtitkár tájékoztatása szerint a meghatározott idő mértékének rögzítéséhez az NM rendelet módosításának előkészítését a szaktárca megkezdte, ennek nyomán pedig a módosításra 2016 első felében kerülhet sor, legkorábban 2017. január 1-jei hatálybalépéssel.

Jelen vizsgálat tapasztalatai továbbra is megerősítik azt a megállapításomat, hogy a fent kifejtett, rendszerszintű problémáknak tekinthető hiányosságokból következően **a speciális szükségletű, fokozott védelmet igénylő gyermekek részére továbbra sem biztosított az állandóságot, érzelmi biztonságot nyújtó teljes körű ellátás, amely visszasságot okoz a gondozott gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggésben.** Figyelemmel a szaktárca intézkedésre újabb ombudsmani intézkedést nem teszek.

Megállapítom, hogy a gondozott gyermekek legfőbb érdekét képviselő eljárás elve nem érvényesülhet maradéktalanul, ha a gyermekvédelmi gyám bármely okból (például a gyámolt gyermekek gondozási helye és a gyermekvédelmi gyám székhelye közötti távolság vagy a túlterheltség miatt) nem tud eleget tenni a Gyvt.-ben előírt gyakorisággal a gyermekekkel való személyes találkozásra vonatkozó kötelezettségének. A mulasztás ugyanis a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggő visszasság veszélyét állandósítja.

Intézkedések

A jelentésemben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszás helyzet megelőzése érdekében

1) az Ajbt. 31. §-a alapján az emberi erőforrások miniszterét kérem, hogy

a) adjon tájékoztatást a felsőoktatási képzések képzési és kimeneti követelményeinek átdolgozásának eredményéről, valamint az egységes jogtudatosságot növelő stratégia kialakításával kapcsolatos valamennyi megtett, illetve megtenni kívánt intézkedéséről;

b) országos szinten – megyei bontásban – mérje fel, hogy a gyermekvédelmi gyámok eleget tudnak-e tenni a Gyvt. 86. § (1) bekezdésében foglalt gyámolt gyermekükkel való személyes találkozási kötelezettségüknek és a felmérés tapasztalatai alapján tegye meg a szükséges intézkedéseket a helyzet megoldása érdekében.

10.

Az alapvető jogok biztosának JELENTÉSE az AJB-416/2021. számú ügyben Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kalocsai Gyermekotthon Általános Iskola és Szakiskola működése, a gondozott gyermekekkel szembeni bánásmód kapcsán

Vizsgált intézmény: Kalocsai Gyermekotthon Általános Iskola és Szakiskola

A vizsgálat módszere: előre be nem jelentett helyszíni vizsgálatot tartottam.

A helyszíni vizsgálat időpontja: 2021. február 4.

A vizsgálat megindítása:

2020 szeptemberében egy országgyűlési képviselő fordult jelzéssel Hivatalomhoz, hogy a Gyermekotthon – egyes ott dolgozó nevelők és gondozottak állítása szerint – súlyos lelki és fizikai bántalmazások helyszíne. Felhívta a figyelmemet, hogy a Gyermekotthon néhány alkalmazottja egy cikkben egyenesen arról számolt be, hogy „az intézményben rendszeresek a visszaélések, a verések, a megalázások és a kínzások.”

Mindezek alapján, az előzményekre is tekintettel indokoltnak tartottam a Gyermekotthon körülményeinek, működésének vizsgálatát. A felmerült aggályok, így a rendszeres lelki és fizikai bántalmazások, kortársagresszió valóságtartalmáról helyszíni szemlén kívántam meggyőződni.

A helyszín szemle során kapott általános tájékoztatás:

A rendőrség az intézmény segítségére van, de a **kortársbántalmazásokkal kapcsolatos feljelentések ügyében a nyomozás sokáig húzódik, ugyanakkor következmény gyakorlatilag nincs.**

Az intézményvezető kérdés nélkül is kitért arra, hogy a Gyermekotthonban évekkel ezelőtt történt bántalmazásokról szóló hírek ártottak az intézménynek. Külön kiemelte, hogy a hitoktatást végző atya 10 éve jár az intézménybe, a Gyermekotthon kápolnájában tartott foglalkozásokon pedig a gyermekfelügyelő is jelen van. **A gyermekek szexuális bántalmazása kapcsán az érsekség is folytatott vizsgálatot, amely a szexuális abúzus megtörténtét nem igazolta.** Az ügyészség munkatársa 2020 szeptemberében szemlézett az intézményben, aki – az intézményvezető szerint – minden rendben talált.

A vezető szerint a munkavégzés nehézsége miatt indokolt lenne, ha a gyermekfelügyelők is pedagógusokra irányadó szabadságot kapnák. Problémát jelent, hogy a **túlórák kifizetését a fenntartó nem engedélyezi, a kiemelkedő munkatársakat sem tudják jutalmazni.** A munkatársak évente 7000 Ft ruhapénzt kapnak, amit kizárólag cipőre és köpenyre költhetnek, miközben 5 utóbbira a munkavégzéshez egyáltalán nincs is szükség. Karácsonykor 20.000 Ft jutalmat kaptak, cafetéria nincs. A térítéssel járó képzetek szervezésére többnyire nincs lehetőség.

A helyszíni bejárás tapasztalatai:

A hálóhelyiségek sivarak. **Berendezésük a börtön kiselejtezett vasága,** vagy a régi, erősen elhasznált heverők, íróasztalok, gyermekenként ruhásszekrények.

Az áldozat típusú gyermekeket igyekeznek egy közösségbe tenni és amennyire lehet, figyelembe veszik, hogy a tanulók melyik csoportban vannak a Gyermekotthonban.

A szakdolgozók által elmondottak és a gyermekkel készült interjúk összegzése:

Egyikük szerint tettlegesség is történt: „[...] bá egyfolytában ütöget, lefog, ordibál velem, és üti a fejemet”. A másik azt mondta, hogy „nem bántott, csak megette a reggelinket, és kutya módon bánt velünk, azt mondta, maradjunk kussba, beszélni sem lehetett”.

A dolgozók elmondása szerint a gyermekek a bántalmazásról nem számolnak be, ha pedig sérülés van és el kell látni őket, nem mondják meg ki tette. Szexuális bántalmazásról sem számoltak be, **volt egy olyan gyermek, aki azt állította, hogy abúzus történt, és az intézményen kívüli gyerekpszichiátrián tett vallomást, az orvosi**

vizsgálat azonban az állítást nem igazolta. Az egyik dolgozó szerint a hírekben említett bántalmazó kolléga ma is itt dolgozik. A dolgozó elmondta, hogy fél a munkatársaimmal való beszélgetés következményeitől. Szeret itt dolgozni, szeretne itt maradni, a korábban megjelent híreket ő is olvasta. A gyerekek néha mondanak bántalmazásra utaló dolgokat, de annak valóságtartalma több esetben tapasztalataik szerint nem igazolódik. Ha neki jelzik, illetve van ráutaló jel, akkor a szakmai vezető felé kell jeleznie, és a továbbiakban ő dönt a további vizsgálat szükségességéről. A korábbi eset kapcsán volt vizsgálat, de mivel őt (vagy a dolgozókat) már nem értesítik a vizsgálat eredményéről, így arról nem tud tájékoztatni.

A gyermekjogi képviselőnek feltett kérdések és az azokra adott válaszok:

Végül arra vártam választ [a gyermekjogi képviselőtől], hogy utaltak-e a gyermekek bármilyen, őket a gyermekotthonban ért bántalmazásra. Amennyiben igen, akkor a jogaik védelme érdekében a gyermekjogi képviselő milyen intézkedést, lépéseket tett. A válasz szerint a gyermekek nem fordultak panasszal a gyermekjogi képviselőhöz és nem is utaltak őket ért bántalmazásra.

2018. február 5-én egy szülő kereste meg telefonon a gyermekjogi képviselőt azzal, hogy a Gyermekotthonban nevelkedő fiát a kortársai bántalmazták. 2018. február 6-án felkereste a Gyermekotthonban a gyermeket és négyszemközt beszélgetést folytatott vele. A gyermek elmondta, hogy korábban valóban bántalmazták a kortársai. A Gyermekotthon vezetőjétől értesült a gyermekjogi képviselő arról, hogy aznap ugyancsak kortárs-bántalmazás érte a gyermeket. A Gyermekotthon lefolytatta a belső vizsgálatot a bántalmazási ügyekben. A 2018. február 5-én történt esemény következményeként a gyermekotthoni csoportban felügyeletet biztosító munkatárs munkaviszonyát azonnali hatállyal megszüntették.

A szakszolgálatok vezetőinek feltett kérdések és az azokra adott válaszok:

Az egyik gyermek édesanyja 2020 szeptemberében telefonon jelezte a gyermekvédelmi gyámnak, hogy a fia azt mondta neki, hogy bántalmazták. A gyám másnap felhívta gyermeket, aki elmondta, hogy az iskolában volt konfliktusa a pedagógusokkal, de bántalmazás nem történt.

A meghallgatott gyermekek beszámoltak az egymás közötti veszekedésekről és verekedésekről, a verekedést, mint konfliktusmegoldó mechanizmust említették. A gyermekek elmondták azt is, hogy pszichológushoz bármikor fordulhatnak. A feltárt tényállás alapján a Gyermekotthonban a kortárs agresszió jelen van, ami az intézmény zárt jellegéből adódik, de visszavezethető a gondozott gyermekek, személyiségállapotára, ellátási szükségletére, előéletére is. E gyermekek konfliktusmegoldásként főleg az erőfölény demonstrálását, a gyengébb bántalmazását ismerték.

Az ügy érdemében:

Több meghallgatott gyermek elmondása szerint a Gyermekotthonba érkezésüket követően, mintegy beavatási szertartásként **bokszolniuk kell a régebben ott nevelkedőkkel. A gyermekek beszámolója szerint ezt felnőtt is nézi, a motiváció itt vélhetően az, hogy kontroll alatt tartsák a verekedést.** Álláspontom szerint a rendszerbántalmazás kategóriájába tartozik, ha a szakdolgozók nem védik meg a gyereket, indirekten legalizálják az egymás közötti agresszió bármely formáját.

Mindemellett a boksztolás kívülről is traumatizáló lehet az eseményeket néző gyerekek számára. A „kvázi legálissá” tett egymás közötti agresszió azt is magával vonja, hogy nem lehet panaszkodni, illetve segítséget kérni bántalmazás esetén, miközben sok esetben eleve traumatizáló környezetből érkeznek a gyermekek. A szakellátás célja végső soron a védelem és a rehabilitáció.

Az iratok szerint a bántalmazással kapcsolatos eseményeket, megtett intézkedéseket az intézmény rögzíti. A gyermekvédelmi gyámokat a bántalmazásról értesítik, a bántalmazó és a bántalmazott gyermeket elkülönítik, a bántalmazott gyermek egészségügyi, pszichés segítséget kapnak, a bántalmazó konfliktuskezelési készségét, frusztrációs toleranciáját igyekeznek növelni.

Mindezek alapján megállapítható, hogy az érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő joga érvényesülésének érdekében mind a szakdolgozók, mind a gondozott gyermekek körében fontosak az agresszió kezelésével kapcsolatos tréningek, a foglalkozások folyamatos megszervezése, az azokon való aktív részvétel. Ebből következően pedig különösen fontos a Gyermekotthon munkatársainak fokozott gondossága a gyermekek közti bántalmazások megelőzése érdekében.

A meghallgatott gyermekek közül **egy gyermek számolt be arról, hogy egy felnőtt bántalmazta**, egy gyermek pedig felnőtt részéről tapasztalt verbális agresszióra utalt. Az egyik meghallgatott dolgozó állítása szerint pedig a sajtóban említett bántalmazó kolléga jelenleg is a Gyermekotthonban dolgozik, de konkrét bántalmazási esetről nem számolt be.

Tekintettel arra, hogy az Ajbt. nem biztosít lehetőséget olyan alakszerű bizonyítási eljárás folytatására, amely a bíróság, illetve más hatóság eljárása során lehetséges, a feladat- és hatáskörömet meghatározó rendelkezések alapján az elmondott, konkrétumokat nélkülöző állítások kétséget kizáró igazolására sem kerülhetett sor. A Gyermekotthonban élő gyermekeket szakdolgozó részéről ért bántalmazásáról sem a gyermekjogi képviselőnek sem a gyermekvédelmi gyámoknak nem volt tudomása.

Intézkedéseim:

A jelentésemben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszasságok orvoslása, valamint jövőbeli megelőzése érdekében

3) Az Ajbt. 31. §-a alapján felkérem a Bács-Kiskun Megyei Főügyészséget vezető főügyészt, hogy az ügyészség közérdekvédelmi feladatairól szóló 3/2012. (I. 6.) LÜ. utasítás 70/A. § (1) bekezdésében foglalt éves ellenőrzési kötelezettsége teljesítése során fokozottan kísérje figyelemmel a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényben deklarált, a gyermek bántalmazásával szembeni zéró tolerancia elvének érvényesülését a Gyermekotthonban.

4) Az Ajbt. 31. §-a alapján felkérem a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság főigazgatóját, hogy

b) teremtsen meg annak lehetőségét, hogy a Gyermekotthon munkatársai rendszeresen részt vehessenek agressziókezelésével kapcsolatos tréningeken, foglalkozásokon;

6) Az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján kezdeményezem az Emberi Erőforrások Minisztériuma Speciális Gyermekotthoni Központ Általános Iskola és Szakiskola Kalocsai Gyermekotthona Általános Iskolája és Szakiskolájának vezetőjénél, hogy

g) tekintse át, hogy milyen eszközökkel érhető el az, hogy elkerülhető legyen a Gyermekotthonban a kortárs bántalmazás bármely enyhe formája (ti. annak látszata is) a gyermekek között

Az ombudsmani jelentésen kívüli, a Kalocsai Gyermekotthonnal kapcsolatos további információk

<https://24.hu/belfold/2020/08/25/gyermekotthon-kalocsa-bantalmazas/>

„Egy 2014-es intézeti gyermeknapon, az intézet sportpályáján airsoft puskákkal futóvadlövészetet rendeztek. A gyerekek voltak a vadak. Voltak a vezetőség tagjai közül is, akik lövöldöztek, és hangosan röhögtek közben. – állítja József, és ezt egy másik beszélgetésben Anna is megerősíti.”

„... a hozzánk eljutott levelek egyikét felolvassam neki, és megkérdezzem, mi igaz belőle. Így kezdem a szöveg felolvasását: Csípőfogóval tekergette a mellbimbóit és az orrát, illetve maga elé ültette a növendéket egy székre, és autóversenyzősdit játszott, úgy, hogy a gyerek heréit használta gázpedálnak. Ezáltal a heréket trauma érte.

– Hát, mit tudjak erre mondani...

Azt, hogy igaz-e, vagy sem.

– Igaz, sajnós.

Biztos?

– Igen.

Miért vagy benne biztos?

– Mert velem csinálta. De mással is. Kérdezze meg a Ricsit.”

<https://24.hu/belfold/2022/09/02/kalocsai-gyermekotthon-bantalmazas-oknyomozas-itelet/>

„Még 2020 elején kereste meg lapunkat az intézmény két névtelenséget kérő alkalmazottja azt állítva, hogy tudomásuk van az otthonban folyó rendszeres bántalmazásokról. Elmondásuk alapján megkerestünk több egykori növendéket, akik megerősítették a dolgozók elmondását. Ezek alapján döbbenetes kép rajzolódott ki a duplarácsos ablakokkal zárt, börtönszerű intézmény életéről, ahol 10 és 18 év közötti, többnyire veszélyeztetett családból kiemelt, esetenként mentális zavarokkal küzdő, speciális nevelési igényű gyerekek élnek.

Az elmondások alapján bot és fogó is szerepelt a fegyelmező eszközök között. Forrásaink beszámoltak arról, hogy az intézet sportpályáján egy ízben „futóvadlövészetet” rendeztek: a gyerekekre lövöldöztek airsoft fegyverekkel (ezek maradandó sérüléseket nem, legfeljebb kisebb zúzódásokat okozhatnak). Némelyik növendéket az elmondások szerint azzal alázták, hogy négykézláb, kutya módra kellett a többiek előtt körben járnia és nyűszítenie; egy másikat azzal, hogy le kellett húznia a nevelő után a vécét.

A dolgozók szerint volt, akinek a fejét telefonkönyvvel ütötték, hogy ne maradjon nyoma, és az egyik gyereknek bottal törték el a bordáját. (Ezt a sértett kérdésünkre meg is erősítette.) A „sima” pofozás e beszámolók szerint mindennapos volt az intézményben, ahogy az is, hogy a fiúk egymás közti verekedéseit nemcsak eltűrik,

hanem bátorítják egyes nevelők, az erősebbekkel megveretve a kisebb renitenskedőket. [...]

Miközben anyagot gyűjtöttünk, beleütköztünk még egy sajátos körülménybe: a gyerekek hitoktatását és lelki gondozását az a Mészáros István prépost végezte, akiről a 444.hu 2020 nyarán megírta, hogy molesztálási botrányba keveredett. Az atya a riportsorozat szerint tíz évvel korábban egy papnövendéket zaklatott.

A törvényszék elsőfokú ítéletében elutasította az Emmi intézményének keresetét. A bíró az indoklásban megállapította, hogy lapunk részéről „nem történt valótlan tényközlés, illetve valótlan tények híresztelése sem. [...]

Az érintett gyermekek a társadalom hátrányos helyzetű tagjaiként a felmerülő problémákat nehezebben tudják megfogalmazni és közvetíteni a nyilvánosság felé. Ebből eredően a sajtónak a megszokottnál fontosabb szerepe van abban, hogy a hozzá eljutott és a lehetséges mértékig kontrollált információkat követően tájékoztassa a közvéleményt a társadalom egyik legkiszolgáltatottabb csoportját érintő problémás esetekről. A gyermekotthonokban zajló bármilyen ügy, atrocitás, rendszerhiba a közügyek közé tartozik, azok megvitatását pedig magasabb szinten védi a szólás- és véleménynyilvánítás szabadsága – áll az elsőfokú ítélet indoklásában.

A felperes fellebbezését kövözően a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú ítéletet helyben hagyta, így az jogerőre emelkedett, fellebbezésnek helye nincs. Az ítéltábla kiemelte: „Az újságírónak jogában áll eltitkolni a forrásai kilétét, és ez a jog az újságíró és az információforrás között fennálló bizalmi viszonyt védi.” A másodfokú ítélet indoklása alapján bár a médiának számos esetben nincs vagy erősen korlátozott a lehetősége az információforrás jóhiszeműségének, a kiszivárogtatott információ valóságtartalmának az ellenőrzésére, „az adott esetben azonban erre sor került”, ezt igazolta a szerző az oknyomozást részletező tanúvallomása és az azzal összhangban álló okirati bizonyítékok sora.”

<https://24.hu/belfold/2020/10/27/szexualis-zaklatas-katolikus-gyermekotthon-kalocsa/>

<https://444.hu/tldr/2020/06/23/leirtam-neki-hogy-egy-pap-ilyet-nem-tehet-plane-fiuval>

„[...] úgy értesültünk, hogy a kalocsai növendékek lelkigondozását végző, velük rendszeresen négyszemközt találkozó katolikus papnak korábban molesztálási ügye volt. [...]

Hetente kétszer tart hittanoktatást, illetve elsőáldozói felkészítésre járnak hozzá a növendékek a plébániára – mondta a telefonban az otthon másik alkalmazottja. – [...] Itt mindenki tudja, hogy milyen az atya, csak senki nem akarja tudomásul venni. Amikor a gyerekeket kérdezzgetjük, azt halljuk, hogy megsimogatta, szívemnek vagy drágámnak szólította őket, ami túlmeleg a szokásos tanár-diák kedvességen. Volt nem egyszer, hogy vacsorával kínálta a gyerekeket, és megesett, hogy kissé alkoholszagúan

jöttek vissza; elmondták, hogy bort kínált nekik, vagy Jägert, vagy Hubertuszt. Kifejezett molesztálásról, egyértelmű szexuális közeledésről nem tudok, de azért ezek furcsa dolgok. Tud róla az intézmény vezetője, de továbbra is engedi hozzá a gyermekeket.”

11.

Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-159/2017. számú ügyben

Vizsgált intézmény: Zalaegerszegi Gyermekotthon

Vizsgálat módszere: előre be nem jelentett helyszíni vizsgálat és tájékoztatás kérése a Gyermekotthonban jogvédelmi feladatokat ellátó gyermekjogi képviselőtől, valamint a Gyermekotthonban elhelyezett gyermekek illetékessége szerinti területi gyermekvédelmi szakszolgálatoktól.

Helyszíni vizsgálat időpontja: 2016. november 10.

A vizsgálat megindítása:

*2016-ban a Hivatalomhoz jelzés érkezett az Emberi Erőforrások Minisztériuma Zalaegerszegi Gyermekotthonának (a továbbiakban: Gyermekotthon) működése kapcsán. **A beadvány szerint a gondozott gyermekek ellátását nem biztosítják megfelelően, őket az intézményben rendszeresen bántalmazzák, sőt egyes szakdolgozók egyenesen szexuális kapcsolatot is létesítenek velük. A gyermekek a gyermekjogi képviselővel és a gyermekvédelmi gyámjukkal nem beszélhetnek négy szemközt, ugyanis a látogatásukkor egy nevelő, vagy egy gyermekfelügyelő mindig jelen van.***

A megállapított tényállás:

*Az interjúalanyok esetleges külső befolyásolását kizárta, hogy munkatársaim a vizsgálat megkezdésekor az intézmény vezetőjét arra kérték, hogy tegye lehetővé a gyermekek szakdolgozó jelenléte nélküli meghallgatását. A kérésnek a Gyermekotthon vezetője eleget tett, de ennek ellenére **az egyik nevelő a kontroll nélküli beszélgetéseket úgy akarta megakadályozni, hogy ki akarta azokat a gyermekeket jelölni, akivel munkatársaim beszélhetnek.***

A gyermekekkel készített interjúk összegzése:

*A gyermekek a Gyermekotthon dolgozóival kapcsolatban többen említették, hogy van néhány olyan személy, akihez probléma esetén fordulhatnak, aki „emberszámba veszi” őket, de a többséget sajnos nem ilyennek tartják. Az egyik fiú szerint a felnőttek a legtöbbször azzal jönnek, hogy itt ők megtehetnek bármit, így „nem kérnek, utasítanak”. Többen utaltak arra, hogy **az éjszakás nevelők rendszeresen alkoholt fogyasztanak, részegek.***

*A meghallgatott gondozottak elmondása szerint a **gyermekjogi képviselő az intézményt rendszeresen látogatja, vele tudnak is beszélni, de többen említették, hogy hiába fordultak hozzá pl. bántalmazás miatt panasszal, annak semmilyen következménye nem lett. Egyikük elmesélte, hogy megpróbálta telefonon felvenni a kapcsolatot a gyermekjogi képviselővel, de az intézmény dolgozói azt nem hagyták. Többen említették, hogy a gyámjukkal havonta tudnak személyesen beszélni, és telefonon is elérhetőek, de **volt, akivel előfordult, hogy az intézmény dolgozói nem engedték, hogy felhívja a gyámját.***** Legközelebb elmondta ezt neki, mire megígérte, hogy intézkedik, és

megmondta a nevelőnek, hogy ilyen többet ne legyen. **Ez a gyermek hallott arról, hogy a dolgozók ezt többekkel is megcsinálták, főleg, miután megverték őket.**

Egyetlen gyermek mondta azt, hogy a gyámjával négy szemközt tud találkozni. Egyik gondozott **elmondása szerint sok konfliktusa volt az intézményben, és sokszor bántalmazták is, segítséget kért, mire a gyámja azt mondta, hogy amíg nem ír le semmit, addig semmit sem tud tenni. Erre ő levelet akart írni a gyámnak. Leírta egy hét történéseit egy A/4-es lapra, el akarta küldeni levélben, de széttépték. Megint megírta, megint széttépték. Akkor úgy gondolta, hogy legközelebb, ha jön, odaadja neki személyesen. A papírt betette a fiókba, de mire jött a gyám, addigra az eltűnt onnan. Volt, aki azt mondta, ha panaszlevelet írnak, azt a nevelők felolvassák.**

Az interjúalanyok elmondása szerint két helyiség szolgál biztonsági elkülönítőként: a „gumiszoba” és a „kamerás”. **Az egyik fiú arról számolt be, hogy alsóneműben zárták be a „kamerásba” ahol teljesen átfagyott.**

Több gyermek számolt be arról, hogy az intézményben gyakran előfordul verbális (megalázó kifejezések használata, fenyegetőzés) és fizikai bántalmazás is. Az egyik fiút állítása szerint gyakran fenyegetik a nevelők, azt mondták neki, hogy „minden erőnkkel azon vagyunk, hogy kivonjunk a forgalomból”, és azzal is fenyegették, hogy „majd hátraviszik és szétütik”. Ha ő ilyenkor visszaszól, hogy azt nem fogja hagyni, **akkor felvesznek egy jegyzőkönyvet, hogy ő fenyegette a nevelőt. Az iskolában vannak kamerák, de ilyeneket a csoportokban mondanak, ahol nincsenek.**

Többen említették, hogy gyakori, hogy a nevelők provokálják őket, amire ha reagálnak, egyből jegyzőkönyvet vesznek fel, illetve fenyegetik is őket azzal, hogy **ha visszaszólnak, akkor feljelentik őket, és akár 6 évet is kaphatnak. Azzal is fenyegették már őket, hogy büntetésből megvonják az ételt, és csak egy szelet kenyeret kapnak majd.** Az egyik fiú elmondása szerint volt olyan, hogy a szakdolgozók „le-büdöscigányozták”, ő megkérte, hogy ne beszéljenek így vele, erre megverték. Két felnőtt mellen és szájon ütötte, ettől felrepedt a szája. **Amikor lement az egészségügyi szobába, azt mondták neki, hogy nincs is semmi baja.** Szólt a gyermekjogi képviselőnek is, de nem lett belőle semmilyen következmény. Egy másik fiú szerint úgy beszélnek velük, mint a kutyákkal.

Több interjúban is elhangzott, hogy a legfiatalabb, 11 éves gyermeket állandóan bántják a felnőttek, ütik (elmondásuk szerint van egy bot, amit külön erre a célra tartanak és a fiúról nevezték el), futtatják az udvaron, felsikáltatják vele a padlót az üvegházban. Egyikük próbálta védeni, erre kitalálták, hogy ő „biztos akar valamit” a gyerektől. Egyikük elmesélte, hogy volt olyan, hogy 4-5 felnőtt elverte, sorban ütötték. Mondta a nevelőknek, hogy ha őt megverik, ő is meg fog verni valakit. Meg is verte az egyik társát, erre megint megverték a nevelők, mire ő is egy másik gyereket. De ezek mindig olyanok voltak, akik belekötöttek, beszóltak neki. Az egyik interjúban elhangzott, hogy van három felnőtt, akik a gyereket rendszeresen kiviszik a nevelőibe, és ott megverik, illetve hogy van olyan dolgozó, aki, amikor éjszaka, üvöltözve felkelti a gyerekeket, illetve veri is őket. Az is előfordul, hogy amikor az udvaron dolgoznak, a felnőtt bevisz egy gyereket az épületbe, utána pedig sérüléseket látnak rajta.

Többen említették, hogy szökés után tértek vissza, akkor megverték őket a szakdolgozók. Az egyik fiú elmondta, hogy a nevelő megfogta a nyakát, odébb húzta, és adott neki pofont. Egy másik fiú pedig azt, hogy az autóban belekötöttek a bordájába, és beleverték a fejét az ablakba. Végül egy harmadik fiú öngyújtóit a szökés után kidobták a kukába, és mikor megkérdezte, hogy miért nem lehetett eltenni, a szakdolgozó ütni,

rugdosni és fenyegetni kezdte, hogy feljelenti, mert kezet emelt rá, pedig nem történt ilyen. **Többen beszámoltak arról is, hogy a felnőttek azért verték meg őket, mert feltételezték, hogy tudtak valamit a társaik szökéséről. A meghallgatottak szerint általában az ilyen esetekből nem lesz ügy, mert az ápolónők nem jelzik, hogy bántalmazást észleltek, illetve amikor megvernek valakit, arra szoktak hivatkozni, hogy a gyerek támadta meg a felnőttet. Előfordult, hogy eljárás indult, de a másik munkatárs a bántalmazó mellett tanúskodott, pedig az eseménykor szabadságon volt. Tudnak arról, hogy az egyik nevelő ellen folyamatban van büntetőeljárás, nem értik, hogy ennek ellenére miért dolgozhat.**

Ezt az információt egy másik interjú során részben megerősítették, az egyik fiú beszámolt arról, hogy egyszer hangosan megjegyezte, hogy unatkozik, mire az egyik női dolgozó elkezdte tekergetni a csípőjét, és húzogatni a pulóverét, amire a fiú megjegyezte, hogy „hú de jó volt”, erre ő a megjegyzése miatt elkezdte fenyegetni. Ugyanez a fiú elmondta azt is, hogy tudomása szerint az **egyik női dolgozónak viszonya van az egyik gyerekkel, és hallott egy olyan esetről, hogy az egyik női dolgozó orálisan kielégített két fiút.** Ők már nincsenek az intézményben, de a szakdolgozó még itt dolgozik. Az ugyanebben a beszélgetésben részt vevő másik fiú azt mondta el, hogy **van egy női dolgozó, aki be szokott nézni hozzájuk a wc-be, mikor vizelnek, hosszasan nézegeti őket.** A beszámolók szerint az intézményben ellátott gyermekek egymás közötti viszonyában is előfordulnak szexuális visszaélések. Két olyan fiúról is beszéltek, aki szexuális erőszak miatt Tökölre, illetve Nagykanizsára került, az információk szerint egyikük a legfiatalabb fiút erőszakolta meg (a másik esetről az áldozatra vonatkozó információ nem volt).

A gyermekjogi képviselőnek feltett kérdések és az azokra adott válaszok:

A gyermekjogi képviselő 2016. július 26-i látogatásakor az egyik gyermek elmondta, hogy az előző napon az esti órákban több csoporttársa őt tettleg bántalmazta. A gyermek karján, felsőtestén a bántalmazásnak jól kivehető nyomai voltak. A gyermek elmondta, hogy a történeteket jelezte a műszakban dolgozó szakembereknek, a megbízott otthonvezetőnek és az általa elmondottakról jegyzőkönyv készült, az intézmény egészségügyi szakembere is dokumentálta a gyermek testén található sérüléseket. A gyermek kérte, hogy lehetőség szerint másik csoportba kerülhessen. A gyermekjogi képviselő az intézménytől az ügy kivizsgálását, az intézkedésekről tájékoztatást kért, egyidejűleg értesítette a gyermekvédelmi gyámot. Az ügyben a gyermekvédelmi gyám feljelentést tett, az eljárás a válaszádkor folyamatban volt, a gyermeket másik csoportba helyezték.

A gyermekjogi képviselő 2016. július 26-i fogadóóráján három gyermek elmondta, hogy a csoportban a gondozásukat, nevelésüket, felügyeletüket ellátó felnőttek a nevelés során meg nem engedett eszközökkel élnek, előfordult fizikai agresszió, bántalmazás és a bántalmazással való fenyegetés. A gyermekek állítása szerint előfordult, hogy az éjszakai műszakban dolgozó felnőtt munkára alkalmatlan állapotban volt, érezhető volt rajta az alkoholos állapot. Panaszuk tartalmazta azt is, hogy a felnőttek akadályozzák a gyermekvédelmi gyámmal való telefonos kapcsolattartást és a gyermekjogi képviselővel való telefonos kapcsolatfelvételt, a panaszjog gyakorlását. A gyermekjogi képviselő ez esetben is kérte a panasz kivizsgálását és az intézkedésekről való tájékoztatását. Az intézmény tájékoztatása szerint az otthonvezető az érintett gyermekfelügyelőket meghallgatta, álláspontjukat jegyzőkönyvben rögzítette. A gyermekfelügyelők elmondása szerint a növendékeket nem fenyegették, munkaidejükben alkoholos befolyásoltság alatt

nem álltak. A gyermekvédelmi gyámmal való egyeztetést követően az intézmény pszichológus bevonásával konfliktuskezelési ülések megtartását kívánta kezdeményezni.

A gyermekjogi képviselő 2016. augusztus 3-i fogadóóráján az egyik fiú elmondta, hogy 2016. július 26-án, miközben személyi szabadságának korlátozására került sor, az őt lefogó felnőttek közül az egyik felnőtt többször, indokolatlanul ökölrel az arcába ütött. A gyermek saját magán mutatta meg, hogyan történt a bántalmazás, ezzel azt akarta bizonyítani, hogy semmiféle nyoma nem marad, ha valaki így üti meg őt. A gyermek a gyermekjogi képviselő 2016. július 26-i látogatásakor elmondta, hogy szeretne másik csoportba átkerülni, mivel a csoportban dolgozó felnőttekkel olyan mértékben konfliktusossá vált a kapcsolata, ami szerintem nem kezelhető. Ezt a gyermekjogi képviselő akkor szóban jelezte a megbízott otthonvezetőnek, melynek kapcsán a lehetséges megoldások mérlegelése, átbeszélése az intézményben megkezdődött.

A gyermekjogi képviselő jelezte, hogy 2016. november 17-i látogatásán az egyik gyermek elmondta, hogy az intézmény egyik dolgozója őt rendszeresen nevelési célzattal bántalmazza a külső (kertészeti) foglalkozások alatt. **A bántalmazás egy bambusz bottal történik, amellyel a fejét, hátát, karját üti meg, ezeknek a bántalmazásoknak több társa tanúja volt.** Csoporttársait megkérte, hogy a gyermekjogi képviselő előtt is tanúsítsák, igazat mond. Valamennyi gyermek megerősítette az elmondottakat, egyikük elmondta, hogy ezen a napon ezt a botot összetörte, hogy megakadályozza a bántalmazást. Elmondták a gyermekek, hogy a **bántalmazó felnőtt nevet is adott ennek a botnak, „Benji” botnak hívja. Az egyik fiú a beszélgetés során hangot adott azon félelmének, hogy ha tanúskodik, lehet, hogy nem kap befogadó nyilatkozatot az intézménytől az utógondozói ellátásra, amely jelenleg van folyamatban.** A gyermekjogi képviselő a jelzés kapcsán felmerült panasz kivizsgálását és a megtett intézkedésekről való tájékoztatást kért az intézménytől, az ügyben, a vizsgálat a válaszadás idején folyamatban volt.

Az ügy érdemében:

A helyszíni vizsgálatomon a gondozottakkal készített interjúkban **a gyerekek egyrészt használják a börtönszlenget, másrészt gyermekien naivak, olyan általános jelenségekről számoltak be, amit nem életszerű kitalálni azzal a céllal, hogy ártsanak a szakdolgozónak. Több gyermek arcán mutatkoztak kisebb-nagyobb bántalmazásokra utaló jelek (monokli, nyílt seb a szájon, foltok a nyakon, a háton, karcok a fül alatt). A sebek azonban soha nem utaltak súlyos bántalmazásra, ugyanakkor a gyerekek néha súlyos bántalmazásokról is beszámoltak. Több gyermekkel folytatott beszélgetést követően arra lehet következtetni, hogy az intézményben testi fenyegetéssel oldanak meg nehéz pedagógiai helyzeteket, ennek megfelelő szubkultúra alakult ki. Például ebbe a körbe sorolható a verés a folyosón, az éjszakai verés, a „Benji” bot, a lovaglópálca, a fekete bot használata.**

Az interjúalanyok közül munkatársaimnak több gyermek számolt be a szakdolgozók részéről őket ért verbális és fizikai agresszióról. A gyermekjogi képviselőhöz 2016 júliusa és novembere között nyolc alkalommal érkezett bántalmazás miatt jelzés. A gyermekvédelmi gyámoknál ugyancsak nyolc esetben tettek panaszt bántalmazás miatt a gyermekek. A gyermekjogi képviselő és a gyermekvédelmi gyámok a panasz kivizsgálását az intézményvezetőnél kezdeményezték, a panaszokat azonban a

vizsgálatok alaptalannak találták. **A feltárt tényállás alapján azonban a bántalmazás megtörténte valószínűsíthető.**

Megállapítom mindezekre tekintettel, hogy a Gyermekotthonban a gondozott gyermeket ért bántalmazás – függetlenül annak kiváltó okától, előzményeitől, céljától, jellegétől vagy súlyosságától – alkalmas arra, hogy az emberi méltósághoz való joggal összefüggő visszásságot okozzon.

A feltárt tényállás szerint csak **a gyermekjogi képviselőnek hat, a gyermekvédelmi gyámoknak pedig hét esetben számoltak be a gondozott gyermekek egymás közötti komoly bántalmazásáról.** Ismételten hangsúlyozva, hogy a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek esetében a védelemhez és gondoskodáshoz fűződő joguk érvényesítése állami feladat, így a velük foglalkozó szakemberek kötelessége az egymás közötti agresszió megelőzése, csökkentése, kezelése pedagógiai, pszichológiai módszerekkel, esetleg külső szakemberek segítségének (pl. agressziókezelés, érzékenyítő programok) igénybevételével.

Intézkedések:

A jelentésben a feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság megszüntetése és jövőbeli bekövetkezésének megelőzése érdekében

3) az Ajbt 33. § (1) bekezdésben kapott felhatalmazásom alapján törvényességi felügyeleti eljárást kezdeményezek – a legfőbb ügyész útján – az illetékes és hatáskörrel rendelkező ügyészénél az EMMI Zalaegerszegi Gyermekotthona működése tekintetében, különös figyelemmel a jelentésem 11. pontja alatt kifejtettek nyomán;

4) az Ajbt. 32. §-a alapján felkérem a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság főigazgatóját, hogy adjon tájékoztatást arról, hogy a Gyermekotthonban, illetve a fenntartása alatt álló egyes intézmények tekintetében a Gyvt. 104. § (1) bekezdésének e) pontjában fogalt ellenőrzési kötelezettségének miként tett, illetve tesz eleget;

5) az Ajbt. 32. §-a alapján felkérem az Emberi Erőforrások Minisztériuma Zalaegerszegi Gyermekotthonának igazgatóját, hogy

d) a gyermekek közötti, kortárs agresszió kezeléséhez kérjen módszertani segítséget,

12.

Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-299/2019. számú ügyben

Az AJB-159/2017. számú jelentés utóvizsgálata

Vizsgált intézmény: Zalaegerszegi Gyermekotthon

Vizsgálat módszere: helyszíni vizsgálat

Helyszíni vizsgálat időpontja: 2018. november 6.

A Gyermekotthon igazgatója az AJB-159/2017. számú jelentésben tett ajánlásra válaszul arról tájékoztatta az AJBH-t, hogy a gyermekek közötti agresszió kezelése érdekében **szupervíziót biztosítottak, konfliktus- és agressziókezelési technikákat tanítottak az intézet 15 dolgozójának. A gyerekeknek pszichológus bevonásával személyiségfejlesztő, önismereti tréningeket tartottak. Az intézményben folyamatosan intézményvezetői és fenntartói ellenőrzést valósítanak meg.**

A helyszíni vizsgálat tapasztalatai szerint az intézet dolgozói agressziókezelő tréningen vesznek részt, igyekeznek a gyermekek szabadidejét értelmes tevékenységekkel kitölteni,

energiájukat sporttal levezetni. A szakmai vezető és a gyermekek által elmondottak alapján a törekvések ellenére – az intézet zárt jellegéből adódóan, illetve a gondozott gyermekek speciális szükségleteire visszavezethetően – **a kortárs agresszió továbbra is jelen van.**

A dolgozók által elkövetett bántalmazásokra nem terjedt ki az utóvizsgálat, intézkedés sem volt ezzel kapcsolatban.

13.

Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-257/2017. számú ügyben

Vizsgált intézmény: TOPhÁZ Speciális Otthon, Göd

Vizsgálat módszere: előre be nem jelentett helyszíni vizsgálat

Helyszíni vizsgálat időpontja: 2017. január 19.

Az eljárás megindítása:

A Pest Megyei Topház Egyesített Szociális Intézmény gödi telephelyének, a TOPhÁZ Speciális Otthon gondozói személyzete fordult hozzám beadvánnyal, sérelmezve a közelmúltban (2016. november) történt intézményvezető váltás miatt megváltozott körülményeket, amelyek álláspontjuk szerint az intézményben élő ellátottak lakó- és életkörülményeit is hátrányosan befolyásolják.

A megállapított tényállás

A panaszbeadványok:

*A sérelmezett intézkedések között szerepel például a kapuk levétele a fekvő lakóknál, arra hivatkozással, hogy a lakókat nem lehet korlátozni vagy elzárni. A beadványozó gondozó munkatársak álláspontja szerint azonban ez a korlátozás az egyes gondozottak megvédésére szolgált az agresszívakban viselkedőkkel szemben. Mivel halmozottan sérült embereket ápolnak, álláspontjuk szerint nekik nem tudják elmagyarázni, hogy ne bántalmazták fekvő társaikat, akik ezért **félelemben töltik minden percüket.***

A munkatársak napirendje a beadvány szerint a következőképpen alakul: 1 fő éjszakára beosztott munkatárs csak a felügyeletet tudja ellátni, nem fürdethet, és így nem tud besegíteni a nappalosoknak, ellentétben a korábbi helyzettel, amikor két fő éjszakai volt; ezzel az intézkedéssel az intézményben élők napirendje felborult, ezért káosz uralkodik, egymást bántalmazták a gondozottak, és sokszor a gondozókra is rátámadnak.

A súlyosan fogyatékos gondozottak teljes mértékig ki vannak szolgáltatva egymásnak, ami azt jelenti, hogy sajnos a különböző súlyossági fokú sérültek, sokszor őrzöngő rohamot kapnak, akiket nem tudnak mindig megfékezni az őket gondozó ápolók. Ennek elsősorban az az oka, hogy rendkívül kevesen vannak a szakszerű képzettséggel rendelkezők, másodsorban a nem régiben kinevezett új igazgató leszereltette a fekvő lakók szobáinak ajtóit.

A helyszíni vizsgálat tapasztalatai:

Több ellátott fogát nem a saját, hanem 2 db közös fogkefével mossák meg, a minden ellátott részére egyébként névvel ellátott fogkefék és fogmosó poharak használata helyett, azokat ugyanis külön tárolták, elzárta, egy esetleges ellenőrzés esetére.

Az emeleti szinten az egyik fiatal férfi ellátottat lábánál fogva rögzítik az ágya lábához, aki így a földön tartózkodik. (Lásd. 4. számú kép) Elmondásuk szerint súlyos dühkitörései vannak, amely a körülötte lévő testi épségét veszélyezteti sok esetben. Az ellátottak közötti bántalmazás és agresszió az egyedi igényekhez és szükségletekhez igazodó fejlesztés hiánya, és a sematikus fejlesztési tervek miatt mindennapos.

Az SZGYF Pest Megyei Kirendeltsége I. vizsgálati jelentése:

Az SZGYF főigazgatója az [AJB-372/2015.](#) számú jelentéssel [ez a Debreceni Terápiás Házzal szolt] összefüggésben rendkívüli ellenőrzést rendelt el, annak megállapítása céljából, hogy az adott területen feltárt hiányosságokat javaslataim alapján megszüntették-e az egyes intézményekben, továbbá, hogy az ellátottak ruházatának kezelése azonosíthatóan történik-e. A vizsgálati jelentés sorszámozva tartalmazta a korábbi jelentésben tett javaslatokat, és az egyes javaslatoknál az ellenőrzés eredményeként tapasztaltakat. Az ellenőrzés tematikus szempontrendszer alapján, az intézmény megtekintésével, releváns dokumentumok áttekintésével, valamint az intézményvezető (megbízottja) nyilatkozatainak rögzítésével történt.

1. Az intézmény fenntartója a fenntartói ellenőrzések során fokozottabb körültekintéssel és az intézményre vonatkozó értékelésnél nagyobb részletességgel járjon el és használjon a kínzás és más kegyetlen, embertelen, vagy megalázó bánásmód, vagy büntetés megelőzése szempontjából releváns, valamint a CRPD-ben foglalt kötelezettségek teljesítésére vonatkozó értékelési szempontokat és megállapításokat. A vizsgálati jelentés szerint: a fenntartó beépítette az alapvető jogok biztosa ajánlása szerinti szempontokat az ellenőrzési rendszerbe, körültekintően vizsgálja a fogyatékkal élő személyek jogainak érvényesülését, a megelőzés szempontjából releváns kötelezettségek teljesítését.

7. Az intézmény vezetője és a fenntartó keressen megoldást az intézményi dolgozók mentálhigiénéjének és szupervíziójának folyamatos biztosítására. A vizsgálati jelentés szerint: **szupervízió magas költségigényű tevékenység, ezért szervezésére nincs lehetőség.** A dolgozók mentálhigiénéjének biztosításáról, a kiegészítő megelőzéséről eszmegbeszélésekkel gondoskodik a vezető.

Intézkedések:

A vizsgálatom során feltárt alapjoggal összefüggő visszaélések megszüntetése és jövőbeli bekövetkezésük elkerülése érdekében

1. az Ajbt. 37. § -a alapján felkérem az emberi erőforrások miniszterét, hogy fontolja meg – a szükséges költségek hozzárendelésével – egy olyan központi stratégia kidolgozását, amely – az intézményi férőhely-kiváltási folyamat ütemezésére is tekintettel – a szociális intézmények személyi, tárgyi, működési, szakmai feltételeit hosszú távon biztosítja;

2. az Ajbt. 31. § -a alapján felkérem a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságot, hogy a jelentésben foglaltakra tekintettel

– gondoskodjon az ügyben tett fenntartói ellenőrzésben rögzített intézkedések folyamatos és maradéktalan megvalósításáról;

– biztosítson az intézmény számára minden szükséges szakmai segítséget;

– támogassa az intézmény kezdeményezését és részvételét az intézményi férőhely-kiváltási folyamatban;

3. az Ajbt. 32. § alapján felkérem az Intézmény vezetőjét, hogy a jelentésben foglaltakra tekintettel

– *hogy gondoskodjon az ügyben tett fenntartói ellenőrzésben rögzített intézkedések folyamatos és maradéktalan megvalósításáról;*

Az ombudsmani jelentésen kívüli, a TophÁZ-zal kapcsolatos további információk

Az MDAC/Validity 2017-ben tette közzé [jelentését](#), amely az ombudsmani látogatással azonos időszakban készült. A jelentés összefoglalójának kivonata az alábbi:

„Jelen beszámoló, amely elsődlegesen az MDAC képviselőinek 2017. április 18-as Topházbeli látogatásáról szól, az adott napon tapasztaltakat ismerteti. Igen rossz bánásmódot és elhanyagolást jelez az ott lakó értelmi, kognitív, fejlődési, halmozott és súlyos fogyatékossgal élő gyermekek és felnőttek esetében. Az MDAC képviselői kínzást, embertelen bánásmódot tapasztaltak a lakóknál: fém rácsos ágyak használata a halmozottan sérült bentlakók esetében; elzárás és fizikai korlátozás zárt ajtók mögött; egy fiatal fiú egy rögtönzött kényszerzubbonyban; kezeletlen nyílt sebek és a kóros soványság jelei.

...

Az intézmény zárt és titkolózó természete megteremtette a feltételeket a büntetlenség, a rossz bánásmód és az elhanyagolás megtelepedéséhez. Az intézményben látott körülmények, rossz bánásmód és az erőszak bizonyítékai mind a törvények, rendeletek és az eljárásmodok rendszeres megsértésének, és a hatékony és független ellenőrzés hiányának következményei. ...

A magyar kormány jelentős mennyiségű közpénzt költött a Topházhoz hasonló intézetek építésére és renoválására. Ennek ellenére az MDAC azt tapasztalta, hogy az intézmény a biztonság, az étkezés, az egészségügy, az oktatás és a gyermekek fejlesztése tekintetében a bentlakók alapvető igényeit sem elégíti ki. A lakók sok fizikai, kognitív és más sérülése megfelel a hosszú távú intézményi elhelyezés által okozott károsodásoknak, a kíméletlen körülményeknek és bánásmódnak.

Az alapvető igényeket ki kell elégíteni. Amikor ez már megtörtént, akkor a magyar kormány a politikáját és a forrásait a közösségi befektetés felé kell, hogy irányítsa. Hogy egyetlen fogyatékossgal élő embernek se kelljen intézményekben, a közösségtől elszigetelten és elkülönítve élnie.

...

A számos bentlakó elleni súlyos visszaélések és a rossz bánásmód miatt az MDAC köteles volt a rendőrségnek jelenteni a tapasztaltakat.

14.

Az alapvető jogok biztosának JELENTÉSE az AJB-3751/2021. számú ügyben fogyatékosok otthonában történt látogatással összefüggésben

Vizsgált intézmény: Magyar Máltai Szeretetszolgálat Gondviselés Háza Fogyatékos Emberek Otthona, Göd (a gödi TOPHÁZ jogutódja)

Részben a AJB-257/2017. számú jelentés utóvizsgálata. Azonban a bántalmazás, embertelen bánásmód megelőzésével kapcsolatban érdemi megállapításokat nem tartalmaz (noha 2017-ben nyilvánosságra kerültek a fent is hivatkozott [súlyos esetek](#)). Az ombudsman mindent rendben talált, intézkedést nem tett.

Vizsgálat módszere: előre bejelentett helyszíni látogatás
Helyszíni látogatás időpontja: 2021. május 26.

Az Otthont érintő érdemi észrevételek:

Mind a fenntartói, mind pedig az ombudsmani helyszíni vizsgálat tapasztalatai alapján megállapította a hivatali elődöm, hogy az intézményi férőhelyek kiváltása a gödi intézményben és a hasonló, nagy létszámú bentlakásos intézményekben sürgető feladat, amelyet azonban rendkívül megnehezítenek a nagy létszámú bentlakásos intézmények „sajátosságai”. Ezek: a nagyon magas ellátotti létszám, a hiányos tárgyi (fürdőszobák, illemhelyek, ágyak, matracok) és személyi (ápoló-gondozó személyzet) feltételek, az akadálymentesség (egyenlő esélyű hozzáférés) hiánya. Mindezek az ápoló, gondozó tevékenység vonatkozásában az ellátás szakmai színvonalának erős visszaesését eredményezték. Mindezen körülmények az ellátottak alapvető jogait súlyos mértékben sértették, és az ellátott személyek tekintetében a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékkal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben visszaállást okoznak, és összességében – illetve egyes intézkedések önmagukban is – felvetették a megalázó, embertelen bánásmód tilalmának sérelmét, amely nem felel meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.

A biztos ezért intézkedéseivel az emberi erőforrások miniszteréhez, az intézmény fenntartójához, valamint az intézmény vezetőjéhez fordult. A jelentés – és az időközben egy nemzetközi szervezet által kiadott, az intézményben tapasztalt elhelyezési körülményekről szóló összefoglaló – értékelését követően az intézményben átfogó ellenőrzési folyamatok történtek a fenntartó, a szakhatóságok, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériuma bevonásával, amely alapján soron kívüli intézkedéseket rendeltek el.

Mindezek eredményeként végül 2018 nyarától kezdődően az intézmény átalakuláson ment keresztül, 1,89 milliárd Ft állami támogatás mellett a 2051/2017. (XII. 27.) Korm. határozat értelmében a Magyar Máltai Szeretetszolgálat vette át a működtetését, amely az intézményi férőhely-kiváltási folyamatban is közreműködik.

Az intézményben folyó munkavégzéssel és ellátással kapcsolatban a fenntartó-váltást követően nem érkezett panasz az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalához.

Az Intézményben tett látogatás tapasztalatai és a rendelkezésünkre álló információk és a szűkebb vizsgálati fókusz alapján elmondható, hogy az Otthon megfelelően gondoskodik a lakók és munkavállalók egészségének védelméről, a szükséges speciális ellátási feltételek biztosításáról. A fenntartó Magyar Máltai Szeretetszolgálat stratégiai lépései a veszélyeztetett társadalmi csoportba tartozó, súlyos és halmozottan fogyatékos emberek életminőségének javítása érdekében tett erőfeszítései különösen a járványidőszakban, illetve azt megelőzően is olyan ellátási körülményeket alakítottak ki, melyek az emberi méltóság tiszteletén alapuló minőségi gondoskodást valósít meg – az intézményi férőhelyek kiváltásának megvalósításáig – intézményi keretek között is.

Tekintettel a helyszíni látogatás tapasztalataira, az Otthon működésével kapcsolatosan ombudsmani intézkedést nem teszek, jelentésemet figyelemfelhívásnak szánom.

15.

Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-569/2023. számú ügyben**Vizsgált intézmény: Somogy Megyei II. Rákóczi Ferenc Gyermekotthon**

Vizsgálat módszere: előre be nem jelentett helyszíni vizsgálat

A helyszíni vizsgálat időpontja: 2023. március 6.

Előzmény: [AJB 1463/2021.](#)

A vizsgálat megindítása

A panaszbeadvány szerint az Intézmény székhelyén és telephelyein **folyamatos a gyermekbántalmazás**: az egyik férfi gyerekfelügyelő rendszeresen veri a gondozásában lévő gyermekeket; a nevelők és gyermekfelügyelők – vélhetően a bizalom elnyeréséért – alkoholt, cigarettát vásárolnak a gyermekeknek.

A vizsgálat előzménye

A jelen vizsgálatot megelőzően hivatalom OPCAT NMM Főosztályának munkatársaival 2021. február 18-án tettem látogatást a Gyermekotthonban. A látogatásról készült AJB 1463/2021. számú jelentésemben a Gyermekotthon fenntartóját a tárgyi feltételek javítására kértem. Az intézmény vezetőjénél kezdeményeztem a szakmai létszámminimum és a képesítési előírások jogszabálynak megfelelő biztosítását, továbbá a kortársbántalmazás megakadályozását. Javasoltam továbbá a gondozott gyermekek engedély nélküli eltávozásainak csökkentését, a dohányzásról leszoktató programok szervezését, azokon a gyermekek minél nagyobb számban való részvételének biztosítását. Végül arra kértem az intézmény vezetőjét gondoskodjon arról, hogy az étlapok pontosabb tájékoztatást nyújtsanak. A jelentésben feltárt hiányosságok kiküszöbölése érdekében a fenntartó és az intézmény vezetője intézkedési tervet dolgozott ki.

A megállapított tényállás

A helyszíni vizsgálat

Az intézményvezető elmondása szerint 2022 szeptembere óta a vizsgált Gyermekotthonban csökkent a kortársbántalmazás. Két esetben szakdolgozóval szemben indult belső vizsgálat. Az egyik ügyben 2022. elején egy gyermekfelügyelő állítólag meglökte az egyik gondozott gyermeket, és ököllel megütötte a fejét. Az intézményvezető az eset kapcsán minden gyermeket és felnőttest meghallgatott, a jelen vizsgálat időpontjáig úgy tűnik, hogy a bántalmazás nem történt meg. A másik esetben a szakdolgozó fellökte a gyermeket, melynek következtében a gyermekvédelmi gyám az ügyben feljelentést tett, a munkatárs időközben felmondott.

Nevelő általi bántalmazásról egy gyermek számolt be. Elmondása szerint a nevelő többször, több alkalommal megütötte (megrúgta, megpofozta). **A bántalmazást jelezte a gyermekvédelmi gyámnak, a nevelőknek és a gyermekjogi képviselőnek is, akik az intézményvezetőhöz fordultak. Emlékei szerint volt egy megbeszélés, ahol őt is meghallgatták. A nevelő már nem dolgozik a Gyermekotthonban, neki pedig pszichológushoz kell járnia.**

A többi gyermek és nevelő nem tapasztalt bántalmazást, egy nevelő elbocsátásáról hallottak, de az eset körülményeivel kapcsolatos információik hiányosak, sokszor egymásnak ellentmondóak voltak. A többség nem tartja valószínűnek, hogy a

bántalmazás valóban megtörtént. Többen pedig határozottan állítják, hogy nem tapasztaltak semmilyen bántalmazást, és nem is hallottak semmiről.

Az intézményi dokumentumok elemzése

*A bántalmazásokat a Gyermekotthon az „Adatlap a gyermekbántalmazás vagy annak gyanújához jelentéshez” elnevezésű nyomtatványon rögzítette. 2022. január 1-je és 2022. december 31-e között a Gyermekotthonban 10 esetben történt bántalmazás. Ebből hat fizikai, illetve fizikai-érzelmi kortárs bántalmazás volt a Gyermekotthonon belül, melyek mindegyike kisebb verekedés lökdösődés, hátbaverés volt. Négy esetben történt rendőrségi feljelentés, ebből 3 esetben a bántalmazók 12-13 évesek voltak, egy bántalmazó pedig 16 éves volt. Egy 13 éves bántalmazó gyermek esetében, ahol a bántalmazott gyermek nem volt külsérelmi nyom, **az adatlapon azt rögzítették, hogy rendőrségi feljelentést akkor tesznek, ha a bántalmazás bebizonyosodott.** A gyermekek 4 esetben kaptak pszichés segítséget. További egy alkalommal a gondozott gyermekek a Gyermekotthon területén kívül verekedtek össze.*

*A vizsgált időszakban két kortárs szexuális abúzus történt a Gyermekotthonban. Az egyik esetben egy 12 és egy 13 éves fiú homoerotikus tevékenységet folytatott, az ügyben feljelentés történt, **pszichológus nem foglalkozott velük.** A másik esetben egy 15 éves fiú megerőszakolta a társát, a bántalmazót feljelentették, és azonnali gondozási hely változást kezdeményezett a gyámja, a bántalmazott fiatal pszichés segítséget kapott.*

Egy adatlap rögzítette, hogy a gyermekfelügyelő rángatott, ellökött egy gondozott gyermeket, az ügyben feljelentés történt.

2023. február 17-én a gyermekjogi képviselő jelezte az intézmény vezetőjének, hogy több gyermek elmondása szerint az egyik gyermekfelügyelő fizikailag bántalmazta őket, és verbálisan is agresszív volt velük. Az intézményvezető az ügyben belső vizsgálatot rendelt el, ezzel egyidejűleg annak befejezéséig a gyermekfelügyelőt a munkavégzés alól felmentette, a gyermekvédelmi gyám rendőrségi feljelentést tett. A belső vizsgálat során meghallgatták a gyermekfelügyelő munkatársait, akik a gyermekek által elmondottakat nem tapasztalták, elmondásuk szerint a gondozott gyermekek szeretik a kollégát.

A gyermekfelügyelő állítása szerint soha nem bántotta a gondjaira bízott gyermekeket, időközben kérte a munkaviszonyának közös megegyezéssel történő megszüntetését, ugyanis a rendőrségi eljárás hosszabb folyamat, viszont annak végeredménye mindenképpen szükséges ahhoz, hogy folytathassa munkáját a gyermekvédelemben.

*A meghallgatott gondozottak közül volt olyan, aki arról nyilatkozott, hogy bántotta őt a gyermekfelügyelő, de amikor a vélelmezett fizikai fenyegetések történtek **nem jelezték senkinek.***

Az ügy érdekében

*A rendelkezésemre álló információk szerint **a kormányhivatal az utóbbi években nem folytatott ellenőrzést a Gyermekotthonban.***

Megállapítottam, hogy a működést engedélyező szerv jogszabályban rögzített ellenőrzési kötelezettségének elmulasztása a jogbiztonság követelményébe ütközik, továbbá felveti a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek védelemhez fűződő jogának sérelmét is.

*A helyszíni vizsgálat tapasztalatai, a meghallgatott gyermekek és szakdolgozók, valamint az áttanulmányozott adatlapok **nem igazolták a gondozott gyermekeket a szakdolgozók részéről érő, rendszeres fizikai és lelki bántalmazást.** Ellenben a*

rendelkezésekre bocsátott adatlapok szerint a Gyermekotthonban 2020-ban regisztrált 10 bántalmazásból 6 (60 %) a gondozott gyermekek egymás közötti kisebb verekedése, lökdösődése, hátbaverése volt. **Az érintett gyermekek 4 esetben nem kaptak pszichés segítséget. Rendőrségi feljelentés 4 esetben történt, amelyből 3 esetben a bántalmazók nem töltötték be a 14. életévüket.**

A módszertani útmutatóban foglaltak is azt erősítik meg, hogy a gyermekek közötti konfliktusok kezelésekor nem automatikus a más hatóságok, így különösen a rendőrségi eljárás kezdeményezése. A módszertani útmutató azonban nem nyújt segítséget annak megítélésére, hogy a rendőrség bevonása mely esetekben indokolt.

Álláspontom szerint a gyermekvédelmi szakellátás intézményeiben élő gyermekek esetében a bántalmazás bármely formája elleni védelem, a bántalmazások megelőzése az ellátást nyújtó intézményben dolgozó szakemberek kötelessége. A már bekövetkezett bántalmazások súlyától és jellegétől függően a szükséges lépések – így az érintettek értesítése, a bántalmazó, bántalmazott pszichés megsegítése, azonnali gondozási hely változásának kezdeményezése, belső vizsgálat elrendelése, a bántalmazó szakdolgozó munkaviszonyának megszüntetése, bűncselekmény elkövetése esetén feljelentés – megtétele. A gyermekek egymás közötti kisebb verekedése azonban nem bűncselekmény, ezekben az esetekben a feljelentés megtétele, a bántalmazó gyermek kriminalizálása – különös tekintettel a még büntethetőségi korhatárt be nem töltött gyermekek tekintetében – indokolatlan, visszatartó ereje nincs.

Álláspontom szerint a fent vázolt esetekben a szakemberek érintett gyermekkel való foglalkozása, szükség esetén külső szakemberek segítségének igénybevétele a célravezető, ennek hiányában nem érvényesülhet a gyermek legjobb érdekét képviselő eljárás. A Gyermekotthon gyakorlatában az indokolatlan feljelentések, hatósági eljárások kezdeményezése, a módszertani útmutató hiányosságai összességében gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okoznak.

Intézkedések

A jelentésemben a feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság megszüntetése és jövőbeli bekövetkezésének megelőzése érdekében

1. az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet Módszertani Igazgatóságának vezetőjét, hogy

b) a kortársbántalmazások előfordulásakor a módszertani útmutatóban részletezze, hogy mely esetekben indokolt a rendőrségi feljelentés megtétele;

3. az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján javaslom a Somogy Megyei II. Rákóczi Ferenc Gyermekotthon igazgatójának, hogy

a) gondoskodjon arról, hogy az intézmény székhelyén működő Gyermekotthon két speciális csoportjában dolgozók létszáma megfeleljen a jogszabályi előírásnak, továbbá, hogy az ezen csoportokban dolgozó minden munkatárs vegyen részt speciális gyermekotthoni feladatellátásra felkészítő képzésen;

b) a gyermekek egymás közötti kisebb bántalmazásait követően, annak megelőzése érdekében, szükség esetén kezdeményezze külső szakemberek igénybevitelével a gondozott gyermekek számára csoportfoglalkozások tartását, a szakdolgozók e téren való képzsét;

4. az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem a Somogy Vármegyei Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatalának vezetőjét, hogy tájékoztasson a Gyermekotthon ellenőrzése elmulasztásának okáról, az ellenőrzés tervezett időpontjáról.

16.

Az alapvető jogok biztosának JELENTÉSE az AJB-374/2023. számú ügyben (előzményi szám:1940/2022.)

Vizsgált intézmény: Bolyai Farkas Gyermekotthoni Központ Zirzen Janka Gyermekotthona

Vizsgálat módszere: előre be nem jelentett helyszíni vizsgálat, az ombudsman felkérte Belügyminisztérium Integrált Jogvédelmi Szakszolgálatának illetékes gyermekjogi képviselőjét a Gyermekotthonban élő gyermekek helyzetének – különös tekintettel a panaszbeadványban jelzettek – vizsgálatára.

Helyszíni vizsgálat időpontja: 2023. február 14.

A vizsgálat megindítása

*A panaszos édesapa a Bolyai Farkas Gyermekotthoni Központ Zirzen Janka Gyermekotthonába (1021 Budapest, Heinrich István utca 2., a továbbiakban: Gyermekotthon) helyezett 13 éves lánya ügyében fordult hozzám. A **panaszbeadvány szerint a gyermeket a Gyermekotthonban a kortársai folyamatosan meglopják, bántalmazzák, megalázzák, a szakdolgozók a gondozott gyermekekkel szemben rendszeresen testi fenyegetést alkalmaznak.***

A megállapított tényállás

1. A gyermekjogi képviselő válasza

*A panaszbeadvány kapcsán a gyermekjogi képviselő beszámolt arról, hogy **gyermekbántalmazás gyanúja miatt 2021 nyarán elbocsátottak egy munkatársat az intézményből.***

A gyermekjogi képviselő 2021 májusában kortárs gyermekbántalmazás gyanújának jelzése kapcsán – melyben rendőri intézkedésre is sor kerül – kereste fel a Gyermekotthont, akkor találkozott a panaszos gyermekeivel, akik elmondták, hogy rosszul érzik magukat a Gyermekotthonban. A beszélgetést követően a Fővárosi Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság vizsgálatán is elmondták, hogy számukra elfogadhatatlan a Gyermekotthon, félnek a lopásoktól. A szakvélemény elkészülte előtt a végleges gondozási hely kijelölése kapcsán eszmegbeszélés összehívását javasolta a gyermekjogi képviselő, melyre 2021. június 30-án került sor. A panaszos gyermekei ekkor már úgy nyilatkoztak, hogy kezdik megszokni az Gyermekotthont, és nem szeretnék már másik gondozási helyre kerülni. Külön szobájuk van, szekrényeikben a dolgaik biztonságban vannak.

2021 novemberében kamasz fiúk között szexuális abúzus történt a Gyermekotthonban, ennek során több gyermek is bántalmazást szenvedett. A jogvédelmi képviselő jelezte a szakmai megbeszélésen a gyermekotthoni központ igazgatója felé a felnőttek képzésének szükségességét, emellett a gyerekek számára szintenként a „fehérenemű szabály” kapcsán folytatott csoportos beszélgetéseket.

2022. október elején a szakmai egység vezetője telefonon jelezte, hogy kortárs gyermekbántalmazás történt a Gyermekotthonban. A jelzésből kiderült, hogy a kortárs bántalmazásnak a panaszos 13 éves gyermeke volt az elszenvedője. A tájékoztatást követően a gyermekjogi képviselő felkereste az otthont, de a panaszos 13 éves lánya addigra már engedély nélkül eltávozott. 2022. november 16-án este a gyermek önként bement az otthonba, azonban a nevelővel, szakmai egységvezetővel történt beszélgetést követően ismét távozott, azt követően a Gyermekotthonba nem ment vissza, de iskolában járt.

Összességében a gyermekjogi képviselő ismeretei alapján a panaszos gyermekei a Gyermekotthonban a bekerülésüket követően valóban több alkalommal lehettek tanúi a bántalmazások különböző formáinak, a fiatalabbik pedig egy alkalommal volt közvetlen érintettje, elszenvedője kortárs bántalmazásnak, melynek kivizsgálása nem tudott megtörténni, a gyermek engedély nélküli távolléte miatt. A gyermekjogi képviselő válasza a panaszbeadványában foglaltakat tehát részben igazolta.

A helyszíni vizsgálat

A helyszíni vizsgálat idején a Gyermekotthonban 29 gyermek nevelkedett. A panaszos idősebb gyermeke időközben betöltötte a 18. életévét, a fiatalabb változatlanul szökésben volt. A fiatalabb testvért a Gyermekotthonban 2022 szeptemberében egy másik gyermekotthonból – azonnali gondozási hely változással – áthelyezett gyermek bántalmazta. A szakmai vezető elmondása szerint 4 éve vezeti az intézményt, 2020-ig nem volt jellemző sem a kortárs, sem egyéb bántalmazás. **2020-ban egy szakdolgozó munkaviszonya azért szűnt meg, és küldték el, mert összezsavart törölközővel fenyegette a gyermekeket.** 2020-tól kezdődően több rendkívüli esemény történt és megnőtt a kortársbántalmazások száma is.

2022 szeptemberében egy 11 és 12 éves korú fiútestvérpár került a Gyermekotthonba. A gondozási hely változásnak az volt az oka, hogy a korábban kijelölt gondozási helyen „nem bírtak” velük. A fiúk rendszeres bolti lopásokat követnek el, az így szerzett alkoholt eladják. A szakmai vezető a gyermekekhez került bozótvágó kést, okosórát mutatott, amelyeknek eredetére nem derült fény és a rendőrség sem vette át az intézménytől. A testvérek egymással is verekednek, a szakdolgozókat fizikailag és verbálisan is bántalmazzák, e miatt már többen felmondtak, a létszámhiány miatt pedig napközben csoportokat kellett összevonni.

A szakmai vezető tájékoztatása szerint a feladatellátásra jellemzően nem jelentkezik munkavállaló, ha mégis akad jelentkező, azok többsége alkalmatlan. A szakmai vezető véleménye szerint ez arra is visszavezethető, hogy **egy gyermekfelügyelő átlagos nettó bére 200.000, a nevelőé pedig 250.000 Ft.**

Az intézményi dokumentumok elemzése

A bántalmazásokat a Gyermekotthon az „Adatlap a gyermekbántalmazás vagy annak gyanújához jelentéshez” elnevezésű nyomtatványon rögzítette. **2021 januárja és 2022 decembere között a Gyermekotthonban 11 bántalmazás történt.** Az adatlapok szerint az intézmény növendékei között 4 esetben fizikai, 2 ízben pedig szexuális bántalmazás történt. **A 2021 novemberében történt szexuális bántalmazás fiúk között történt. Az ügyben rendőrségi feljelentés történt, az áldozat pszichés segítséget kapott, a bántalmazó másik gondozási helyre került.** A szakmai vezető az ügy kapcsán rendkívüli értekezletet hívott össze, a pszichológus szükség esetén külső szakember bevonására

tett javaslatot. Az adatlap szerint kortárs bántalmazással kapcsolatban kiscsoportos beszélgetést terveztek.

Az adatlapok szerint a bántalmazást elszenvedő gyermek minden esetben pszichológiai segítséget kapott, amennyiben a bántalmazó gyermek is a Gyermekotthon gondozottja volt, akkor vele is foglalkozott a pszichológus. A bántalmazásról a gyermekvédelmi gyámokat minden esetben értesítette az intézmény, szükség esetén belső vizsgálatot folytattak, illetve feljelentést tettek.

Az ügy érdemében

Álláspontom szerint a gyermekvédelmi szakellátás intézményeiben élő gyermekek esetében a bántalmazás bármely formája elleni védelem, a bántalmazások megelőzése az ellátást nyújtó intézményben dolgozó szakemberek kötelessége. A rendelkezésemre bocsátott adatlapok szerint a Gyermekotthon a gondozott gyermeket ért bántalmazást követően a szükséges lépéseket megtette, így az érintetteket értesítette, a bántalmazó, és a bántalmazott pszichés megsegítéséről intézkedett, a bántalmazó szakdolgozó munkaviszonyát megszüntette, bűncselekmény elkövetése esetén a feljelentést megtette, illetve foglalkozásokat is szervezett. **A regisztrált 11 bántalmazásból 6 (54,5%) a gondozott gyermekek egymás közötti bántalmazása volt, amely tény azonban megkérdőjelezi az intézkedések hatékonyságát.**

Álláspontom szerint a kortárs és valamennyi intézményi testi-lelki bántalmazás formailag, a jogszabályoknak megfelelő eljárásrendben való kezelése szükséges, de nem elégséges az érintett gyermekek jogait súlyosan sértő helyzet tényleges orvoslásához.

Mindezek alapján megállapítom, hogy a bántalmazó és a bántalmazott gyermeknek egyaránt valós segítséget nyújtó intézkedések, illetve különösen érdemi megelőzés hiányában nem érvényesül a gyermek legjobb érdekét szolgáló eljárás elve, az ilyen helyzet az érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okoz.

Intézkedések

A jelentésemben a feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság megszüntetése és jövőbeli bekövetkezésének megelőzése érdekében

2) az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján javaslom a Bolyai Farkas Gyermekotthoni Központ igazgatójának, hogy

b) a gyermekbántalmazást – különös tekintettel szexuális bántalmazást – követően, annak megelőzése érdekében kezdeményezze külső szakemberek igénybevételével a gondozott gyermekek számára csoportfoglalkozások tartását, szükség esetén a krízisszolgálatás igénybevételét, a szakdolgozók e téren való képzésével;

17.

Az alapvető jogok biztosának JELENTÉSE az AJB-3101/2023. számú ügyben

Vizsgált intézet: Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthon

A vizsgálat módszere: helyszíni vizsgálat nem volt, az ombudsman felkérte a Belügyminisztérium Integrált Jogvédelmi Szakszolgálatának jogvédelmi biztosát, hogy a területileg illetékes gyermekjogi képviselő útján a jelzésben foglaltakat vizsgálja ki és ennek keretében hallgassa meg a jelzésben nevesített gyermekeket. Az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat igazgatóját pedig arra kérte, hogy a jelzésben nevesített gyermekek gyermekvédelmi gyámjai a gyermekek négy szemközti meghallgatásával egyidejűleg győződjenek meg a jelzésben foglaltak valóságtartalmáról.

A vizsgálat megindítása

A Hivatalomhoz jelzés érkezett a Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthonban (1151 Budapest, Pozsony u. 36., a továbbiakban: Gyermekotthon) elhelyezett négy gyermek ügyében. A panaszbeadványban foglaltak szerint az egyik gyermeket abortuszra kényszerítették, két gyermek nem kapta meg az állapotának megfelelő egészségügyi ellátást, továbbá egy gyermekfelügyelő esetében, aki a gondjaira bízott gyermekkel szexuális kapcsolatot létesített nem indult feltáró és a gyermek helyzetét vizsgáló eljárás.

A panaszbeadványban előadottak

A panaszos által előadottak szerint továbbá 2023 április elején a Gyermekotthon egyik gyermekfelügyelője az éjszaka során megegyezett az egyik növendékkel, hogy segítségére lesz a szökésben, ha a lánnyal szexuális kapcsolatba léphet. A szökés meghiúsult, a Gyermekotthon vezetője meghallgatta a gyermeket, aki a jegyzőkönyv szerint elismerte, hogy a gyermekfelügyelő szexuális kapcsolatba lépett vele. Ezt követően a vezetőség úgy döntött, hogy nem tesz az ügyben feljelentést, mert a feljelentést követő vizsgálat rossz fényt vetne az intézményre, ezért megállapodtak a gyermekfelügyelővel a munkaviszony közös megegyezéssel történő megszüntetéséről.

A megállapított tényállás

Az Integrált Jogvédelmi Szakszolgálat, valamint az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat megkeresésekre adott válasza alapján a következő tényállás rögzíthető. A kapott tájékoztatás és a csatolt iratok szerint a gyermekjogi képviselő 2023. március 20-án tett intézménylátogatása során a Gyermekotthon igazgatójától értesült arról, hogy az egyik gyermekfelügyelő vélhetően szexuális kapcsolatot létesített egy 2008 júliusában született (15 éves) növendékkel. A gyermek az egyik nevelőjének mondta el a történeteket, a próbaidős gyermekfelügyelő tagadta, hogy bármi történt volna. A lány nem számolt be erőszakról vagy kényszerítésről, elmondta, hogy önként létesített szexuális kapcsolatot a gyermekfelügyelővel. A próbaidős gyermekfelügyelő munkaviszonyát azonnal megszüntette az igazgató, amiről tájékoztatta a gyermekvédelmi gyámot is. A lány a gyermekfelügyelővel önként létesített szexuális kapcsolatáról a gyermekvédelmi gyámjának 2023. augusztus 16-án, a szökését követő jegyzőkönyv felvételekor személyesen számolt be. A gyermekvédelmi gyám a jegyzőkönyv felvételét követően feljelentést tett a gyermekfelügyelő ellen.

Az ügy érdemében

Álláspontom szerint azon szakdolgozó munkaviszonyának, aki a gondjaira bízott gyermek kiszolgáltatott helyzetét kihasználva – függetlenül a 14. életévét betöltött gyermek vélt, vagy valós beleegyezésétől – a gyermekkel bármilyen szexuális tevékenységet

kezdemenyez, vagy szexuális kapcsolatot létesít **próbaidő alatti azonnali hatályú megszüntetése, határozott, vagy határozatlan idejű munkaviszony esetén pedig a közalkalmazotti jogviszonyának rendkívüli felmentéssel való megszüntetése indokolt, mindez azonban nem elegendő intézkedés, a feljelentés nem mellőzhető.** Ugyanis csak a büntetőjogi felelősség megállapítása esetén van arra lehetőség, hogy a jövőben a gyermekvédelmi rendszerben szakmai munkakörben ne legyen foglalkoztatható.

A feltárt tényállás szerint **a Gyermekotthon igazgatója a gyermekfelügyelő ellen nem tett büntetőfeljelentést, a gyermekvédelmi gyám pedig csak hónapokkal az esemény megtörténte után tette meg a feljelentést, e mulasztás pedig önmagában alkalmas arra, hogy a jövőre nézve a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okozzon, továbbá nem egyeztethető össze a gyermek legjobb érdekét képviselő eljárás elvével.**

Intézkedések

A jelentésben a feltárt alapvető joggal összefüggő visszásság megszüntetése és jövőbeli bekövetkezésének megelőzése érdekében

1) az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálat igazgatóját, hogy a területi szakszolgálatok vezetői útján, jelentésem egyidejű megküldésével hívja fel a gyermekvédelmi gyámok figyelmét arra, hogy amennyiben tudomást szereznek arról, hogy a gyermekvédelmi rendszerben szakmai munkakörben foglalkoztatott személy szexuális kapcsolatot létesített egy gyámolt gyermekkel, haladéktalanul tegyék meg a büntetőfeljelentést.

2) az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján javaslom a Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthon igazgatójának, hogy amennyiben arról értesül, hogy egy szakdolgozó szexuális kapcsolatot létesített a gondjaira bízott gyermekkel, a szakdolgozó munkaviszonyának azonnali hatályú megszüntetésével egyidejűleg intézkedjen a büntetőfeljelentés megtételéről is.

18.

Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus JELENTÉSE az AJB-793/2017. számú ügyben

Vizsgált intézmény: Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

Vizsgálat módszere: helyszíni látogatás (nem derül ki a jelentésből, hogy előre bejelentett volt-e)

A helyszíni vizsgálat időpontja: 2016. július 26-28.

Tényállás és megállapítások

Fogvatartottak közötti erőszak:

A látogatócsoport által meghallgatott fogvatartottak egy része azt állította, hogy nincs tudomása fogvatartottak közötti erőszakos cselekményekről, míg mások szerint előfordulnak konfliktusok, veszekedések, verekedések. Néhány külföldi fogvatartott munkatársaimnak elmondta, hogy félnek, hogy „rajtuk fogják megbosszulni a terrort”, mert volt rá példa, hogy a sétaudvaron a többi fogvatartott a származásuk miatt fenyegetőzött és trágárságokat kiabált nekik.

A személyi állomány egyes tagjai szerint a fogvatartottak közötti erőszak nem jellemző. Az egészségügyi szakszemélyzet beszámolója szerint viszonylag gyakran kerül sor fizikai bántalmazásra, leginkább a gyógyító-terápiás csoportban, illetőleg a szabadságvesztést börtön fokozatban töltő, nem dolgozó fogvatartottak körletén. Előfordult, hogy a bántalmazásra utaló sérülésekkel az egészségügyi körletre került fogvatartottak azt állították, hogy az ágyról estek le. Az egészségügyi szakszemélyzet kivizsgálta őket, láttelepet vett fel, és konzultált a reintegrációs tisztekkel is, hogy miként lehetne megelőzni a hasonló eseteket. **Súlyos verekedés (pl. hogy valakit öntudatlan állapotig vernek) évi két-három alkalommal fordult elő.** Ilyenkor is vesznek fel láttelepet. Gyakori, hogy egyes fogvatartottak azért mennek az orvoshoz, mert más fogvatartottaktól félnek. Ilyenkor az egészségügyi szakszemélyzet intézkedik, konzultálnak a körlettel, és előfordul, hogy a fogvatartottat az egészségügyi körleten helyezik el. Több fogvatartott és személyi állományi tag említette, hogy ha valakinek konfliktusa van a zárkatársaival, akkor átkérheti magát másik zárkába.

[...] egy fogvatartott az őrszemélyzet utasítását megtagadva nem volt hajlandó bemenni a zárkájaiba. **Felszólítást követően végül testi kényszerrel kellett vele szemben alkalmazni.** Az eset arra utal, hogy az Intézetben a fogvatartottak közötti erőszak jelen van, ugyanis az utasítás megtagadásának valószínű oka, hogy a fogvatartott tart valakitől a zárkában.

Az egyik reintegrációs tiszt elmondta, hogy minden reggel zárkaszemlélet végeznek, melynek során látják, ha valakinek akár bántalmazásból, akár önsértésből eredő sérülése van.

Veszélyezteteti az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében meghatározott embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma, valamint az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében meghatározott személyi biztonsághoz való jog érvényesülését, ha az Intézet a fogvatartottakat az egymás sérelmére elkövetett cselekményektől nem képes hatékonyan megvédeni.

A személyi állomány és a fogvatartottak közötti viszony:

A látogatócsoport által meghallgatott fogvatartottak egy része a személyi állománnyal való viszonyt úgy jellemezte, hogy „a szabályokat be kell tartani, és minden rendben van”, „az őrök korrektek”, aki megadja a tiszteletet, annak a személyi állomány tagjai is megadják. A látogatócsoport tagjai több esetben tapasztalták, hogy a személyi állomány tagjai higgadtan, mély humánummal bántak olyan fogvatartottakkal, akik agitált, izgatott állapotban voltak. Az ilyen hozzáállás alkalmas arra, hogy elejét vegye a helyzet eszkalálódásának, egy esetleges erőszakos cselekmény kialakulásának.

Más fogvatartottak viszont arról számoltak be, hogy a személyi állomány tagjai közül egyesek „úgy beszélnek az emberekkel, mint a kutyaikkal”, előfordul ordítózás, sértegetés, fegyelmivel való fenyegetés, gúnyolódás. A verbális abúzus mellett több fogvatartott fizikai bántalmazásról is említést tett („az őrök ütnek-vernek”, „háromszor fölön vert az őr”, „rávágta az ajtót a lábamra”). **Az egyik fogvatartott szerint, mikor a bántalmazást jelezte a reintegrációs tisztnak, ő azt mondta neki, hogy „a feljelentés nem indokolt”.**

A személyi állomány tagjainak véleménye szerint gyakoriak a velük szemben tett „mondvacsinált feljelentések”, a bántalmazási ügyekben tett panaszoknak csak elenyésző hányada valós.

Az Intézetből kapott információk alapján a hivatásos állományú tagok szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelességszegés miatt 2016-ban – a látogatás napjáig – 16 esetben indult.

A verbális és fizikai bántalmazások előfordulása és az esetleges bántalmazók elleni eljárás kapcsán felhívom a figyelmet arra, hogy az említett helyzetekben az Intézetnek mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében foglalt kínzás, embertelen, megalázó bánásmód és büntetés előfordulását megelőzze. A megelőzés részét kell, hogy képezze a személyi állomány megfelelő ismeretekkel való felvértezése, illetve az esetleges bántalmazást követő felelősségre vonás. Az ENSZ kínzás elleni egyezménye 10. illetve 16. cikke alapján a kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetést vagy bánásmódot képező magatartások tilalmának teljes mértékben szerepelnie kell a fogvatartott személyekkel foglalkozó személyzet számára összeállított oktatási és tájékoztató anyagokban. A CPT is felhívta arra a figyelmet, hogy a rendvédelmi személyzet képzése során jelentős hangsúlyt kell fektetni az interperszonális kommunikációs készségek fejlesztésére, mivel ez elősegíti, hogy képesek legyenek olyan helyzetek semlegesítésére, amelyek máskülönben erőszakba torkolthatnak, és általában is csökkenthetik a feszültséget, javíthatják az életminőséget.

A munkavégzés körülményei:

A személyi állomány több tagja is panaszkodott, hogy folyamatosan fáradt, alvási nehézségei vannak, a munkát stresszesnek érzi. Bár mindannyian tisztában voltak azzal, hogy problémáikat a pszichológus kollégáikkal is megoszthatják, általában egyéb módon (pl. otthoni filmnézés, problémák megbeszélése a partnerükkel) próbálták a feszültséget levezetni. Ennek egyik oka, hogy **a pszichológusokat is túlterheltek tartották, másrészt igyekeztek elkerülni, hogy érzelmi problémáik miatt a munkahelyükön kiszolgáltatott helyzetbe kerüljenek.** Akadt köztük olyan is, aki pszichiáterhez fordult, és orvosi utasításra nyugtatót szedett, amiről az Intézetben senki nem tudott. Sokan küzdöttek fiziológiai problémákkal is, mint például a magas vérnyomás, mozgásszervi betegségek, vagy cukorbetegség.

A személyzet egyes tagjai maguk is említették, hogy **a túlzott leterheltség okozta stressz hatással lehet a fogvatartottakhoz való hozzáállásukra**, előfordulhat, hogy emiatt bizonyos helyzeteket nehezebben kezelnek, esetleg ingerültebben reagálnak. Több ór azt is említette, hogy az Intézetben gyakori önkárosítások miatt hozzá kell szokniuk a vérhez, de az ilyen esetek után nincs lehetőség a történetek feldolgozására.

A fogvatartottakkal szembeni megfelelő bánásmód biztosítása szempontjából kívánatosak lennének a konfliktuskezelés és -feldolgozás témakörében szervezett, az oktatási terv alapján a személyi állomány szélesebb köre számára hozzáférhető kurzusok.

Összefoglalás:

Az Intézetben foglalkoztatott személyi állomány körében az állománytáblázatban meghatározotthoz képest **6%-os volt a létszámmhiány**, mely elsősorban az egészségügyi

illetve a gépjárművezetői státuszokat érintette. A mindennapi feladatok ellátása során nehézséget jelent a dolgozók – elsősorban a felügyelői állomány – túlterheltsége és az őket érő jelentős mértékű stressz. Ez befolyásolja a fogvatartottak által igénybe vehető reintegrációs tevékenységek színvonalát, kihatással lehet a személyi állomány fogvatartottakkal szemben tanúsított magatartására, valamint hátrányosan befolyásolhatja a fogvatartottak közötti erőszak megelőzésének eredményességét is.

Az ombudsman a fogvatartottak és a felügyelet által elkövetett bántalmazásokkal kapcsolatban nem tett intézkedést.

19.

Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus JELENTÉSE az AJB-1532/2024. számú ügyben a Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet látogatásával összefüggésben

Vizsgált intézet: Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

A vizsgálat módszere: előre be nem jelentett helyszíni vizsgálat

A vizsgálat időpontja: 2024. április 8-10.

Az eljárás megindulása:

Jelen látogatás célja a fogvatartottakkal való bánásmód és az elhelyezési körülményeik ellenőrzése volt.

Az Intézet jelen látogatását egyrészt a CPT 2023-as látogatása kapcsán tett szóbeli visszajelzés megállapításai, másrészt az Intézetben történt vezetőváltások és a Hivatalomhoz érkező, általános ombudsmani hatáskörbe tartozó panaszok indokolták.

Tényállás és megállapítások:

Általános információk:

Az Intézet vezetői állományában 2023. november 15-ei hatállyal történt változás: a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka az V. Agglomerációs Központ (TOBVI) parancsnokának kinevezését, valamint a két parancsnok-helyettes megbízását megszüntette. A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka 2023. november 15-ei hatállyal nevezte ki a TOBVI új parancsnokát, valamint átrendeléssel intézkedett az Intézet parancsnok-helyettesi beosztásainak ellátásáról.

Egészségügyi és pszichológiai ellátás, egészségügyi kontroll:

A meghallgatott személyi állomány (pszichológus) elmondása alapján a fogvatartottak szoktak panaszkodni rossz bánásmódról, de ezek egy része véleményük szerint eltúlozottnak tekinthető, verbális abúzus előfordul.

Zárkaellenőrzés:

*Az NMM a zárkák átvizsgálása kapcsán nem tárt fel visszaélést, ugyanakkor **javasolja, hogy a biztonsági vizsgálat, szemle esetében a testkamerával felszerelt dolgozó a helyiség bejáratától rögzítse az eseményeket, hogy azok jogszerűsége utóbb kielemezhető, vizsgálható legyen.***

Személyi állomány helyzete (létszám, fluktuáció, munkavégzési körülmények):

A személyi állomány létszámhiánya, az emiatt szükségessé váló túlmunka és a megnövekedett munkaterhek okozta stressz alkalmas lehetett arra, hogy hátrányosan befolyásolja a fogvatartottakkal való bánásmódot, ami veszélyezteti az embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmának érvényesülését.

A fogvatartottak és a személyi állomány viszonya (bánásmód):

A CPT 2023. május 23-án és 24-én vizsgálta a fogvatartási körülményeket az Intézetben, ennek során ellenőriztek zárkákat, az egészségügyi részleget, valamint meghallgatásra került 33 fő fogvatartott és 7 fő személyi állomány tag. Megjegyezte a CPT, hogy a fogvatartottak a meghallgatások során gyakori bántalmazásokról számoltak be.

2023-ban 22 esetben indult nyomozás a személyi állomány tagjai ellen bűncselekmény gyanúja miatt: **19 esetben a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 301. §-a szerinti hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás gyanúja miatt indult eljárás**, 1 esetben hivatalos személy által elkövetett közokirat hamisítás (Btk. 343.§), 1 esetben járművezetés ittas állapotban vétsége (Btk. 236.§), valamint 1 esetben szexuális kényszerítés (Btk. 196.§) gyanúja miatt indult büntetőeljárás. **2024-ben nem indult büntetőeljárás.**

A CPT látogatócsoport visszajelzését követően, 2023. június 16-án kiadásra került a 305030/1763-1/2023.ált. számon **intézkedési terv, amely többek között az állomány tagjainak oktatását írta elő a hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás jogszabályi következményeiről, esettanulmányok bemutatásával.**

2023. június 26-án 3500-16/410-1/2023.bizt. sz. alatt a fogvatartottak sérelmére elkövetett erőszakos cselekmények visszaszorítása érdekében **az akkori agglomerációs parancsnok az agglomerációhoz tartozó intézetek parancsnokai felé jelezte, hogy milyen intézkedéseket kell foganatosítani a megelőzés és a feltárás érdekében (pl. eü. vizsgálat, látlelet felvétele, zárkaösszetétel megváltoztatása, megfigyelési eszközök képeinek elemzése).**

A megismerési ívek, foglalkozási jegyek és haladási naplók tanúsága szerint az osztályvezetők a beosztotti állomány részére a 305030/1763-1/2023.ált. szám alatt kiadott intézkedési tervben meghatározottakat (bántalmazás hivatalos eljárásban bűncselekmények) ismételten, dokumentált módon oktatták, az abban foglaltak érvényre juttatását folyamatosan monitorozták.

A haladási napló szerint az intézkedési terv szerinti esettanulmányokat 2023. június 26. és július 28. között több csoportban ismertették a Biztonsági Osztállyal, illetve június 19. és június 24. között a megismerési ív tanúsága szerint az állomány további részét is oktatták. Emellett 2023. június 20. és július 6. között az eligazításokon ismertették az intézkedési terv és a mellékletét képező esettanulmányok elérési helyét az oktatási anyagok között. 2023. szeptember 5-én a Nyilvántartási Osztály állományának tartották meg az oktatást, majd 2023. szeptember 29-én az Agglomerációs Osztály állományának, ami már a szeptemberi rendkívüli esemény feldolgozását is tartalmazta.

Az éves oktatás keretében 2023. október 9-12. között „Speciális kezelési igényű fogvatartottak viselkedéses jellemzői, a velük való bánásmód, valamint a feszültségeink csökkentése” címmel tartott a Pszichológiai Osztály állománya oktatást a teljes személyi állomány részére. Tárgykörben az Egészségügyi Osztályon 11 alkalommal valósult meg

oktatás, a Műveleti Osztályon a havi képzések és napi szintű eligazítások alkalmával rendszeresen, a Fogvatartási Ügyek Osztályán 7 alkalommal. A bv. intézetben valamennyi szakterület tekintetében kimondható, hogy az osztályértekezleteken felhívták az állomány figyelmét a bántalmazások megelőzésére, visszaszorítására. Az állomány intézkedéstaktikai oktatása során az esemény részletes rekonstrukcióját végrehajtották, illetve megtörtént a helyes intézkedéstaktikai eljárások bemutatása a hasonló események jogszerű felszámolása érdekében. Az országos parancsnok biztonsági és fogvatartási helyettese elrendelte a teljes végrehajtó személyi állománynak a bántalmazásos cselekmények megelőzését szolgáló oktatást. 2023. október 12-én az Intézetben megtartásra került a soron kívüli oktatás, a BVOP KMO kijelölt tagjai által. Az oktatáson részt vettek a bv. intézetek által delegált személyek is, akik az oktatáson elhangzottak alapján helyi szinten is megtartották az eligazítást. 2023. november 20-23. között, valamint november 27-én a teljes személyi állomány részére intézkedéstaktikai oktatást tartottak az Intézetben, amelyet az Intézet Műveleti Osztálya hajtott végre. **A pszichológiai szakterület részére meghatározásra került, hogy kiemelten figyelje a személyi állomány hangulatát, valamint tervezzenek kiscsoportos foglalkozásokat, amelyeknek a rendszeres, ütemezett végrehajtását novembertől szervezzék meg és a vizsgálatok és a foglalkozások fókuszába az agressziókezelést állítsák. Az intézet teljes körlet-főfelügyelői állományának soron kívüli rotációja októbertől végrehajtásra került, illetve a továbbiakban negyedévente ismételten átforgatásra kerülnek, amely kiterjed a biztonsági tiszt állományra is.**

Az agglomerációs ellenőrzési osztály a 2023. november 14. és 2023. november 29. közötti időszakban a fogvatartottak bántalmazásának megelőzésével összefüggő intézeti feladatok végrehajtását az agglomerációhoz tartozó valamennyi bv. intézet vonatkozásában ellenőrizte. Az Intézet tájékoztatása szerint az ellenőrzések során hiba, hiányosság nem került feltárára.

A 2023. december 14-én a BVOP Biztonsági Szolgálat részéről a 30500-16/541-4/2023.bizt. számon érkezett, az eseményről készített szakmai esettanulmány vezetői körben feldolgozásra került, valamint a személyi állomány részére a hatékonyabb szolgálatellátás és munkavégzés érdekében az ismertetése megtörtént.

A napi kiemelt szolgálati feladatok elvégzésének támogatására testkamerák kiosztása történt meg, a végrehajtásban leginkább érintett állománycsoport részére (műveleti osztály tagjai, körlet-főfelügyelők). Jelenleg 10 darab testkamera kerül napi szinten kiosztásra, a fogvatartottakkal kapcsolatos intézkedések jogszerűségének, hatékonyságának visszaellenőrzésére, elemzésére, valamint a személyi állomány jogszerűen végrehajtott intézkedéseinek dokumentált bizonyítására. A fogvatartottakkal érintkező személyi állományi tagok mindegyike ellátásra került személyi riasztó készülékkel.

A BVOP tájékoztatása szerint a megalapozott bántalmazás hivatalos eljárásban esetek kiugró adatokat mutatnak, ugyanis a rendkívüli eseményt követő időszakban megduplázódott az ilyen jellegű események bejelentésének a száma az azt megelőző azonos időtartamhoz képest, azonban a bántalmazások megjelölt időpontja 2023. szeptember 25-e előtti. Ennek oka a fogvatartotti érdekérvényesítési hajlandóságon túl az is, hogy az Intézetben bekövetkezett **vezetőváltást követően a rendkívüli események**

nem maradnak látenciában, azokra valamennyi esetben a szükséges intézkedésekkel reagáltak, így ebből adódóan a rendkívüli események is megnövekednek

Szintén a BVOP által végzett átfogó vizsgálat állapította meg, hogy a személyi állomány meghallgatott tagjai a bántalmazás megelőzése témakörben tartott oktatás anyagáról nem vagy nem teljes mértékben tudtak számot adni.

A látogatás során meghallgatott fogvatartottak közül többen arról számoltak be, hogy a parancsnokváltást megelőzően rendszeresek voltak a fizikai atrocitások a személyi állomány részéről. Azt is elmondták, hogy a parancsnokváltást követő átszervezések, személyi változások után ilyen jellegű, rendszeres bántalmazást nem tapasztaltak, ezt megerősíti, hogy a parancsnokváltás óta hivatalunkhoz ilyen jellegű panasz nem érkezett. Ugyanakkor egy-két fogvatartott arról számolt be, hogy a személyi állománynak jelenleg is van olyan tagja, aki egyrészt verbálisan, másrészt fizikálisan is bántalmazza („elcsattan néha egy pofon”) a fogvatartottakat.

Több fogvatartott szerint a személyi állomány tagjai gyakran tegeződő hangnemet ütnek meg velük szemben, bár a vezetői változás után álláspontjuk szerint ebben is jelentős javulás volt tapasztalható és az állománynak csak néhány tagjára jellemző ez a magatartás. Az állomány többi tagja, főleg az újonnan érkezők megfelelően bánnak velük, nem tegezik őket. Az egészségügyi részleg állománya szintén arról számolt be, hogy a fogvatartottak elmondása szerint egy tranzíció folyamatában lévő queer fogvatartottal a személyi állomány tagjai gyakran megalázóan beszélnek.

A megalázó bánásmód tilalmával összefüggő visszásságot valósított meg, hogy a személyi állomány tagjai bántalmazták a fogvatartottakat. Az NMM ugyanakkor üdvözli, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet kiemelt problémaként kezelte az elmúlt félévben a fizikai bántalmazások visszaszorítását az Intézetben, és ennek érdekében – a fogvatartotti visszajelzések alapján is – hatékony lépéseket dolgoztak ki. Szintén jó gyakorlat a műveleti állomány testkamerákkal történő felszerelése, viszont az elvégzendő feladatok köre és a személyi állomány létszáma további testkamerák beszerzését indokolja. [E körben megjegyzi az NMM, hogy fontos, hogy a kamerával felszerelt állományi tag az intézkedés során úgy helyezkedjen, hogy a végzett eljárási cselekmény egésze (pl. zárkaellenőrzés) utóbb egy jog- és szakszerűségi ellenőrzés során vagy egyéb eljárásban bizonyítékként történő felhasználás esetén is nyomon követhető legyen.] Ugyanakkor a megalázó bánásmód tilalmával összefüggő visszásságot okozott, hogy a személyi állomány tagjai lealacsonyító és megalázó kifejezésekkel illették a fogvatartottakat.

Összefoglalás

A fentiekre tekintettel az NMM a parancsnokváltást követő átszervezések, személyi változások után, 2024. április 8-10. között – előre be nem jelentett látogatás keretében – folytatott vizsgálata már nem tárt fel a CPT látogatása keretében tartott meghallgatások során jelzett, a fogvatartottak rendszeres bántalmazására utaló körülményeket, ahogyan Hivatalomhoz sem érkezett ilyen jellegű panasz.

Az Intézetnek azonban mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód és büntetés előfordulását megelőzze. A megelőzésnek magában kell foglalnia egyrészt a személyi állomány megfelelő képzését (és ennek keretében az ismeretanyag elsajátításának az ellenőrzését is), és az ismeretanyag gyakorlatba építését. Továbbá magában kell, hogy foglalja az esetleges bántalmazást követő szakszerű dokumentálást (beleértve az egészségügyi állapot és a sérülések rögzítését) és az elkövető felelősségre vonását.

A látogatás megállapításaival összefüggésben:

II. az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem a büntetés-végrehajtás országos parancsnokát, hogy

2. kövesse figyelemmel a személyi állomány képzésére szolgáló szakmai napok, oktatások, továbbképzések elméleti és gyakorlati megvalósulását, továbbá vizsgálja meg a jelenleg alkalmazott számonkérési rendszer fejlesztésének szükségességét;

4. tegye meg a szükséges intézkedéseket a büntetés-végrehajtási intézetek személyi állománya részére elérhető testkamerák számának növelése érdekében, elsőként a büntetés-végrehajtási szervezet műveleti egységei vonatkozásában

5. tegye meg a szükséges intézkedéseket a testkamerák szakszerű és széles körű használatát biztosító országos szintű szakmai és gyakorlati képzés kialakítása érdekében;

III. az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján felkérem az Intézet parancsnokát, hogy

22. tegyen intézkedéseket annak érdekében, hogy a személyi állomány tagjai ne illessék lealacsonyító, megalázó kifejezésekkel és ne bántalmazzák a fogvatartottakat, valamint törekedjen az ilyen állományi tagok kiszűrésére és felelősségre vonására;

23. tartsa fenn a fogvatartottakkal közvetlenül érintkező személyi állomány képzését, – a jogszerűtlen erőszak, bántalmazás visszaszorítása érdekében – a jövőben is kapjanak kiemelt fókusz a sérülésmentes korlátozó és kényszerítő technikák és ezek jogszerűségi korlátai, emellett az oktatás terjedjen ki arra is, hogy a fogvatartottak egymás sérelmére elkövetett erőszakos cselekményei mely jelekből azonosíthatók, és mi az ilyen esetben követendő eljárás;

24. tegye meg a szükséges intézkedéseket az egészségügyi állomány és a pszichológusok nemzetközi irányelvekre és gyakorlatokra is kiterjedő rendszeres képzésének megszervezése iránt;

25. vizsgálja felül a számonkérési rendszert a személyi állomány szakmai oktatásával kapcsolatosan;

26. törekedjen annak biztosítására, hogy a fogvatartottak ne bántalmazhassák egymást;

Az ombudsmani jelentésen kívüli, a tiszalöki bv. intézettel kapcsolatos további információk

A Helsinki Bizottság észrevételei

... A panaszok alapján az a mintázat rajzolódik ki, hogy rendszerint alacsony társadalmi státuszú, ügyvéddel (kapcsolattartóval) nem rendelkező fogva tartottat bántalmaz

több felügyelő olyan helyen, ahol nincsen videókamera és tanúja sem az eseményeknek. Az eseteket vagy nem követi orvosi vizsgálat, vagy a személyi állomány vélhető nyomása miatt a fogva tartott a sérülések okát másban jelöli meg, mint a bántalmazásban. Olyan panasszal is találkoztunk, amikor nem megfelelően rögzítették a sérüléseket, és előfordultak olyan esetek is, amikor az intézeti orvosi vizsgálat és a később igénybe vett „külkórházi” orvosi ellátás során a sérülések dokumentálása egymástól érdemben eltért. A vizsgálatot végző bv.orvos munkavégzésre irányuló jogviszonyt a bv. intézettel köt, tehát függő, alárendelt viszonyban áll. Az orvosok emellett nem készítenek automatikusan fényképet a sérülésekről, noha ez fontos lenne a bizonyításhoz. A bv. felügyelők – bár ezt számos alkalommal kifogásolta a CPT a magyarországi látogatásai során – főszabály szerint jelen vannak a fogva tartottak orvosi vizsgálatán, ami jelentős mértékben csökkenti annak az esélyét, hogy az áldozatok jelezzék az orvosnak, hogy a felügyelet bántalmazta őket.

... A bántalmazott fogva tartottak a beszámolóik szerint sok esetben nem mernek panaszt tenni, mert félnek a retorziótól, ami egy későbbi bántalmazáson túl más hátrányokban is megjelenhet (alaptalan fegyelmi eljárás indítása, másik zárkára helyezés, negatív vélemény a feltételes szabadságra bocsátási eljárásban, stb.), illetve nem látják esélyét annak, hogy a felelősséget megállapítják az eljárásban. A panaszokban szinte minden esetben megjelent, hogy az elkövetők arra szorítják rá (próbálják meg rávenni) a bántalmazott fogva tartottat, hogy az ügy kivizsgálása során ne nyilatkozzon a bántalmazásról, a sérülések vagy a konfliktus keletkezésének más okát jelöljék meg. Ha vannak tanúk, ők a sértetthez hasonló helyzetben vannak, így legtöbbször ők sem tesznek érdemi vagy valós vallomást. Az esetleges panasztételt (feljelentést) követően megindított büntetőeljárás a fentiek miatt rendszerint bizonyítékhiányos, így az elkövetők felelősségre vonására nem kerülhet sor, az eljárások emellett rendkívüli mértékben elhúzódnak. A statisztikai adatokból látszik, hogy más „civil” bűncselekményekhez képest mind a vádemelés és elítélés aránya alacsony, az alkalmazott szankciók pedig viszonylagosan enyhék.

A CPT jelentése

A tiszalöki börtönből számos hiteles állítás érkezett a személyzet általi fizikai bántalmazásról. Az állítólagos bántalmazás pofonokból, ütések, rúgásokból és fejre és testre mért gumibotütésekből állt, néhány esetben úgy, hogy a fogvatartottat kezén és lábán megbilincseltek. Az állítólagos bántalmazásra a kamerák által nem lefedett területeken került sor, nevezetesen a fegyelmi/biztonsági blokk raktárhelyiségében, az orvosi szobában, a közös zuhanyzóban és a zárkákban.

A CPT megállapításai nem jelentettek meglepetést a tiszalöki börtön vezetőségének, amely maga is vagy továbbította az ügyészségnek a fogvatartottak által a személyzettel szemben

megfogalmazott különböző panaszokat, vagy belső vizsgálatot indított. Ezzel kapcsolatban a CPT-t aggasztja, hogy a tiszalöki börtönben nem volt meg a

fogvatartottakkal szembeni, a személyzet általi bántalmazás elleni küzdelem néhány alapvető előfeltétele, mint például a sérülések megfelelő, orvosi nyilvántartása. A delegáció továbbá megjegyezte, hogy számos panaszt már több mint egy éve vizsgálnak. ...

A fogvatartottak közötti erőszak különösen súlyosnak tűnt a tiszalöki börtönben. A látogatás megállapításai nem csak arra utalnak, hogy a személyzet nem mindig avatkozott be azonnal, de a küldöttség hiteles állításokat is hallott arról, hogy egyes fogvatartottaknak a személyzet megengedte, sőt utasította őket, hogy bántalmazzák cellatársaikat. ...

... Egyes esetekben a bántalmazást a műveleti egységek (különleges reagálású egység) tagjai követték el, akik fekete egyenruhát, kesztyűt, golyóálló mellényt és maszkot viseltek. A beszélgetések és a börtön feljegyzéseibe való betekintés alapján az állítólagos bántalmazásból származó sérülések között törött borda, törött fogak, horzsolások és vérömlenyek is voltak. A bántalmazott személyek jellemzően olyan fogvatartottak voltak, akiket a személyzet nem megfelelő viselkedésűnek (és a házirendet megszegőnek) tartott.

... A tiszalöki börtönben a küldöttség több fogvatartottal is találkozott, akik azt állították, hogy a megtorlástól való félelem miatt nem panaszkodtak a személyzet bántalmazására. Továbbá sok más fogvatartott, akivel a küldöttség beszélgetett, azt állította, hogy bármilyen hivatalos panaszt tenne egy személyi állományi tag ellen, csak rontana a helyzetükön, vagy hiábavaló lenne. Számos esetben a bántalmazást állító személyek, akikkel a küldöttség beszélt, panaszt tettek az illetékes bűnügyi nyomozó hatóságoknál (lásd még 52. bekezdés).

* * *